

Přehod' výhybku,
nedívej se
na svět černobíle!

Globální výchovou
za spravedlivější svět!

Global Literacy for a Fairer World!

Projekt je realizován za finančního přispění Evropské unie a České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR. V ČR je realizovaný střediskem ekologické výchovy SEVER

Tato příručka vznikla jako součást projektu "Global Literacy for a Fairer World!" – "Globální výchovou za spravedlivější svět", financovaného Evropskou unií a podpořeného ze státního rozpočtu ČR v rámci programu zahraniční rozvojové spolupráce.

Projekt vedla anglická organizace CDEC, podíleli se na něm partneři IGO (Polsko), SEVER (Česká republika) a ICED (Ghana).

Rádi bychom ocenili práci a příspěvek učitelů z Anglie, Polska a České republiky, kteří pomáhali vyvíjet a zkoušet některé z aktivit a plánů hodin.

Obsah této příručky je majetkem projektového týmu. Otázky mohou být směřovány na SEVER, Horská 175, Horní Maršov, ČR, nebo severhm@ekologickavychova.cz, nebo CDEC, Low Nook, Rydal Road, Ambleside, UK, or office@cdec.org.uk

Tento dokument vznikl za finanční podpory Evropské unie. Za jeho obsah plně odpovídají partneři projektu v čele s organizací CDEC a nemůže být za žádných okolností považován za odraz postojů Evropské unie.

Jak používat příručku

Tato příručka je sestavená tak, aby její použití bylo pro učitele co nejsnazší. Každá kapitola je odlišena barvou a má stejnou strukturu. Úvodní část je tvořena 10 obecnými globálními aktivitami založenými na třech nosných tématech—myšlení v globálních souvislostech, kritické myšlení a osobní angažovanost. Tyto aktivity doporučujeme realizovat v úvodu, ale není to zcela nutné. Následují tři oblasti, každá obsahuje 10 lekcí, jež jsou přibližně 45 minut dlouhé. Většinu těchto lekcí lze realizovat jako samostatné vyučovací hodiny. V případě jejich návaznosti je toto zmíněno v úvodu. Doufáme, že tato příručka poskytne vám a vašim žákům inspiraci k přemýšlení o globálních tématech a stane se užitečným zdrojem nápadů, jak v žácích pěstovat základy aktivního občanství.

Úvodní aktivity mají červené orámování

Část 1 – Jídlo & Obchod—aktivity označené zelenou barvou

Část 2 – Chudoba & Vzájemná provázanost světa – aktivity označené modře

Část 3 – Vzdělávání & Rozvoj – aktivity označené oranžově

Název lekce

Hlavní cíl lekce

Cíl rozvíjející gramotnost žáků

Úvod (zahřívací, úvodní aktivita)

„Hlavní myšlenky“ a pojmy, na které se můžete v této lekci soustředit

Hlavní aktivita (individuální, skupinová práce celé třídy)
Může obsahovat úvodní otázky k dodatečným lekcím
Filosofie pro děti

Diskuse k lekci

Seznam všech podkladů, pomůcek a příložených pracovních listů potřebných pro tuto lekci

Propojení provázkem

Související vzdělávací oblasti

Propojení se vzdělávacími oblastmi

Zeměpis
Jazyk a literatura
Filosofie pro děti

Témata rozvíjená v této lekci

Fotografie dětí při práci, příklady výstupů z hodiny

Příklady aktivit, které byste mohli použít pro rozšíření a prohloubení tématu/témat.

Nápady na rozšíření

Pracovní listy jsou přiloženy, následují po každé lekci.

Podnět, prameny, pracovní listy

Obsah

Jak používat příručku	3
Úvod	6
Partneři projektu	6
Žákovský audit	7
K čemu jsou tyto materiály potřeba?	7
Rozvíjená témata	8
Sociální a emocionální aspekty učení	9
Napojení na gramotnost	11
Filosofie pro děti (P4C)	13

Úvodní aktivity

<i>Globální myšlení</i>	
Závody v důvtipu	16
Příběhy ukryté za statistikami	20
Propojení provázkem	25
<i>Kritické myšlení</i>	
Fakt, nebo názor – co je co?	29
Fakt, nebo názor – jak to víme?	31
<i>Jak můžou žáci smysluplně jednat?</i>	
Proměnit slova v činy: globální občané	35
Věci může měnit každý	37
Proměnit slova v činy: sféry vlivu	38
Lidé a moc	42
Učinit svět lepším místem	46
Práva a odpovědnosti	49

Část 1 – Jídlo a obchod

Ušmudlané mapy	52
Kakao a lidé za jeho výrobou	53
Rozdělit se o čokoládu	60
O nejspravedlivější učitelce	63
Fairtrade pro mě něco znamená	70
Abeceda Fairtrade	74
Záhada kakaových indicií (Proč už může Afia chodit do školy?)	75
Titulky v mimozemském tisku 1	78
Titulky v mimozemském tisku 2	82
Deset mýtů o hladu	83

Část 2 – Chudoba a vzájemná provázanost světa

O Markétě a Honzovi – trvalá udržitelnost.....	88
O Markétě a Honzovi – pocity a empatie	92
O Markétě a Honzovi – lidé a životní prostředí	94
O Markétě a Honzovi – šťastný konec?.....	97
Fakta o Ghaně	98
Třídíme Ghanu	110
Co bychom viděli?	123
Hovory o penězích	125
Co je to chudoba? Definice	131
Co je chudoba? Životní příběhy.....	136

Část 3 – Vzdělání a rozvoj

Škola v balíčku – aktivita 1	144
Škola v balíčku – aktivita 2.....	145
Škola v balíčku – aktivita 3.....	146
Ghanská škola v balíčku.....	147
Jeden den v životě	150
Daniel's classical school – lekce 1	151
Daniel's classical school – lekce 2	152
Daniel's classical school – lekce 3.....	153
Chtěl/a bych být.....	163
Škola je super	166

Úvod

Global Literacy for a Fairer World! je projekt určený učitelům a žákům, kteří se chtějí dozvědět více o globálních tématech, o tom, jak lze bojovat s chudobou a jednat tak, aby se svět mohl stát lepším a spravedlivějším místem. V rámci projektu spolupracovaly a sdílely své nápady britské, české, polské a ghanské školy. Partnerské organizace spolupracovaly způsobem podporujícím učitele v začleňování témat o jídle, hladu, obchodu a příčinách chudoby do svých hodin, tak, aby:

- žáci pochopili vzájemnou závislost mezi Evropou a globálním Jihem a dokázali sami jednat ve prospěch globální spravedlnosti
- učitelé byli lépe vybaveni informacemi a dokázali lépe čelit mýtům, které panují o rozvojových tématech, a snáze začleňovali do své výuky témata jako potravinová bezpečnost, obchod, životní prostředí a chudoba.

partneři GL týmu

Partneři projektu

Cumbria Development Education Centre (CDEC) je hlavním poskytovatelem globálního rozvojového vzdělávání v Cumbrii (severní Anglie). Je členem sdružení Globálně rozvojových vzdělávacích středisek, síť zahrnující více než 30 organizací v celé Anglii. CDEC se zabývá kvalitním vzděláváním a učením, hodnotově orientovaným přístupem a rozvojem kritického myšlení, tvorbou otázek a reflexí. Považujeme za důležité, aby mladí lidé pochopili souvislosti mezi jejich vlastním životem a životem ostatních lidí na celém světě, aby pochopili, jakými způsoby jsme na sobě navzájem závislí, aby přemýšleli o příčinách nerovností ve světě a hledali cesty k zodpovědnému jednání v každodenním životě. Mimoto nabízíme v rámci národních i mezinárodních projektů profesionální podporu a školení školám a dalším poskytovatelům vzdělání. Jedná se především o vyučování venku, inspirované metodami lesních škol a vzájemné propojení škol v různých částech světa. www.cdec.org.uk

Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory (SEVER) je nestátní nezisková organizace se sídlem v ČR zabývající se hlavně environmentálním vzděláváním. Od roku 1994 realizoval SEVER velké množství projektů v oblasti trvale udržitelného života a globálního a environmentálního vzdělávání na místní, národní a s dalšími partnery také na evropské úrovni. SEVER nabízí výukové programy pro žáky základních a středních škol, realizuje vzdělávání pedagogů a koordinuje celostátní projekt „Škola pro udržitelný život“. SEVER je aktivním členem sítě středisek ekologické výchovy Pavučina, která sdružuje více než 30 organizací po celé ČR. Prostřednictvím praktické ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty usilujeme o prohloubení odpovědného jednání vůči přírodě, planetě i lidem mezi sebou navzájem. <http://sever.ekologickavychova.cz>

icedghana.com/

The International Centre for Enterprise and Sustainable Development (ICED) je nevládní organizace založená v roce 1993 za účelem podpory rozvoje a propagace malých a středních forem podnikání, udržitelného obchodu, genderové rovnosti, managementu životního prostředí a udržitelného rozvoje v Ghaně a subsaharské Africe. ICED realizuje projekty a aktivity v zemědělství, vzdělávání, životním prostředí a zdravotnictví pomocí konceptu udržitelného rozvoje. ICED je také aktivní ve výzkumu, realizuje rozvojové projekty a poskytuje externí služby v uvedených tematických oblastech. Využívá pragmatické, holistické a multidisciplinární přístupy, jež vyžadují aktivní účast všech zúčastněných stran na bázi genderové rovnosti. Hlavním cílem naší organizace je budovat lidské a institucionální kapacity ke zlepšení kvality života v subsaharské Africe. <http://>

Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO) je nevládní organizace založená v roce 2006 ve Varšavě v Polsku. IGO podporuje iniciativy a kampaně zaměřené na boj s nerovností na světě a poskytuje kvalitní globálně-rozvojové vzdělávání.

Věříme, že v rámci vzdělávání je možné ukázat alternativní pohledy a řešení globálních výzev a podporovat kritické myšlení mladých lidí i dospělých vedoucích k pochopení, že mohou něco změnit. Hledáme možnosti prezentace globálních problémů způsoby, jimiž by je žáci dokázali propojit s jejich osobními zkušenostmi a lépe se tak vcítili do životů jejich vrstevníků na celém světě. Nabízíme vzdělávací aktivity a workshopy a kampaně pro učitele mládež i dospělé. <http://igo.org.pl/>

Žákovský audit

Abychom mohli začít se vzdělávacím, globálně–rozvojovým projektem, je dobré zjistit, co už žáci vědí, nebo si myslí, že vědí o tématech jako je: chudoba, hlad, vzájemná provázanost a závislost. Sestavili jsme několik aktivit vytvořených za účelem poznání vnímání a chápání dětí. Jsou to tyto aktivity:

Aktivita č. 1 – Co víte o Africe?

Aktivita č. 2 – Kde je to vyfocené? Zkoumání stereotypů.

Aktivita č. 3 – Proč lidé na světě hladoví?

Aktivita č. 4 – Co je chudoba?

Aktivita č. 5 – Můžeme ovlivnit chudobu ve světě?

Audity probíhaly ve třech evropských zemích (Velká Británie, Polsko a Česká republika) a v jednom státě v Africe (Ghana) v letech 2011 a 2012. Celkově je absolvovalo 862 žáků ve věku od 9 do 15 let na státních i soukromých školách. To představuje velké množství dat, jež nám pomáhají pochopit představy žáků o chudobě, hladu a o tom, jak můžeme věci změnit. Jejich analýza nám pomohla při vytváření této příručky, která se snaží přispět k tomu, že:

- Vyučující budou během své výuky lépe čelit mýtům o rozvoji, potravinové bezpečnosti, obchodu a chudobě
- Žáci pochopí vzájemnou závislost mezi Evropou a globálním Jihem a v zájmu prosazování spravedlnosti na světě budou schopni smysluplně a odpovědně jednat.

Pokud chcete se svými žáky vyzkoušet aktivity žákovského auditu, můžete si stáhnout příručku z webových stránek projektu. Můžete si také přečíst souhrnnou zprávu z auditů, které již proběhly.
<http://global-literacy.youlaiste.com>

K čemu jsou tyto materiály potřeba?

Mladé lidi je třeba zapojit do vzdělávání o rozvojových tématech, zejména o významu Rozvojových cílů tisíciletí, protože nastupující generace představuje potenciál, který může působit pozitivní změny – mladí jsou ochotni věnovat svůj čas a energii k vzdělávání sama sebe, svých kamarádů, rodiny i širší komunity. Například 93% mladých lidí ve Velké Británii tvrdí, že je důležité učit se o tématech, jež se týkají života lidí v různých částech světa (Ipsos-MORI geographical Association Survey, 2009). Naše děti vyrůstají v neustále se propojujícím globálním světě. Jejich životy se spojují s životy jiných pouhým kliknutím myši na počítači nebo koupí obyčejné tabulky čokolády! K tomu, aby se stali „globálními občany“, jsou pro děti vědomosti a dovednosti nezbytné jako nikdy dříve. Téměř devět desetin britské veřejnosti souhlasí s názorem, že „globální výchova ve školách (např. témata klimatické změny nebo chudoby ve světě) je pro budoucnost zásadní“. Avšak vzdělávání dětí v těchto složitých komplexních tématech může být zároveň náročné i skličující. Tento materiál vám poskytne možnost vybavit žáky některými schopnostmi a dovednostmi potřebnými k tomu, aby se stali aktivními při vytváření spravedlivějšího světa.

Rozvíjená témata

Tato příručka rozvíjí mnohá témata způsobem vedoucím k hlubšímu pochopení a přemýšlení žáků o pojmech souvisejících s oblastmi: Jídlo a Obchod, Chudoba a vzájemná provázanost světa, Vzdělávání a Rozvoj. Pomocí jednotlivých aktivit usnadníte žákům seznámení s danými tématy a podpoříte jejich samostatné myšlení. Žáci jsou motivováni k tomu, aby tyto oblasti „otevřeli“, objevovali jejich význam a přemýšleli o své vlastní interpretaci.

Mnohá témata se vysvětlují pomocí podnětů „Filosofie pro děti“, nebo „koncepte průzkumníků“ či dalších metod, jako jsou: „koncept čáry“ a „koncept obručí“. V rámci těchto metod mohou žáci zaujímat kritická stanoviska k významům slov a definicím, přemýšlet o problémech více do hloubky.

Sociální a emocionální aspekty učení

Aktivity shromážděné v této příručce jsou provázány s pěti základními sociálními a emocionálními aspekty učení. Tím, že mnohé z lekcí umožňují realizovat hodinu Filosofie pro děti, lekce přirozeně budují pospolitost, nabízí nějakou formu podnětu a podněcují děti ke kladení otázek. Každá lekce založená na metodologii „Filosofie pro děti“ poskytuje dobrý základ pro práci reflektující sociální a emocionální aspekty učení. Děti se stanou sebevědomými, učí se rozeznávat vlastní pocity i pocity druhých a rozvíjejí empatii včetně dalších sociálních dovedností. Jelikož metodologie podporuje spolupráci a je zaměřená na jejich potřeby, jsou tak děti motivovány k vlastnímu učení.

Sebeuvědomění – děti porozumí sami sobě	děti přijímají zodpovědnost za své činy děti vědí, že pocity, myšlenky a chování jsou vzájemně propojené děti přijímají sami sebe takové jaké jsou
Zvládání pocitů – děti dokáží ovlivnit vyjadřování svých pocitů i v rámci konkrétní situace	děti dokáží zvládat své pocity na základě vlastních zkušeností dokáží usměrňovat své pocity
Motivace – děti si stanoví cíle a plány k jejich dosažení	děti umí zvážit důsledky vlastního jednání pro ostatní děti dokáží rozdělit dlouhodobý plán na menší dosažitelné kroky děti umí hodnotit své vlastní učení a využít to pro zlepšení v budoucnu
Empatie – děti rozumí pocitům druhých	děti chápou, že druzí mohou mít jiný úhel pohledu děti ocení a respektují myšlenky, pocity, hodnoty a víru druhých děti dokáží nabídnout podporu druhým
Sociální dovednosti – děti vědí, že patří do společnosti a jsou oceňovány	děti dokáží spolupracovat a dosáhnout společně výsledku děti umí rozhodovat moudře děti umí řešit problémy logickým způsobem

Informace jsou přejaté z dokumentu: Excellence and Enjoyment: Social and Emotional Aspects of Learning (SEAL) 05-2005, DfESW 1378-2005 G

Následující tabulka ukazuje, které dovednosti jsou rozvíjeny během jednotlivých lekcí

ÚVODNÍ AKTIVITY					
lekce	sebe-uvědomění	zvládání pocitů	motivace	empatie	sociální dovednosti
Globální myšlení					
Závody v důvtipu				☺	☺
Příběhy ukryté za statistikami				☺	
Propojení provázkem					☺
Kritické myšlení					
Fakt nebo názor: co je co?					☺
Fakt nebo názor: jak to víme?					☺
Jak můžou žáci smysluplně jednat?					
Proměnit slova v činy: globální obačné	☺		☺		☺
Věci může měnit každý	☺		☺	☺	
Proměnit slova v činy: sféry vlivu			☺		☺
Lidé a moc	☺				☺
Učinit svět lepším místem	☺		☺		
Práva a odpovědnosti	☺			☺	☺

ČÁST 1 – JÍDLA A OBCHOD

lekce	sebeuvědomění	zvládnutí pocitů	motivace	empatie	sociální dovednosti
Ušmudlané mapy					😊
Kakao a lidé za jeho výrobou	😊	😊		😊	😊
Rozdělit se o čokoládu	😊	😊		😊	
O nejspravedlivější učitelce		😊	😊	😊	
Fairtrade pro mě něco znamená	😊				😊
Abeceda Fairtrade		😊		😊	😊
Záhada kakaových indií			😊	😊	
Titulky v mimozemském tisku 1			😊	😊	
Titulky v mimozemském tisku 2		😊		😊	
Deset mýtů o hladu			😊	😊	

ČÁST 2 – CHUDOBA A VZÁJEMNÁ PROVÁZANOST SVĚTA

lekce	sebeuvědomění	zvládnutí pocitů	motivace	empatie	sociální dovednosti
O Markétě a Honzovi - trvalá udržitelnost	😊				😊
O Markétě a Honzovi - pocity a empatie		😊		😊	
O Markétě a Honzovi - lidé a životní prostředí		😊	😊		
O Markétě a Honzovi - šťastný konec?			😊	😊	
Fakta o Ghaně				😊	😊
Třídíme Ghanu				😊	
Co bychom viděli?		😊		😊	
Hovory o penězích		😊		😊	😊
Co je to chudoba? Definice				😊	
Co je to chudoba? Životní příběhy				😊	

ČÁST 3 – VZDĚLÁNÍ A ROZVOJ

lekce	sebeuvědomění	zvládnutí pocitů	motivace	empatie	sociální dovednosti
Škola v balíčku - aktivita 1	😊		😊		😊
Škola v balíčku - aktivita 2			😊		😊
Škola v balíčku - aktivita 3			😊	😊	😊
Ghanská škola v balíčku				😊	
Jeden den v životě	😊			😊	
Škola je super	😊			😊	
Chtěl/a bych být	😊		😊		
Daniel's classical school - lekce 1				😊	
Daniel's classical school - lekce 2				😊	
Daniel's classical school - lekce 3				😊	

Napojení na gramotnost

Všechny lekce nějakým způsobem rozvíjí gramotnost dětí od porozumění textu po psaní zprávy a vytváření deníkových zápisků. Lekce nabízí jednoduchá vodítka jak používat řeč a naslouchání tak, aby podporovalo učení v párech i ve skupinách. Nabízí také možnosti, jak využít tyto aktivity pro stimulaci v hodině „Filosofie pro děti“.

ÚVODNÍ AKTIVITY					
lekce	beletrie	literatura faktu	Dramatická výchova/ Hraní rolí	Vyjadřování a poslech	Filosofie pro děti
Globální myšlení					
Závody v důvtipu		čtení a získávání informací z textu		týmová práce	
Příběhy ukryté za statistikami			jednání v roli	rozhovor	
Propojení provázkem		psaní stručného přehledu	hraní rolí	Skupinová práce celé třídy	podnět
Kritické myšlení					
Fakt nebo názor: co je co?		rozlišování faktu od názoru			
Fakt nebo názor: jak to víme?		čtení novinových článků		prezentace zjištěných informací	
Jak můžou žáci smysluplně jednat?					
Proměnit slova v činy, globální občané	výroba plakátů				
Věci může měnit každý			diskuse v malé skupině		
Proměnit slova v činy: sféry vlivu		následování pokynů	práce v týmu, kritické myšlení		
Lidé a moc		vyhodnocení nápadů	práce ve skupinách	drama	
Učinit svět lepším místem			týmová práce, argumentace		podnět
Práva a odpovědnosti		vytvoření seznamu			
ČÁST 1 – JÍDLA A OBCHOD					
lekce	beletrie	literatura faktu	Dramatická výchova/ Hraní rolí	Vyjadřování a poslech	Filosofie pro děti
Ušmudlané mapy		čtení pro získání informací			
Kakao a lidé za jeho výrobou		pořadí událostí			podnět
Rozdělit se o čokoládu	psaní příběhu		hraní rolí	poslech a reflexe	podnět
O nejspravedlivější učitelce		psaní definice slov	příběh formou dialogu	poslech a reflexe	podnět
Fairtrade pro mě něco znamená		souhrn klíčových informací			podnět
Abeceda Fairtrade	poezie	vytvoření databáze slov		kritické myšlení	

Záhada kakaových indicií	čtení smýšle- ných informací	psaní shrnutí			podnět
Titulky v mimozemském tisku 1		sběr informací			podnět
Titulky v mimozemském tisku 2		psaní novino- vého článku			
Deset mýtů o hladu				argumentace	podnět

ČÁST 2 – CHUDOBA A VZÁJEMNÁ PROVÁZANOST SVĚTA

lekce	beletrie	literatura faktu	Dramatická výchova/ Hraní rolí	Vyjadřování a poslech	Filosofie pro děti
O Markétě a Honzovi - trvalá udržitelnost				poslech s re- flexí	podnět
O Markétě a Honzovi - pocity a empatie	ilustrace		hraní rolí		
O Markétě a Honzovi - lidé a životní prostředí				vytváření argumentů	
O Markétě a Honzovi - šťastný konec?	alternativní ukončení příběhu				
Fakta o Ghaně		čtení a poslech pro získání informací			
Třídíme Ghanu	psaní titulků	výzkumný projekt			
Co bychom viděli?	ilustrace				
Hovory o penězích		psaní zprávy		diskuse v rám- ci konceptu čáry	podnět
Co je to chudoba? Definice		definice slov			podnět
Co je to chudoba? Životní příběhy		čtení skuteč- ných životních příběhů	živé obrazy		

ČÁST 3 – VZDĚLÁNÍ A ROZVOJ

lekce	beletrie	literatura faktu	Dramatická výchova/ Hraní rolí	Vyjadřování a poslech	Filosofie pro děti
Škola v balíčku - aktivita 1		vytvoření seznamu			
Škola v balíčku - aktivita 2		formulace otázek, sběr dat			
Škola v balíčku - aktivita 3				vytváření argumentů	
Ghanská škola v balíčku		psaní dopisu			
Jeden den v životě	psaní deníku nebo příběhu	čtení chro- nologických zpráv			
Škola je super		psaní chro- nologických zpráv			stimul
Chtěl/a bych být		psaní zprávy			stimul
Daniel's classical school - lekce 1		odpovídání na otázky			
Daniel's classical school - lekce 2			živé obrazy	poslech pro zjištění infor- mací	
Daniel's classical school - lekce 3	psaní deníku			poslech pro zjištění infor- mací	stimul

Filosofie pro děti (P4C)

„Filosofie pro děti“ je způsob učení a výuky, který u dětí rozvíjí přemýšlení, reflexi a usiluje nejen o informování, ale i o porozumění. Děti se učí zapojovat do smysluplné diskuse, v níž se myšlenkám jejich i jiných účastníků dostává ocenění a pozornosti. Děti formulují filozofické otázky a diskutují o nich ve strukturovaném kontextu.

Na následujících řádcích je popsána základní hodina filosofie pro děti.

Zahřívací skupinová aktivita (5-15 min)

Hodinu zahajujeme zahřívací skupinovou aktivitou.

Podnět (15-30 min)

Podnětem může být příběh, případová studie, fotografie, artefakt nebo cokoliv jiného, co děti motivuje ke kritickému přemýšlení.

Individuální zamyšlení, diskuse ve dvojicích (5 min)

Žáci dostanou 30 sekund, aby se individuálně zamysleli nad tím, jaké v nich podnět vyvolal myšlenky a pocity. V této chvíli se možná budou chtít na něco zeptat. Volitelně mohou přemýšlet se zavřenýma očima. Pak se každý žák otočí k sousedovi a zhruba 2–3 minuty si s ním vyměňují první nápady. V tuto chvíli by měl ve třídě nastat pořádný hluk! Je důležité dodržet čas na individuální zamyšlení předtím, než budou žáci vystaveni názorům ostatních. Při diskusi ve dvojicích mají šanci vyjádřit se i ti nejzdrženlivější žáci.

Tvorba otázek ve skupinách (5 min)

Poté děti utvoří skupinky (zhruba po čtyřech). Učitel zajistí, aby byl v každé skupince přítomen žák s dobrým písemným projevem. Ve skupinkách si žáci prodiskutují otázky, které v nich podnět vyvolal (také může nejprve diskutovat celá skupina/třída společně), a na jedné se shodnou. Mělo by se jednat o filozofickou otázku, která by měla být zajímavá a vedla by k hlubšímu zamyšlení (možná i k dalším otázkám). Postupem času (a dalších aktivit) se žáci naučí, co to filozofická otázka je (na rozdíl od otázky uzavřené nebo takové, kterou lze řešit vyhledáním empirických informací).

Volba vítězné otázky (5 min)

Skupiny postupně přečtou své otázky nahlas a v případě potřeby je vysvětlí. Každý žák (jako jednotlivec) pak hlasuje pro jednu z nich. Zde vzniká prostor k dialogu – žáci mají možnost obhájit svoji volbu, můžeme je také vést k hledání (a odůvodňování) odlišných názorů. Podobné otázky mohou být po dohodě sloučeny do jedné. Je-li výsledek hlasování nerozhodný nebo těsný, mohou se žáci ještě pokusit získat pro svoji volbu další „voliče“. Existuje řada způsobů hlasování, ale podstatné je vybrat nakonec jednu vítěznou otázku.

Dialog (30 min)

Všichni si sednou do kruhu. Na úvod dialogu přečteme třídě vítěznou otázku a příslušná skupinka vysvětlí úvahy, na jejichž základě ji zformulovala. Poté je úkolem facilitátora motivovat všechny žáky, aby se dobrovolně podělili o své nápady. Zároveň pátrá po příčinách a významu daného problému, čímž umožňuje podívat se na něj i z jiného úhlu. Přemýšlení můžeme usnadnit kladením „efektivních otázek“. Některé nabízíme na konci tohoto oddílu. Někdy se vyplatí průběžně shrnout dosavadní dialog. Samozřejmě je důležité závěrečné shrnutí, kdy reflektujeme, do jaké míry jsme danou otázku zodpověděli. Výsledek dialogu na daný podnět se facilitátor snaží předvídat, ale zároveň si zachovává pružnost, neboť v dialogu mohou vyvstat i neočekávaná témata.

Reflexe/debriefing (5 min)

Existuje řada technik debriefingu. Můžeme třeba požádat žáky, aby jeden po druhém několika slovy shrnuli své dojmy z dialogu – například co je překvapilo, co se naučili nebo zda během hodiny změnili na něco názor. Neví-li si žák rady, může předat slovo dalšímu. Diskuse může žáky a facilitátora dovést k tématům, která je třeba podrobněji prostudovat. Ta můžeme odložit například na další hodinu. Každé téma, myšlenku nebo otázku napíšeme na papír a vyvěsíme na nástěnce, čímž je „archivujeme“ pro pozdější práci. Otázky tak nezmizí z paměti, některé myšlenky a nápady zůstanou živé a žáci o nich budou moci diskutovat i mimo hodinu filosofie.

Filosofie pro děti - otázky

Objasnění

Z jakého důvodu to tvrdíš?
Co tím myslíš?
Můžeš to více vysvětlit?
Měl/a bys k tomu nějaký příklad?
Co ti dává takovou jistotu?
Sondujeme pod povrchem jevu
Proč si to myslíš?
Co je toho příčinou?
Proč to říkáš?
Proč...? Proč...? Proč...?

Hledání informací

Jak to víš?
Proč to říkáš?
Jaké máš důkazy?
Jaké máš důvody?
Co ti dává takovou jistotu?

Zkouška v praxi

Jde to dohromady s...?
Jaké by byly důsledky, kdyby...?
Jak si můžeme být jisti, že je to pravda?
Jak to můžeme prověřit v praxi?

Průzkum jiných názorů

Existuje i jiný úhel pohledu?
Můžeš to říci jinak?
Vy dva si protiřečíte?
Jaký je rozdíl mezi tvým názorem a...?

Scaffolding (učení s podporou)

Co si myslíš o...?
Proč se děje/stalo...?
Jestliže..... co si pak myslíš o?
Ty jsi řekl....., ale co si myslíš o?

Zhodnocení

Kdo by mohl pro ostatní shrnout hlavní body?
Kdo by dokázal vyjádřit, kam nás naše úvahy zavedly?
Jaké vstaly nové myšlenky?
Pokud... tak proč...?

Úvodní aktivity

Globální myšlení

Závody v důvtipu
Příběhy ukryté za statistikami
Propojení provázkem

Kritické myšlení

Fakt, nebo názor – co je co?
Fakt, nebo názor – jak to víme?

Jak můžou žáci smysluplně jednat?

Proměnit slova v činy: globální občané
Věci může měnit každý
Proměnit slova v činy: sféry vlivu
Lidé a moc
Učinit svět lepším místem
Práva a odpovědnosti

Závody v důvtipu

Hlouběji porozumět globálním problémům.
Zamyslet se nad nerovnostmi mezi globálním Severem a Jihem.

Schopnost vyhledávat v textu klíčové informace.

rovnost potřeby a přání

Napojení na
vzdělávací programy:

zeměpis,
jazyk a literatura,
filosofie pro děti

Úvod

Rozdělíme žáky na skupinky po pěti či šesti a vyhlásíme soutěž, při níž budou žáci vyhledávat v informačním textu odpovědi na otázky a své odpovědi budou co nejrychleji hlásit učiteli. Rozdáme pracovní list Nerovný svět a dáme skupinkám 5 minut na jeho prostudování.

Základní myšlenky

Zeptejte se žáků v jednotlivých skupinkách, jaké v nich tyto statistiky vyvolávají pocity. Jak se týkají jich osobně? Která fakta je nejvíce zaujala a proč? Kdy (jak často) mohou na informace o těchto jevech narazit (když se přitom odehrávají KAŽDÝ DEN)?

Aktivita

Učitel sedí za katedrou s hromádkou otázek pro každou skupinu. Ty vyšlou jednoho člena jako svého zástupce k učiteli pro první otázku a poté se na ni pokusí co nejrychleji nalézt odpověď. Učitel pošlou lístek s napsanou odpovědí. Je-li odpověď správná, dá učitel skupině druhou otázku. V opačném případě se posel vrací ke skupině a hledání odpovědi pokračuje. Tento postup opakujeme, dokud všechny skupiny nezodpoví všech deset otázek. Zdůrazníme, že jde o soutěžní aktivitu, aby si žáci s vyhledáváním a vstřebáváním informací v pracovním listu pospíšili. Vítěznou skupinu odměníme zajímavou cenou!

Navazující diskuse

Sebereme pracovní listy a pro lepší zapamatování položíme třídě vybrané otázky ještě jednou. Nad statistickými údaji se s žáky znovu zamyslíme – zeptáme se, jaká témata v nich evokují. **Tento výstup můžeme využít jako podnět v některé z příštích hodin filosofie pro děti.**

Věděli jste že ...

Na světě žije
2,2 miliardy dětí
a 1 miliarda z nich
žije v chudobě ...?

Podnět / Prameny / Pracovní listy

Pracovní list Nerovný svět“ (do dvojic nebo trojic)

Sady lístků s jednotlivými otázkami (seřazenými od 1 do 10, jedna sada na skupinku). List s odpověďmi pro učitele.

Nerovný svět

Fakta o hladu...

- **870 milionů lidí** na světě nemá dostatek jídla.
- Převážná většina lidí trpících hladem (**98 %**) žije v **rozvojových zemích (na globálním Jihu)**, kde je podvyživeno 15 % obyvatelstva.
- **Ženy** tvoří jen něco málo přes polovinu světového obyvatelstva, ale zároveň tvoří **přes 60 %** lidí trpících hladem.
- **Podvýživa** je jednou z příčin úmrtí u **2,6 milionu dětí** do 5 let každý rok, což představuje třetinu jejich celkové úmrtnosti.
- Každé šesté dítě v rozvojových zemích, celkem asi 100 milionů, trpí **podváhou**.
- V rozvojových zemích **chodí do školy o hladu** celkem 66 milionů dětí ve školním věku (jen v Africe je jich 23 milionů).

Fakta o vodě...

- Na světě žije 884 milionů lidí bez přístupu ke zdrojům pitné vody.
- Každý rok zemře 3,5 milionu lidí na nemoci přenášené vodou.
- Téměř dvě třetiny lidí, kteří nemají přístup k pitné vodě, žijí s méně než dvěma dolary na den.
- V řadě rozvojových zemí chodí ženy a dívky každý den průměrně 5,5 km pro vodu.
- Každých 20 sekund umírá jedno dítě na nemoc přenášenou vodou.

„Globální Jih“ má:

- 80 % světového obyvatelstva a 18 % světového HDP,
- 36 % světových příjmů z exportu,
- 38 % světových emisí oxidu uhličitého,
- 65 % uprchlíků na světě,
- 95 % válek na světě,
- 95 % lidí žijících s HIV/AIDS.

Fakta o vzdělávání...

- Podle školních statistik v roce 2005 nechodilo v rozvojových zemích do školy cca 72 milionů dětí ve školním věku (57 % z nich tvořily dívky).
- Na světových výdajích na vzdělávání se globální Jih podílí pouze z 15 %.
- Do 21. století vstoupila téměř miliarda lidí, kteří si nemohou přečíst knížku a neumějí se podepsat.
- Průměrné dítě v Severní Americe a západní Evropě stráví ve škole 16 let, v subsaharské Africe méně než 9 let.
- Dvě třetiny afrických dětí se nedostanou na druhý stupeň základní školy.

Fakta o chudobě...

- Téměř polovina lidstva žije s méně než 2,5 dolary na den.
- Nejméně 80 % lidstva žije s méně než 10 dolary na den.
- Na nejchudších 40 % světového obyvatelstva připadá 5 % celosvětových příjmů. Tři čtvrtiny celosvětových příjmů připadají na nejbohatších 5 %.
- Z celosvětové populace 2,2 miliardy dětí jich 1 miliarda žije v chudobě.

Závody v důvtipu - otázky

- O1.** Kolik lidí trpí nedostatkem jídla?
- O2.** Co znamená „globální Jih“ ?
- O3.** Kolik lidí nemá přístup k pitné vodě?
- O4.** Kolik dětí v Africe chodí
na druhý stupeň základní školy ?
- O5.** Kolik žije na světě dětí ?
- O6.** Kolik dětí žije v chudobě?
- O7.** Jak daleko musí některé ženy či dívky
jít každý den pro vodu ?
- O8.** Kolik dětí umírá každou minutu na nemoci
přenášené vodou? A kolik každou hodinu?
- O9.** Jak velká část lidí žije s **VÍCE** než deseti dolary
na den?
- O10.** Kolik obyvatel žije na „globálním Severu“?
Kolik % ze všech emisí uhlíku vyprodukuje?

Závody v důvtipu

- otázky a odpovědi

O1. Kolik lidí trpí nedostatkem jídla?

870 millionů

O2. Co znamená „globální Jih“?

Rozvojové země

O3. Kolik lidí nemá přístup k pitné vodě?

884 millionů

O4. Kolik dětí v Africe chodí na druhý stupeň základní školy?

Každé třetí

O5. Kolik je na světě dětí?

2.2 miliardy

O6. Kolik dětí žije v chudobě?

1 miliarda

O7. Jak daleko musí některé ženy a dívky jít každý den pro vodu?

5.5 kilometru

O8. Kolik dětí umírá každou minutu na nemoci přenášené vodou?

3 za minutu

Kolik za hodinu?

180 za hodinu

O9. Jak velká část lidí žije
s **VÍCE** než 10 dolary na den?

20%

O10. Kolik obyvatel žije na „globálním Severu“?

20%

Kolik % ze všech emisí uhlíku vyprodukují?

62%

Upozornění ...

**Neukazujeme
odpovědi dětem!
Pouze zkontrolujeme
odpověď na lístku a poté
položíme další
otázku.**

Příběhy ukryté za statistikami

Lépe porozumět životu jiných dětí v různých částech světa.
Představit si za světovými statistikami situace každodenního života.

Zahrát roli jiné osoby s využitím empatie a pochopení její situace.
Vést rozhovory s jinými žáky a naslouchat jejich odpovědím.

Související
vzdělávací oblasti

Zeměpis
Jazyk a literatura
Občanská
výchova
Filosofie pro děti

podobnosti a rozdíly

Úvod

Utvoříme kruh a zahrajeme si „Škatulata, hejbejte se“. Hru zaměříme na fakta o osobním a rodinném životě žáků.

Vyměňte si místa, pokud...
...máte staršího bratra
...chodíte do plaveckého kurzu
...má vaše maminka zaměstnání
...máte sestru
...máte doma pejska
...doma myjete nádobí atd.
...bydlíte v domě nebo bytě
...vás baví matematika

Hru průběžně reflektujeme a pozorujeme, jak se při ní žáci cítí a jak postupují v porovnání s ostatními. Napadly děti nějaké paralely mezi vlastním životem a životem jejich postav?

...mohu chodit do školy
...žiji ve městě
...spím v posteli
...bydlím v cihlovém nebo kamenném domě
...mohu doma hrát počítačové hry
...mám svůj vlastní pokoj
...vypomáhám rodičům v práci
...mám volný čas
...nosím boty
...mohu si koupit, co chci
...doma se mohu dívat na televizi

Základní myšlenky

Zachováme sezení v kruhu. Vysvětlíme žákům, že od zamyšlení nad naším osobním životem a životem u nás doma přesuneme pozornost k tomu, jak se žije jiným dětem a rodinám. Každý žák obdrží jeden „popis role“ a potichu a samostatně si jej přečte. Poté žáci utvoří dvojice a navzájem se dvěma větami informují o svojí nové roli. Co vás v souvislosti s popisem vaší role napadá? Napadají vás nějaké obecnější jevy? Vypíšeme je na tabuli.

Aktivita

Do lavic rozdáme „osobní karty“. Žáci do nich vyplní údaje o své nové roli. Poté si zahrajeme na vedení rozhovoru: polovina žáků sedí ve vnitřním kruhu čelem ven a druhá polovina ve vnějším kruhu čelem dovnitř. Děti ve vnitřním kruhu hrají své postavy, zatímco děti v kruhu vnějším vystupují samy za sebe a vedou rozhovor se svými protějšky. Tazatel má za úkol zjistit obsah příslušné role, ale smí položit pouze tři otázky. Po vyčerpání tří otázek učitel vyhlásí výměnu míst a žáci ve vnějším kruhu se posunou po směru hodinových ručiček na rozhovor s další postavou. Výměnu zopakujeme ještě jednou a poté se žáci z obou kruhů prohodí mezi sebou, aby si každý zkusil hraní role i vedení rozhovoru.

Navazující diskuse

Žáci utvoří řadu a zahrajeme si obdobu hry „Honzo, vstávej“. Každý vystupuje za svoji postavu a na vyvolávané otázky odpovídá v souladu s popisem role (pokud odpověď nezná, může si ji vymyslet). Pokud na otázku odpoví kladně, postoupí o krok dopředu.

Vyvolávané otázky: ...jsem dívka
...je mi 10 let
...mohu si hrát se sourozenci
...jsem chlapec
...žiji v africké zemi

Nápady na rozšíření

Podíváme se na statistické údaje použité v aktivitě „Závod v důvtipu“ a zkusíme některé z nich propojit s životem konkrétních postav. Nalézání těchto vazeb nám může usnadnit pracovní list „Svět nerovností“.

Podnět, prameny, pracovní listy

Jeden „popis role“ na žáka, jedna „osobní karta“ na žáka, pracovní list Nerovný svět.

Příběhy ukryté za statistikami – Popisy rolí

Omarovi je devět let. Žije se svou rodinou poblíž města Cancún v jihovýchodním Mexiku. Jeho otec pracuje v cestovním ruchu jako řidič – vozí turisty do hotelů. Matka je v domácnosti, peče a prodává dorty. Dále má čtrnáctiletého bratra jménem Octavio. Omar často pomáhá doma – chodí na nákup a pomáhá otci na stavbě domu. Ten sestává z jedné velké místnosti, která má kouty na vaření, stolování a spaní. Omar chová želvu a často si s ní hraje na zahradě. Také chodívá na pláž a potápí se v moři. Chodí do školy, z předmětů ho baví matematika a mezi sporty upřednostňuje kopanou. Některé děti v Cancúnu ale do školy nechodí a musí pracovat na ulici. Až Omar vyroste, chce jim pomáhat.

Celině je jedenáct. Žije uprostřed deštného pralesa v Brazílii. Je to Indiánka a její otec je náčelník indiánského kmene Tembé. Rodiče se živí pěstováním plodin. Celina má čtyři sestry a jednoho bratra. Bydlí v dřevěném domě s hliněnou omítkou, bez elektřiny. Dům sestává ze dvou místností, v jedné spí Celina a její sestry. Postele nemají, spí v houpacích sítích. Každý den chodí Celina pro vodu ke studni ve vesnici. Do školy nechodí, protože ve vesnici nemají učitele. Ráda se koupe v řece. Aligátorů a hadů v řece se nebojí!

Bakang je osm let. Žije ve vesnici Tshabong v Botswaně na jihu Afriky. Vesnice se nachází v poušti. Otec Bakang je pastýřem, matka udržuje oheň a chodí pro vodu, Bakang jí pomáhá. Má ještě dvě sestry. Rodina bydlí v hliněném domě s doškovou střechou, bez elektřiny. Škola Bakang baví, protože tam má všechny kamarády a kamarádky. Dochází pěšky asi 2 km. Bakang by chtěla být zdravotní sestrou. Až vyroste, chce žít ve velkém domě s vodou a elektřinou.

Daisukemu je deset let, žije v japonském městě Ogawa. Jeho rodiče jsou zemědělci, pěstují zeleninu a rýži a také chovají dobytek. Daisuke má jednoho bratra a jednu sestru. Chová tři psy. Rodina bydlí v typickém japonském dřevěném domě. Ten sestává ze dvou ložnic, obývacího pokoje a kuchyně. Šest dní v týdnu chodí Daisuke do školy. Má rád přírodopis a nemá rád matematiku. Ve volném čase jezdí na kole a hraje počítačové hry. Často jezdí nakupovat do Tokia, hlavního města Japonska. Až vyroste, chce být vědcem a zkoumat zkameněliny dinosaurů.

Příběhy ukryté za statistikami – Popisy rolí

Oskarovi je jedenáct let. Žije ve vesnici v pohoří And v Bolívii. Je to Indián. Jeho matka je zemědělkyně, ještě má bratra a sestru. Všichni tři vypomáhají matce na farmě, protože otec zemřel. Bydlí v malém domě. Nemají televizi, ale poslouchají rádio. Oskar miluje kopanou. Až vyroste, chce být fotbalistou. Do školy jezdí na kole. Výuku v lásce nemá, protože je pro něj velmi těžká, obzvláště matematika, ale má rád paní učitelku.

Estě je dvanáct let. Jako příslušnice kmene Masajů žije ve východoafrické Tanzanii. Masajové byli původně nomádi – lidé, kteří putují z místa na místo. Dnes však Estina rodina žije v chatrčích ze dřeva a slámy. Její otec má dvě ženy. Esta má dva bratry, jednu sestru a několik nevlastních sourozenců. Rodina vlastní deset krav a několik koz, oslů a ovcí. O dobytek se stará otec, matka udržuje oheň a chodí pro vodu, Esta ji vždy doprovází. Cestu pro vodu nemá Esta ráda, je dlouhá asi 6 km, pěšky chodí i do školy. Sama si vyrábí hliněné a slaměné hračky. Až vyroste, chce být učitelkou.

Mině je devět let a žije v Dillí, hlavním městě Indie. Narodila se na vesnici, ale celá rodina (matka, otec, dva mladší bratři a sestra) musela z venkova odejít kvůli nedostatku práce. Rodina žije i pracuje na staveništi uprostřed města. Otec je zaměstnán jako zedník a na stavbě vypomáhá i matka. Všichni bydlí v cihlovém domě s plechovou střechou. V domě není elektřina, voda ani záchod. Škola se nachází přímo na staveništi. Mina má v rozvrhu hindštinu a matematiku. Po škole pomáhá mamince na stavbě. Nesnáší to tam, protože tam nerostou žádné stromy a všude je spousta prachu. Až vyroste, chce se přestěhovat zpátky na vesnici.

Mohamedovi je deset let. Žije v Káhiře, hlavním městě Egypta. Otec je úředníkem a matka je s dětmi v domácnosti. Mohamed má bratra a sestru. Chodí do školy a mezi jeho oblíbené předměty patří tělocvik a matematika. Miluje kopanou. Káhira trpí množstvím aut a znečištěním životního prostředí, a tak Mohamed nechodí moc často ven. Čas tráví doma sledováním fotbalu v televizi nebo na počítačových hrách. Až vyroste, chce se stát policistou a chránit svoje spoluobčany, také chce cestovat po světě.

Příběhy ukryté za statistikami – Popisy rolí

Sabah je deset let. Pochází z Jordánska. Rodina Sabah se skládá z 28 osob – otce, jeho dvou žen, babičky a 23 sourozenců. Děti mají tolik, že se jim někdy nedostává jídla pro všechny. Žijí v poušti. Všichni jsou nomádi, to znamená, že často putují zemí za pastvou pro svůj dobytek. V zimě přebývají ve dvou kamenných domech – jeden je pro ženy a druhý pro muže. V létě bydlí v jednom velkém stanu z kozí kůže. Do školy chodí Sabah přes zimu, vyučování začíná v sedm ráno a končí v poledne. Až Sabah vyroste, chce být učitelkou.

Sucartovi je dvanáct let. Matka mu zemřela a otec se dvěma sestrami žije jinde. Otec je rolníkem, pěstuje ananas. Sucart žije v klášteře Wat Tanot v Thajsku. Až vyroste, chce se stát mnichem. Bydlí v malé chatrči z bambusu a palmových listů. Má tam spoustu knížek a lampu na čtení po setmění. Vstává v pět hodin ráno, snídá v sedm a obědvá v jedenáct. Po dvanácté hodině už jíst nemůže. Do školy chodí, ale učí se tam pouze jazyky. To mu nevadí, protože má jazyky a literaturu rád. V klášteře se může dívat na televizi, ale často u ní nesedí, raději si čte.

Rositě je deset let. Žije v západní Austrálii. Rodina patří k Austrálciům – lidu, který v zemi žije již přes 40 tisíc let. V domě bydlí s matkou, babičkou a mladším bratrem, ale také s bratranci a sestřenicemi. Kuchyň nemají, jídlo připravují na ohništi před domem. Matka pracuje jako kuchařka v rychlém občerstvení. Do školy Rosita chodit nemůže, protože nejbližší město je od vesnice vzdáleno asi 150 km. Učí se doma spolu s ostatními dětmi z rodiny a kamarády. Až vyroste, chce pracovat v kanceláři a zajet se podívat do velkoměsta.

Rachel je jedenáct let. Pochází z Francie, bydlí na zámku, který rodině patří od roku 1715. Okolo zámku se rozkládají vinice, rodiče vyrábějí víno. Jejich dům často navštěvují turisté, přijíždějí na rekreaci a za dobrým vínem. Rachel občas pomáhá prostírat a rozlévat víno. Zámek má 16 komnat a jednu z nich má Rachel pro sebe. Stěny si vyzdobila plakáty koček. Kočka je jejím oblíbeným zvířetem. Rachel má jednoho bratra, spolu s ním chodí každý den do školy. Baví ji dějepis a matematika. Ve volném čase ráda maluje obrazy.

Příběhy ukryté za statistikami – Osobní karty

Jméno

Věk

Země

Obec

S kým žije

Sourozenci

Zaměstnání rodičů

Domácí práce

Škola, oblíbený předmět

Volný čas

Čím chce být

Jméno

Věk

Země

Obec

S kým žije

Sourozenci

Zaměstnání rodičů

Domácí práce

Škola, oblíbený předmět

Volný čas

Čím chce být

Jméno

Věk

Země

Obec

S kým žije

Sourozenci

Zaměstnání rodičů

Domácí práce

Škola, oblíbený předmět

Volný čas

Čím chce být

Jméno

Věk

Země

Obec

S kým žije

Sourozenci

Zaměstnání rodičů

Domácí práce

Škola, oblíbený předmět

Volný čas

Čím chce být

Propojení provázkem

Začít chápat složité vztahy v dodavatelském řetězci.
Zamyslet se nad naším propojením s jinými lidmi na lokální i globální úrovni.

Na základě zadaných údajů sestavit přehled událostí.

propojení vzájemná závislost

Související
vzdělávací oblasti

Zeměpis
Jazyk a literatura
Filosofie pro děti

Úvod

Postavíme se s žáky do kruhu, a pokud je jich méně než 16, rozdáme každému jednu kartu s rolí. Jinak rozdáme jednu kartu do dvojice. Každý si svoji kartu přečte a pečlivě se zamyslí nad danou rolí – jejich spektrum sahá od pěstitelů přes obsluhu výrobního pásu až po spotřebitele. Poté každý přečte svoji roli nahlas a kartu zvedne do výšky, aby ji všichni viděli (žáci NEMAJÍ být seřazeni podle rolí, nýbrž na přeskáčku!). Pozastavíme se nad počtem lidí, kteří jsou do dodavatelského řetězce zapojeni, a zdůrazníme, že jde o zjednodušené schéma, ze kterého některé role vypadly. Mají k tomu žáci nějaké připomínky? Představovali si řetězce takto?

Základní myšlenky

První žák dostane klubko provázku a uchopí jeho konec. Pak vybere jiného žáka, se kterým se cítí být propojen, prostředkem kruhu mu donese klubko, vysvětlí, proč na sebe jejich role vzájemně navazují, a poté se vrátí zpět na své místo. Můžeme začít třeba „pokladním“, ten se cítí být propojen s „kavárníkem“, ten se „stánkářem“, ten zase s někým jiným atd. Pokračujeme, dokud nevznikne komplexní síť, ve které je každý žák spojen alespoň jednou vazbou. Upozorníme na vazby místní a globální. Zeptáme se žáků, co tato síť podle nich znázorňuje (vzájemné vazby, závislost, složitost dodavatelských řetězců atd.).

Aktivita

Vzájemné propojení dále ilustrujeme na tom, jak určitý jev s dopadem na konkrétní článek sítě nakonec ovlivní všechny články. Příklad: zemědělský dělník na banánové plantáži není v boji proti škůdcům a plevelům úspěšný na 100 %, a proto se snižuje úroda... Žáci s těmito rolemi si podají ruce. Co se stane se zbytkem sítě? Každý žák se zamyslí, co by se stalo s jeho rolí. Diskutujeme. Další příklady: profesionální řidiči vstoupili do stávky kvůli vysokým cenám benzínu a odmítají rozvážet zboží... nebo: rozsáhlé záplavy zničily podstatnou část úrody bavlny...

Dáme žákům za úkol sestavit přehled událostí, které by mohly nastat v případě „přerušení“ řetězce na určitém místě. Jednotlivým žákům či skupinkám můžeme rozdat odlišné scénáře (viz některé nápady výše). Přehled pod názvem „Co by se stalo, kdyby...“ vypracují na základě informací získaných během hry.

Tento výstup můžeme využít jako podnět v některé z příštích hodin filosofie pro děti.

Navazující diskuse

Sepíšeme několik příznivějších scénářů a zamyslíme se nad jejich důsledky pro jednotlivé články řetězce. Například teplejší či vlhčí počasí se projeví na bohatší sklizni a ta zase ve zvýšení exportu.

Nápady na rozšíření

Zobrazte síť „propojení provázkem“ na nástěnce, aby si ji mohli prostudovat i jiní žáci.

Podnět, prameny, pracovní listy

Klubko provázku, zamíchané karty s popisem rolí (jako téma můžeme zvolit banány, bavlnu nebo kakao). Ke každému produktu máme 16 kartiček. *Poznámka: Role a řetězce jsou uvedeny ve zjednodušené, žákům přístupnější formě.*

„Propojení provázkem“ - dodavatelský řetězec banánů

Zemědělský dělník na banánové plantáži: „Ošetřuji banánovníky postřikem proti hmyzu.“

Řidič dodávky: „Udržuji v autě čistotu a převážím v ní krabice banánů.“

Balíč banánů: „Sklízím trsy banánů, omývám je a balím je do krabic.“

Majitel banánové plantáže: „Mám na starosti spoustu pracovníků a banánovníků!“

Námořník: „Pracuji na kontejnerové lodi, která dováží banány z Karibiku do Evropy.“

Pracovník distribuce: „Rozhoduji, které banány půjdou do kterých prodejen.“

Řidič kamionu: „Jezdím s kamionem po celé zemi a rozvážím banány do obchodů.“

Nákupčí: „Rozhoduji, které výrobky budou mít naše prodejny v nabídce.“

Doplňovač zboží: „Starám se o to, abych zákazníkům našeho supermarketu nabídl plné regály čerstvých potravin.“

Pokladní: „Skenuji zboží, které si zákazníci vybrali na prodejně, a balím je do tašek.“

Stánkař: „Prodávám ovoce a zeleninu na tržišti.“

Kavárník: „Provozuji kavárnu s cukrárnou. Naše banánové muffiny jdou pěkně na odbyt!“

Učitel: „K dopolední svačině si naše děti rády vezmou banán.“

Táta: „Místo moučníku dávám po obědě přednost banánu.“

Kuchař ve školní jídelně: „Připravuji dětem zdravou snídani – ovocný salát.“

Dítě: „Když chci k svačině něco zdravého, dám si banán!“

„Propojení provázkem“ - dodavatelský řetězec kakaa

Zemědělský dělník na kakaové plantáži: „Ošetřuji porost kakaovníků.“

Sběrač kakaových plodů: „Odsekávám z kakaovníků plody (bobule), otevírám je a vybírám z nich semena (boby).“

Pracovník fermentace: „Shromažďuji kakaové boby, balím je do listů, dohlížím na jejich fermentaci a na velkých rohožích je pak suším.“

Obsluha váhy: „Na kontrole jakosti usušených bobů se podílím tím, že je vážím a balím do pytlů.“

Velkoobchodník: „Nakupuji kakaové boby a prodávám je jako surovinu na výrobu čokolády.“

Námořník: „Pracuji na lodích, které dovážejí kakaové boby z africké Ghany do Evropy.“

Tovární dělník: „Obsluhuji zařízení, na kterých se kakaové boby praží, melou na prášek a lisují na máslo.“

Tovární dělník: „Jako obsluha zařízení na výrobu čokoládových tyčinek mísím kakao s cukrem a mlékem a takto vzniklou čokoládovou směs míchám, chladím a plním do forem.“

Tovární dělník: „Obsluhuji linku, na které se čokoládové tyčinky balí a skládají do krabic.“

Řidič kamionu: „Jezdím s kamionem po celé zemi a rozvážím do obchodů čokoládové tyčinky, velikonoční vejčka, čokoládu v prášku a další sortiment.“

Pracovník supermarketu: „Doplňuji do regálů čokoládové tyčinky nejrůznějších druhů.“

Trafikant: „Doplňuji do regálů čokoládové tyčinky pro hladové cestující.“

Kavárník: „Přes zimu vaříme výbornou horkou čokoládu a v létě mícháme mléčné koktejly s čokoládou.“

Pracovník hotelu: „Každý host od nás dostane na uvítanou čokoládu zdarma.“

Babička: „Když přijdou vnoučata na návštěvu, mám pro ně připravené čokoládové dobroty.“

Dívka: „Pudink mám nejradši s přelivem z čokoládové zmrzliny.“

„Propojení provázkem“

- dodavatelský řetězec bavlny

Zemědělský dělník na bavlníkové plantáži – úprava půdy: „Půdu orám pomocí pluhu taženého párem volů. Pak ornici připravuji na výsev.“

Zemědělský dělník na bavlníkové plantáži – založení a ošetřování porostu: „Obsluhuji sečku bavlny a ošetřuji porost po dobu vegetace (k tomu používám i různé chemikálie).“

Zemědělský dělník na bavlníkové plantáži – sklizeň: „Z plodů bavlníku získávám semena obalená chomáčky vláknů (surové bavlny). Sklizeň lisuji do balíků.“

Skladník: „Pomocí skladového vozíku expeduji balíky surové bavlny do prodeje.“

Odběratel: „Nakupuji balíky surové bavlny, vyrábím z nich tkaniny a ty pak prodávám jako textilní metráž.“

Obsluha rozvolňovacích strojů: „Pracuji u strojů, které ze surové bavlny odstraňují zbytky semen.“

Obsluha mykacích a česacích strojů: „Ze surové bavlny odstraňuji další nečistoty a nevyhovující vlákna.“

Obsluha soukacích a tkacích strojů: „Navívám bavlněnou přízi na cívky a z této soukané příze pak vyrábím tkaninu.“

Šička oděvů: „Z různých tkanin šiji oděvy.“

Továrník: „Zajišťuji odbyt našeho oděvního sortimentu na zahraničních trzích.“

Námořník: „Pracuji na lodích, které dovážejí bavlněné textilie z Indie.“

Řidič kamionu: „Jezdím s kamionem po celé zemi a rozvážím zboží do obchodů.“

Asistent prodeje: „Na prodejní ploše doplňuji trička do regálů a košile na stojany.“

Pokojská: „K čistotě a příjemnému prostředí v hotelových pokojích přispívám i pravidelnou výměnou bílého ložního prádla.“

Učitel: „Prodáváme žákům povinné školní uniformy s našitým logem školy.“

Maminka: „Zrovna jsem přinesla nákup v nové textilní tašce pro opakované použití.“

Fakt, nebo názor

- co je co?

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Občanská výchova

Porozumět významu kritického rozlišování mezi fakty a názory.

Pochopit, co je to fakt a co skutečnost.
Schopnost rozlišovat mezi fakty a názory.

vnímání

Úvod

Postavíme se do kruhu. Klademe žákům otázky a ti se postaví, pokud zcela souhlasí, dřepnou si, pokud souhlasí napůl, a pokleknou, pokud nesouhlasí. Otázky: *Kdo čte noviny? Kdo čte časopisy? Kdo sleduje zprávy v televizi? Kdo získává zpravodajství z internetu? Kdo získává zpravodajství z Facebooku atd.? Kdo se o zprávy nezajímá?*

Nyní se zaměříme na zprávy ze zahraničí: *Kde se dozvíte o dění v jiných zemích (v Evropě a ostatních světadílech)? Dozvíte se tyto zprávy v televizi? V rádiu? V novinách? Na internetu? Od jiného člověka z první ruky? Věříte vždycky tomu, co čtete a slyšíte? Myslíte si, že veškerý obsah zpravodajství je pravdivý?*

Do diskuse na toto téma nyní zapojíme celou skupinu. Ptáme se například: *Jak poznáme, co je pravda, a co ne? Jak si můžeme udělat vyvážený názor? Jak můžeme získat informace na stejné téma, ale z různých zdrojů?*

Základní myšlenky

Ptáme se žáků, co již vědí o rozdílech mezi „fakty“ a „názory“. Nápady probíráme s celou třídou a zapisujeme je na tabuli nebo flipchart – žáci s nimi budou pracovat v další části aktivity. Pak se žáků ptáme, proč je tak důležité, abychom uměli rozlišovat mezi fakty a názory.

Zmíníme následující důležitá sdělení:

- *Fakt je něco nenapadnutelného, co existuje nebo se stalo ve skutečnosti.*
- *Fakt zůstává stále stejný bez ohledu na to, kdo na něj pohlíží.*
- *Fakt si můžeme ověřit – existují doklady o jeho pravdivosti.*
- *Použitím obrátů: „domnívám se, že...“ nebo „myslím, že...“ naznačuje mluvčí, že hovoří o svém názoru, nikoli o faktu. Někdy mluvčí naopak schválně nic z výrazů: „podle mého názoru...“ nebo „myslím, že...“ neřekne, protože chce vydávat názory za fakta.*
- *To, že mluvčí vydává svůj názor za fakt, může prozradit použití přídavných jmen vyjadřujících subjektivní úsudek, například: „nádherný“, „dobrý“, „špatný“, „nejlepší“ nebo „nejhorší“.*
- *Zobecnující slova jako „všichni“, „každý“ nebo „vždy“ se vyskytují častěji v souvislosti s názory a domněnkami než v souvislosti s fakty.*
- *S fakty nemůžeme diskutovat, existují nezávisle na našem názoru. Můžeme je ale interpretovat, a tak si vytvářet názory. Názory lidí se mohou lišit mimo jiné v závislosti na jejich hodnotách – na tom, co v životě považují za důležité.*
- *Když lidé vydávají svůj názor za fakt a my sami nevíme, jaká jsou fakta, mohou nás tito lidé zmanipulovat a získat na svou stranu.*

Aktivita

Žáci utvoří dvojice nebo trojice. Rozdáme kartičky „Fakt, nebo názor – co je co?“ a žáci je roztřídí do dvou skupin. U každého výroku se musí rozhodnout, zda patří mezi fakta, nebo názory.

Navazující diskuse

Diskutujeme s třídou o tom, jak žáci výroky roztřídili. U každého výroku se ptáme, co konkrétně žákům v daném případě pomohlo rozlišit fakt od názoru. Kdo se hlásí, může uvést příklad výroku-faktu či výroku-názoru ohledně cizích zemí. Tyto výroky prodiskutujeme a prověříme.

Podnět, prameny, pracovní listy

Sada kartiček s výroky „Fakt, nebo názor – co je co?“.

Poznámka: V závislosti na zájmech a znalostech žáků můžeme použít i jiné výroky.

Fakt, nebo názor - co je co?

(sada kartiček)

NYNÍ JSME VE ŠKOLE.

FRANCOUZŠTINA JE TĚŽKÁ.

**MYSLÍM, ŽE V ČECHÁCH
MÁ VĚTŠINA LIDÍ PŘÍSTUP
K INTERNETU.**

**BOHATÍ LIDÉ BY SE MĚLI
PODĚLIT O TO, CO MAJÍ,
S CHUDÝMI – NAPŘ. PLATIT
VYŠŠÍ DANĚ.**

**AFRICKÝ STÁT SENEGAL MÁ
PŘÍSTUP K ATLANTSKÉMU
OCEÁNU.**

**V ČR MOHOU OBČANÉ
VOLIT OD 18 LET.**

**ŠPANĚLSKO JE KRÁSNĚJŠÍ
NEŽ ŘECKO.**

**MICHAEL JACKSON JE
MRTEV.**

**ZEMĚ JE PLANETA, NIKOLI
HVĚZDA.**

**V TÉTO OTÁZCE SE VLÁDA
ZACHOVALA HANEBNĚ.**

Fakt, nebo názor - jak to víme?

Porozumět významu kritického rozlišování mezi fakty a názory.
Zpochybnit stereotypy o globálním Jihu s využitím názorných
příkladů rozvoje a úspěchů.

Na základě rozlišení mezi fakty a názory zhodnotit důvěryhodnost
informací uváděných v médiích.
Odhalit použití přesvědčovacích technik v jazykovém projevu.

vnímání

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Občanská výchova
Zeměpis

Úvod

Úvodem se žáků zeptáme, co již vědí o zemi, která je tématem námi vybraných článků. Například pokud jsme vybrali vzorový novinový článek, zeptáme se: „Co víte o Keni a Keňanech?“ Zapišeme informace, které žáky o dané zemi napadly. Můžeme také zkontrolovat, kde přesně leží na mapě. Pak se zeptáme, jak nebo kde žáci tyto informace získali – v televizi, na internetu, od rodičů, od přátel atd.

Základní myšlenky

Připomeneme žákům diskusi o rozdílech mezi fakty a názory (z předešlé hodiny) a seznam kritérií, který jsme společně sestavili. Položíme žákům dotaz, proč je podle nich důležité o rozdílech mezi fakty a názory přemýšlet. Posuneme diskusi k použití přesvědčovacích technik v jazyce a zeptáme se, proč by média takovéto techniky mohla používat.

Aktivita

Jeden vzorový novinový článek je přiložen, nebo můžete najít vlastní články, jež dávají prostor „příběhům úspěchu“ z globálního Jihu a nabourávají stereotypy – například referují o úspěšných místních iniciativách, řešeních nebo oblastech života, které nejsou moc často spojovány s Afrikou. Je lepší vybírat články z afrických médií, aby vynikl africký pohled, nebo prezentovat určitou problematiku ze dvou různých pohledů – zdrojů (např. jeden článek z evropských médií a jeden z médií afrických). Užitečné by bylo, kdybyste článků nasbírali více, žáci budou mít na výběr a mohou se pak ve třídě podělit o různé úhly pohledu na danou problematiku.

Každý žák dostane list papíru a jeden novinový článek. Každý si sám článek potichu přečte a rozmyslí si, které věty vyjadřují fakta a které názory. Při této úloze se může hodit zvýrazňovač.

Poté žáci utvoří trojice nebo čtveřice a v nich diskutují svá řešení úlohy. Pak mohou do tabulky na pracovním listu „co je co“ vyplnit příklady faktů, názorů a přesvědčovacích technik. Nakonec žáci spočítají skóre a vyhodnotí, jak důvěryhodný daný článek je.

Navazující diskuse

Pokud jsme pracovali s několika různými články, tak si je teď žáci navzájem představí. Diskutujeme o tom, jak jsou jednotlivé články důvěryhodné, jaký dopad mohou mít na čtenáře konkrétní použité přesvědčovací techniky a jak to může ovlivnit celkové vnímání dané problematiky nebo země.

Nápady na rozšíření

Žáci mohou sestavit příručku bdělého mediálního publika. V ní mohou například uvést, na co si dát pozor, co by nás mělo znepokojit, jak nalézt alternativní informace, jak odlišit smysluplné od nesmyslného atd. Na základě výstupů z této hodiny můžeme také diskutovat o stereotypch. Žáci mohou nejprve hovořit o tom, proč si utváříme ustálené názory, a pak fenomén stereotypů prozkoumat podrobněji – jak vznikají a jak spoluutvářejí naše chápání světa kolem nás.

Podnět, prameny, pracovní listy

Vzorový novinový článek (v příloze) a výběr novinových článků sestavený vyučujícím (podrobnosti viz výše). Zvýrazňovače. Pracovní list „co je co?“.

Fakt, nebo názor

- vzorový novinový článek

38letá Habiba Rage z vesnice Alago Alba v severovýchodní Keni pracuje jako obchodnice se zemědělskými produkty. Při své práci běžně používá mobilní telefon, například ke sledování dodávek z Isiola, nejbližšího městského střediska.

Ve vesnici není zavedena elektřina, ale mobil Habiby funguje na solární energii. Je vybaven nabíječkou, jež pohlcuje a akumuluje energii přímo ze slunce. Tento typ mobilu je opravdu levný, stojí 1500 keňských šilinků (18 amerických dolarů), což je asi polovina ceny nejlevnějšího konvenčního mobilního telefonu. Navíc má příznivý dopad na životní prostředí,

neboť je tvořen součástkami z recyklovaného elektronického odpadu. Vyrábí jej telekomunikační společnost Safaricom (vlastněná britským Vodafone) ve spolupráci s Mobitelea Ventures.

„Jedná se o skvělou inovaci,“ říká Michael Odera, ředitel oddělení pro změny klimatu na keňském ministerstvu životního prostředí a nerostných zdrojů, „přispívá k plnění ekologických cílů v naší zemi a zároveň nám pomáhá vyrovnat se s výpadky elektřiny“.

Přístup k elektřině má v Keni podle odhadů jen 5 % venkovských oblastí a 51 % obyvatel měst.

Zdroj: „Kenya: Solar Powered Phones Recharge Nation's Conversations“, David Njagi, 10. května 2012, Alternet, <http://allafrica.com/stories/201205110322.html>.

Fakt, nebo názor - co je co?

(pracovní list)

Uvedte věty vyjadřující fakta:

Uvedte věty vyjadřující názory:

**Uvedte slova nebo věty vyjadřující subjektivní
úsudek mluvčího (kladný i záporný):**

**Skóre důvěryhodnosti (počet faktů ku počtu
názorů):**

Fakt, nebo názor

- pracovní list s odpověďmi

Uveďte věty vyjadřující fakta:

38letá Habiba Rage z vesnice Alago Alba v severovýchodní Keni pracuje jako obchodnice se zemědělskými produkty.

Při své práci běžně používá mobilní telefon, například ke sledování dodávek z Isiola, nejbližšího městského střediska.

Ve vesnici není zavedena elektřina, ale mobil Habiby funguje na solární energii.

Je vybaven nabíječkou, která pohlcuje a akumuluje energii přímo ze slunce.

Stojí 1500 keňských šilinků (18 amerických dolarů), což je asi polovina ceny nejlevnějšího konvenčního mobilního telefonu.

Navíc má příznivý dopad na životní prostředí, neboť je tvořen součástkami z recyklovaného elektronického odpadu.

Vyrábí jej telekomunikační společnost Safaricom (vlastněná britským Vodafone) ve spolupráci s Mobitelea Ventures.

Uveďte věty vyjadřující názory:

Tento typ mobilu je opravdu levný.

„Jedná se o skvělou inovaci,“ říká Michael Odera, ředitel oddělení pro změny klimatu na keňském ministerstvu životního prostředí a nerostných zdrojů.

„Přispívá k plnění ekologických cílů v naší zemi a zároveň nám pomáhá vyrovnat se s výpadky elektřiny“.

Přístup k elektřině má v Keni podle odhadů jen 5 % venkovských oblastí a 51 % obyvatel měst.

Uveďte slova nebo věty vyjadřující subjektivní úsudek mluvčího (kladný i záporný):

opravdu levný

skvělá inovace

Skóre důvěryhodnosti (počet faktů ku počtu názorů):

6 : 4

Proměnit slova v činy: globální občané

Učit se využívat osobní potenciál k uskutečňování změn a rozvíjet sebeúctu a schopnost sebeuplatnění.

Začít chápat, že změnu mohou uskutečnit i jednotlivci.

Ze slov a obrázků vytvořit plakát představující „globálního občana“.

Související
vzdělávací oblasti

Občanská
výchova
Osobní, sociální,
zdravotní
a ekonomické
kompetence

práva zodpovědnost změna

Úvod

Zeptáme se třídy na význam slov: „globální“ a „občan“ a vybrané myšlenky zaznamenáme. Poté se žáků zeptáme, zda vědí, co to znamená „globální občan“. Vysvětlíme, že se po několika následujících vyučovacích hodin budeme zabývat právě tímto tématem.

Základní myšlenky

Rozdělíme třídu do čtyř diskusních skupinek a každá obdrží jednu sadu „zásad globálního občana“. Za úkol mají seřadit tyto zásady podle důležitosti. K tomu mohou využít šablonu ve tvaru kosočtverce, v níž se nejdůležitější zásada uvádí nahoře, nejméně důležitá dole a zásady stejné důležitosti vedle sebe. Úkol vyžaduje, aby skupinka spolupracovala a žáci byli ochotni vysvětlit svůj osobní názor ostatním. Po zhruba patnácti minutách otevřeme diskusi na úrovni celé třídy, jednotlivé skupinky představí a odůvodní své výsledné řešení úkolu.

Žáci se vrátí do skupinek a vymýšlejí, jakými skutky bychom důležitost těchto zásad mohli dát najevo. Například u první zásady by mohli navrhnout, abychom do budoucna lépe naslouchali ostatním, ptali se ostatních, co je v nepořádku nebo jak se cítí, nebo se přátelili s lidmi, kteří jsou osamělí.

Největší obtíže budou mít žáci nejspíše se zásadou: „Jsem stejně důležitý/á jako kdokoliv jiný“. Můžeme jim vypomoci příklady jako: „Jsem obzvlášť dobrý/á v...“ či „Pomáhám v hodinách...“. Svoje návrhy mohou žáci sepsat ve formě závazku, o co konkrétně se pokusí, aby prokázali svoji schopnost být globálními občany. Případné závazky můžeme vyvěsit na nástěnku.

Aktivita

Každé skupince oddělíme z role velký kus papíru. Žáci na papír nakreslí obrys dítěte (mohou obkreslit postavu jednoho z nich) a připojí nadpis: „Ideální globální občan“. Kombinací slov a obrázků by měli na plakátu znázornit, v čem podle nich spočívají dovednosti, znalosti a ctnosti ideálního globálního občana. Můžeme jim navrhnout, aby o těchto dovednostech, znalostech a ctnostech uvažovali jako o třech částech těla:

- hlava (co musí znát),
- ruce (co musí umět) a
- srdce (co musí cítit nebo v co musí věřit).

Navazující diskuse

Jednotlivé skupinky se o své plakáty podělí s třídou – vyvěsí je na stěně a vysvětlí, co se na ně rozhodly napsat a nakreslit.

Námět: <http://www.mylearning.org/global-citizens--make-an-impact/p-2015/a> <http://www.teachers.org.uk/files/Intro-to-being-a-global-citizen.pdf>

Nápady na rozšíření

Vaše plakáty znázorňující „ideálního globálního občana“ mohou zůstat živé. Žáci na ně mohou doplňovat myšlenky vznikající během vaší další práce na tomto výukovém programu.

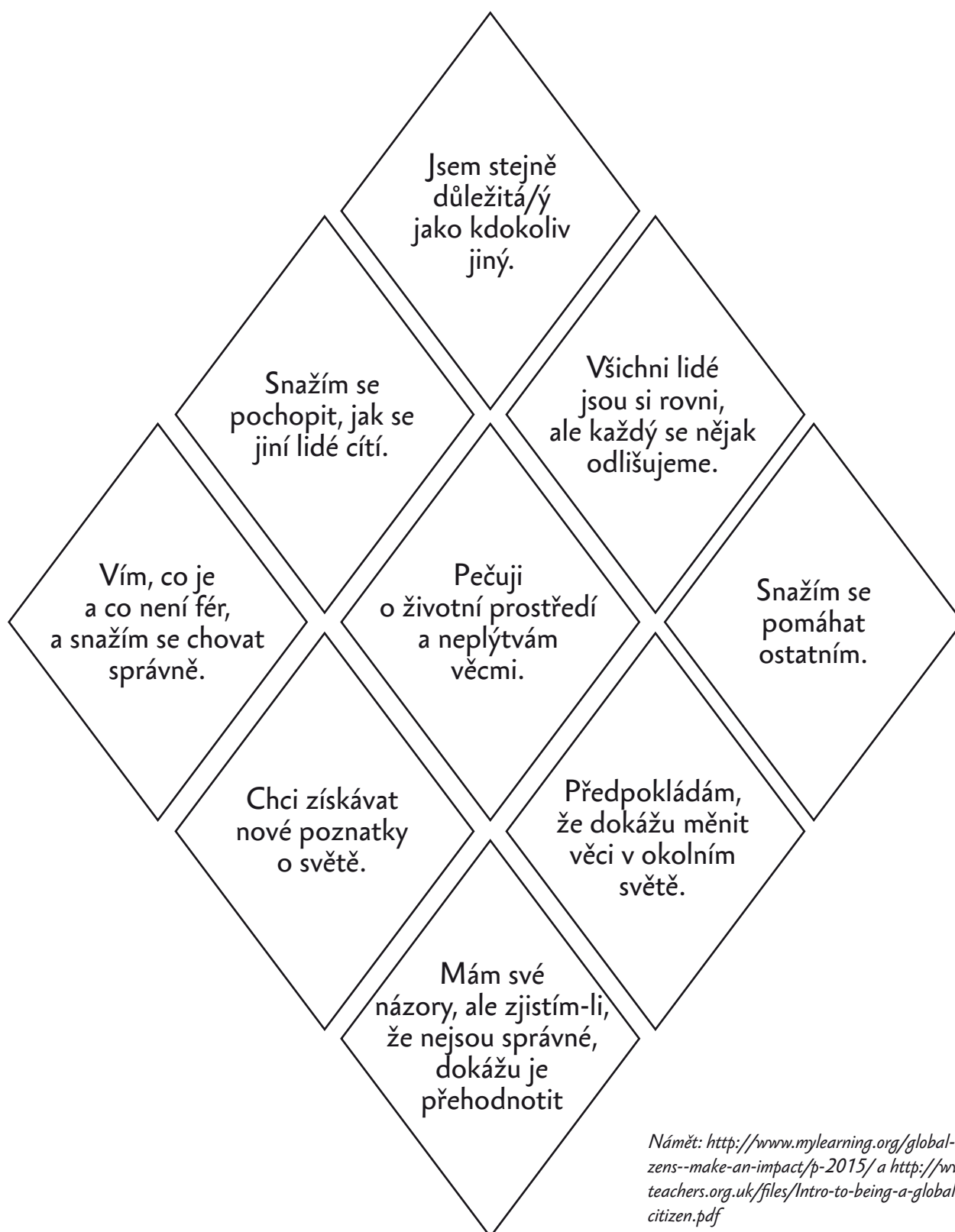
Podnět, prameny, pracovní listy

Po jedné rozstříhané sadě „zásad globálního občana“ do každé skupinky.
Velká role potahovacího papíru, kreslicí a psací pomůcky.

Proměnit slova v činy

- Zásady globálního občana

Věci může měnit každý

Zprostředkovat dětem poznání, že mohou ovlivňovat životy jiných lidí.

Ve skupinkách diskutovat o dané otázce a shodnout se na společné odpovědi.

odpovědnost změna moc

Související
vzdělávací oblasti

**Jazyk
a literatura
Občanská
výchova**

Úvod

Žáci zavřou oči a zkusí si vybavit konkrétního jednotlivce nebo skupinu lidí, kteří pozitivně ovlivnili jejich život nebo životy jiných lidí. Může jít o jejich známého nebo někoho, koho znají z doslechu, televize nebo četby. Na velikosti dosažené změny nezáleží. Jakmile je někdo konkrétní napadne, sdělí sousedovi, o koho jde a co dokázal.

Zjistíme od třídy několik příkladů zvažovaných osobností a jejich činů a napíšeme je na flipchart. V případě potřeby uvedeme další příklady lidí, kteří změnili věci k lepšímu a pomohli tím ostatním. Mezi nimi zmíníme i mladé lidi.

Aktivita

Rozdělíme třídu do skupinek po třech až čtyřech žácích. Skupinky mají následující úkol:

- Na velký kus papíru z role obkreslí postavu jednoho z nich. Pokud se tento postup nejvíce jako vhodný, mohou nakreslit jednoduchého panáčka z několika čar. Ptáme se žáků na vlastnosti lidí ze skupiny č. 1 (čím byly vedeny činy těchto osobností) a žáci tyto vlastnosti zapisují dovnitř obrysu postavy (např. aktivní, starostlivý, pracovitý, angažovaný).
- Zamyslí se nad dalšími faktory či skutečnostmi, které daným osobnostem pomohly v uskutečnění změn, a zapíší je vně obrysu postavy (např. spolupráce v týmu či s dalšími lidmi, podpora, zdroje, peníze, vzdělání, sláva, moc, vliv, zaměstnání).

Navazující diskuse

Skupinky rozpustíme a na úrovni celé třídy diskutujeme, jakým způsobem může pozitivní změnu do života druhých vnést každý. Mimo jiné vyzdvihneme následující poznatky:

- K dosažení změn nestačí pouze disponovat penězi, být slavný nebo mít dobrý školní prospěch.
- Věci je schopen měnit každý. Důležitá je píle, osvojování dovedností, zjišťování informací, spolupráce, podpora ze strany učitele nebo jiných dospělých atd., navazování kontaktů, sledování projektů a možností, jak se angažovat v daném místě.

Na závěr vysvětlíme, že hlavním cílem těchto lekcí je přijít na způsoby, jimiž mohou sami žáci učinit svět o něco spravedlivějším a mohou zlepšit životy jiných lidí po celém světě.

Převzato z textu „Making Change Happen“, www.participationworks.org.uk

Příklady lidí, kteří dokázali věci změnit:

- Helen Skelton uskutečnila 800 km dlouhou expedici na Jižní pól, aby upoutala pozornost veřejnosti na dobročinnou sportovně-kulturní akci „Sport Relief“.
- Martin Luther King ml. vedl boj za občanská práva v USA.
- Skotská školačka Martha Payne začala psát blog o školních obědech ve světě a vede kampaň za jejich zavedení v Malawi.

Podnět, prameny, pracovní listy

Velká role papíru, popisovače.

Proměnit slova v činy: sféry vlivu

Rozpoznat vlastnosti potřebné k tomu, abychom mohli být aktivními globálními občany.
Začít přemýšlet o konkrétních činech, jež jsou zapotřebí k vyřešení určitého problému.

Dodržovat stanovené pokyny takovým způsobem, aby byli žáci schopni efektivní týmové práce.

práva odpovědnost změna

Související
vzdělávací oblasti

**Občanská
výchova**

Úvod

Poznámka: Tuto vyučovací hodinu bychom měli zařadit až po probrání některých dalších témat této příručky. Žáci by měli nejprve porozumět problémům vzájemné závislosti, nerovnosti a chudoby. Teprve poté mohou začít chápat vazby mezi svými činy a řešením těchto problémů.

Ohlédneme se za minulou hodinou na téma globálního občanství a zhodnotíme, co se v ní žáci naučili. Zmíníme se o skupinové práci na plakátech a o znalostech a ctnostech ideálního globálního občana. Vysvětlíme žákům, že v této hodině se budou zamýšlet nad tím, jakými činy mohou k řešení globálních problémů přispět oni sami.

Aktivita

Třidu rozdělíme do čtyř týmů. Vysvětlíme žákům, že pro tuto aktivitu bude třeba, aby si mezi sebou rozdělili následující úlohy: zapisovatel, mluvčí, moderátor a časoměřič. Karty s popisem práce k těmto úlohám přečteme nahlas, do každého týmu rozdáme jednu sadu a vysvětlíme žákům, že budou mít možnost naučit se něco ze zásad efektivní týmové práce.

Každý tým obdrží tři listy papíru A3. Vysvětlíme jim, že mají pět minut na brainstorming o tom, jak by mohly společně odpovědět na daný soubor otázek. Připomeneme, že v brainstormingu neexistují dobré ani špatné odpovědi, naopak by měl sloužit k uvolnění tvořivého myšlení a shromáždění velkého počtu nápadů.

Postupně tříde prezentujeme trojici otázek – po každé otázce ponecháme 5–10 minut na diskusi a pak teprve odhalíme další.

- Co to znamená být globálním občanem?
- O jaké otázky či problémy se zvláště zajímáte?
- Napadají vás konkrétní způsoby jak proměnit slova v činy?

Zapisovatel napíše otázku doprostřed stránky a pak zaznamenává jednotlivé odpovědi.

Zvětšíme diagram se soustřednými kruhy, přiložený pod názvem „Co mohu změnit já“. Můžeme jej překreslit na velkoformátový plakát, vytvořit z provázku na podlaze nebo promítnout na plátno či jinou plochu, na niž budeme moci aplikovat samolepící lístky. Jednotlivé týmy nechají kolovat hotové listy s návrhy „konkrétních způsobů jak proměnit slova v činy“. Zapisovatelé připraví papír a tužky. Každý tým si přečte listy ostatních týmů. Pozornost by měl věnovat nejen návrhům, které se podobají jeho vlastním, ale také novým myšlenkám, které by se mu líbilo si na svůj list připsat. Každý tým si pak zvolí pět nejoblíbenějších nápadů, jak proměnit slova v činy, a přepíše je na větší samolepící lístky (nebo listy papíru, který se na tabuli přilepí fixační hmotou). S těmito nápady pak žáci postupně předstupují před třídu a umísťují je do příslušných kruhů diagramu podle toho, zda mají za cíl ovlivnit chování žáků samotných, nebo jejich obce, země či celého světa.

Navazující diskuse

Nejprve se ohlédneme zpět za týmovými rolemi: co šlo dobře a co obtížně? Pomohlo Vám toto rozdělení úloh k efektivnější týmové práci?

Aktivitu zrekapitulujeme v diskusi s celou třídou. Co si teď děti myslí o potenciálním vlivu, který mohou mít? Nejprve se podíváme na návrhy činů, jimiž by žáci začali sami u sebe, a postupně rozšiřujeme sféru vlivu až k pohledu, jak mohou naše činy ovlivnit svět jako celek.

Na závěr hodiny s dětmi probereme citáty na téma globálního občanství.

Diagram se soustřednými kruhy naplněný nápady jednotlivých týmů uchováme do příští hodiny „Lidé a moc“ (vyfotíme jej).

Podnět, prameny, pracovní listy

Čtyři sady karet s popisem týmových rolí; papíry A3 a tužky; trojice otázek o globálním občanství v powerpointové prezentaci nebo na plakátech; provázek a popisky na tvorbu soustředných kruhů na podlaze třídy, nebo projekce tohoto diagramu na bílou tabuli; samolepící lístky, nebo papír a fixační hmota; citáty na téma globálního občanství.

Co mohu změnit já?

Týmové role

MODERÁTOR

Tvoji úlohou je dohlédnout na to, aby tvůj tým úkol vyřešil a aby se ve vašem řešení odrazily ty nejlepší z vašich myšlenek.

Musíš zajistit, aby možnost přispět svými nápady dostal každý.

Vznikne-li spor, musíš nalézt cestu k dohodě.

Měl/a by ses pokusit přispět k tomu, aby měl tvůj tým ze společné práce na tomto úkolu dobrý pocit.

ZAPISOVATEL

Tvoji úlohou je zaznamenávat, co bylo při plnění úkolu řečeno. Pokud máš v rámci úkolu něco zapsat, dbej na to, abys tímto textem vyjádřil společné názory týmu (nejen tvé vlastní!).

Piš jasně a zřetelně.

ČASOMĚŘIČ

Tvoji úlohou je dohlédnout na to, aby tým dokončil úkol ve stanoveném čase.

To znamená, že máš pozorně sledovat pokyny paní učitelky nebo pana učitele, v okamžiku zahájení práce zkontrolovat čas a ve chvíli vypršení časového limitu ohlásit konec práce.

Máš tým informovat o ubíhajícím čase, například ohlásit polčas nebo poslední dvě minuty.

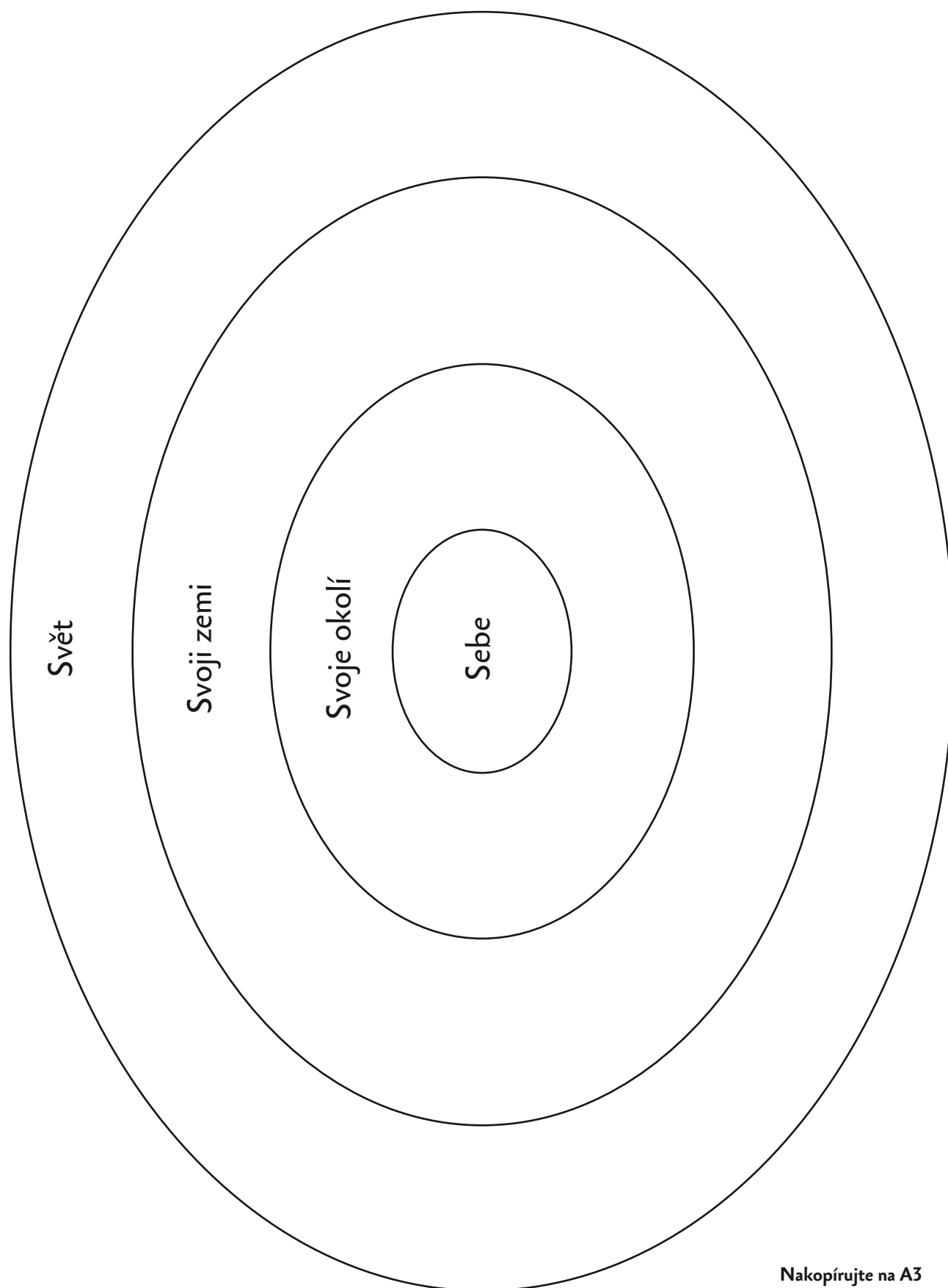
MLUVČÍ

Tvoji úlohou je předstoupit před třídu a podat zprávu výsledcích týmové práce.

Během týmové práce dávat pozor, abys mohl/a podat jasnou a věrnou výpověď o tom, co jste společně vymysleli.

Dbát na to, abys podal/a zprávu o společných názorech týmu, nejen o tvých vlastních!

Co mohu změnit já?

Nakopírujte na A3

Citáty na téma globálního občanství

„K vítězství zla je potřeba jedině: aby dobří lidé neudělali nic.“
Edmund Burke

„Nikdo není ostrovem; každý člověk je součástí pevniny, kouskem celku.“
John Donne

„Musíme být ochotni přijmout fakt, že spolupráce často závisí na kompromisu.“ – *Eleanor Roosevelt*

„Ani jsi ještě nestačil dosnídat, a už jsi dnes závisel na víc než půlce světa.“
Martin Luther King ml.

„Jako občané této planety jsme povinni zanechat ji našim dětem a příštím generacím zdravější, čistší a v lepším stavu.“ – *Blythe Danner*

„Nesloužím při obraně žádné vlasti. Mou vlastí je celý svět, jsem občanem planety Země.“ – *Eugene V. Debs*

„Dnes je globálním občanem každý z nás, ať již si to uvědomuje, či nikoliv. Vzájemná závislost v globálním měřítku je každodenním úkazem. Ať již jde o oblečení, které nosíme, potraviny, které jíme, nebo technologie, které využíváme, na každém kroku se opíráme o nespočet dalších lidí z celého světa. Naše každodenní životy jsou neustále ovlivňovány tím, co dělají lidé na druhé straně planety!“ – *neznámý autor*

Lidé a moc

Začít chápat význam moci a zplnomocnění.
Zamyslet se nad lidmi, které je třeba zapojit do žákovského projektu.

Vyhodnotit soubor položek, dosáhnout shody ve skupině. Odůvodnit své rozhodnutí.

moc změna práva

Související
vzdělávací oblasti

**Občanská
výchova
Filosofie pro děti**

Úvod

Všichni si sednou do kruhu. Vysvětlíme, že následující zamyšlení budeme věnovat otázce, kdo má ve svém životě moc. Nejprve si sehraje několik krátkých scének, abychom pocítili, jaké to je dělat věci, když se cítíme mocní nebo naopak bezmocní. Jakmile zvedneme nad hlavu kartu a vyhlásíme zadání, musí děti sehrát scénku podle barvy karty. Při červené kartě hrají, jako kdyby byly nejmocnější ze všech ve třídě (propojíme moc se sebevědomím), při žluté kartě hrají, jako kdyby byly naopak ze všech nejbezmocnější. Zadání:

- Vypijte šálek čaje či kávy.
- Seznamte se s novým člověkem.
- Vstupte do místnosti.
- Zkuste si objednat jídlo.

Nakonec žáci popisují, jaký pocit to pro ně byl, vykonávat tyto všední činnosti v mocnější nebo naopak bezmocnější pozici než obvykle.

Základní myšlenky

Ptáme se dětí na význam moci. Znamená „mít moc“ to samé jako „mít vliv“? Je to dobrá, nebo špatná věc? Mohou uvést příklady obou možností. Napadá je někdo, kdo žádnou moc nemá? Je možné jiné lidi zplnomocnit (dát jim do rukou moc) – a jak se to dá udělat? Můžeme také vysvětlit, že Úmluva OSN o právech dítěte stanoví, že KAŽDÉ dítě má právo spolurozhodovat o záležitostech týkajících se jeho života. Jestlipak mají podle žáků skutečně všechny děti možnost ovlivňovat své životy? **Výstupy této aktivity pak můžeme použít jako podnět pro hodinu filosofie pro děti.**

Aktivita

Utvoříme skupinky po třech až čtyřech žácích. Každá skupinka obdrží jednu sadu kartiček „Mocní lidé“. Probereme kartičky, aby každý věděl, co přesně představují. Žáci mají za úkol rozložit kartičky na lavici nebo na podlaze a seřadit je tak, aby nahoře byli nejmocnější lidé a dole ti nejméně mocní. Kartičky mohou uspořádat do libovolného obrazce, na kterém se skupinka shodne, například do sloupce, kosočtverce nebo trojúhelníku.

Poté skupinky napíšou na prázdné kartičky další lidi nebo organizace a přidají je do obrazce. Tato práce by měla být v souladu se zadáním konkrétního projektu, na němž se rozhodly pracovat.

Navazující diskuse

Na závěr diskutujeme s třídou o následujících tématech:

- kteří lidé mají podle vašeho názoru největší moc, neboli jsou nejmocnější?
- proč tomu tak je?
- kteří lidé mají podle vašeho názoru nejmenší moc? (např. miminka nebo malé děti, děti s postižením, chudší lidé)
- kteří lidé vám podle vašeho názoru nejspíše budou naslouchat nebo přistupovat k vám a vašemu projektu s úctou?

Nápady na rozšíření

Rozdělíme žáky do skupinek. Každá obdrží výtisk diagramu „Žákovský projekt – kdo nám může pomoci?“.

Žáci si diagram prohlédnou a zakroužkují lidi nebo organizace, kteří jim podle jejich názoru mohou nejvíce pomoci a se kterými by bylo vhodné navázat styky nebo dokonce partnerskou spolupráci. Do prázdných políček pak zapíšou případné další lidi nebo organizace, jež jim mohou pomoci. K nim připsou konkrétní způsoby pomoci, které od nich očekávají.

Nakonec v kolonkách dole uvedou pořadí tří lidí nebo organizací, jež považují za své nejcennější kontakty. O výsledek práce se podělí se zbytkem třídy.

Podnět, prameny, pracovní listy

Kartičky „Mocní lidé“, pracovní list „Žákovský projekt – kdo nám může pomoci?“.

Kartičky „Mocní lidé“

Ředitel školy

Poslanec

Člen Rady obce

Rodiče

Místní maloobchodníci

Učitel

Premiér

Televizní celebrita

Sportovec

Církevní hodnostář

Kartičky „Mocní lidé“

Policista

Dítě 7–11 let

Mladý člověk – teenager

Podnikatel

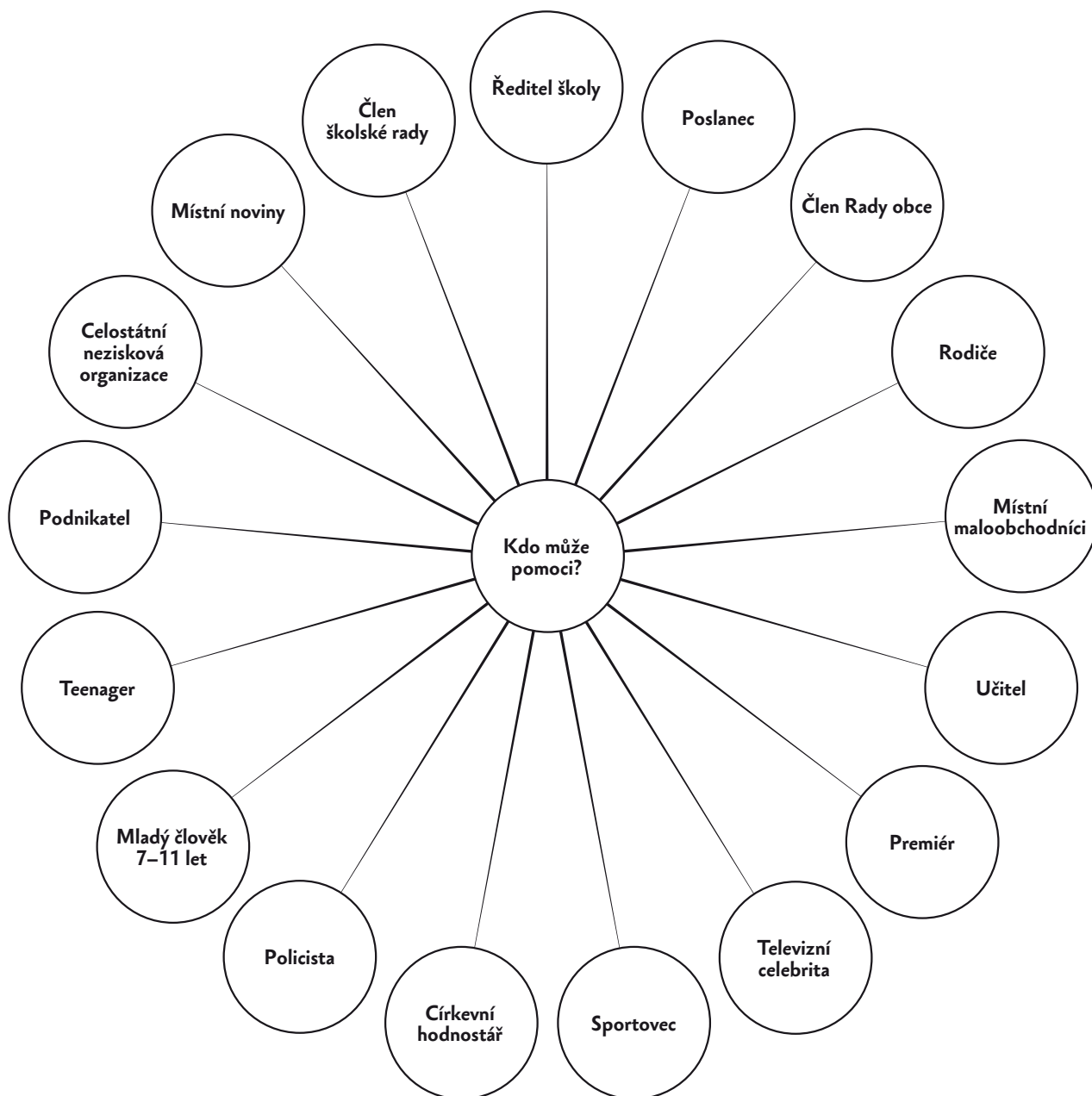
**Celostátní nezisková
organizace**

Místní noviny

Člen školské rady

Tvůj vlastní projekt

- kdo může pomoci?

Mé tři kontakty, které oslovím:

1.....

2.....

3.....

Učinit svět lepší místem

Více si uvědomit globální problémy a to, kdo je jimi zasažen.
Pochopit vztah mezi osobními činy a volbami a jejich (globálními) důsledky.

Spolupracovat v týmu a prezentovat odůvodněný názor.

odpovědnost vzájemná závislost

Související
vzdělávací oblasti

**Zeměpis
Občanská
výchova
Filosofie pro děti**

Úvod

Seznámíme žáky s „kartami problémů“ – buď je předvedeme celé třídě ve zvětšené podobě, nebo je rozdáme do skupinek. Žáci se hlásí, pokud se v současné době v některém z těchto problémů angažují nebo na něm pracují. Ujistíme je, že nejsou žádné správné ani špatné odpovědi. Pak by se žáci měli zamyslet nad případnými dalšími problémy, o něž se v současné době zajímají nebo v nichž se angažují, ať již mají lokální, nebo globální rozměr.

Základní myšlenky

Seznámíme třídu s výsledky sčítání – kolik žáků pracuje na tom kterém problému. Jsou zde nějaké pravidelnosti? Zajímá se více žáků o lokální problémy? (Nejspíše tomu tak bude.) Proč tomu tak je? Jsme více „zasaženi“ lokálními problémy, protože jsou nám blíže? Nebo se nás týkají problémy globální, protože se jim může dostávat větší pozornosti médií? Se kterými problémy jsme propojeni, do kterých jsme zaangażováni?

Dále žáky seznámíme s „grafem problémů“ (buď jej nakreslíme na tabuli, nebo jej rozdáme na velkých listech papíru do skupin) a popíšeme jeho osy. Vodorovná osa znázorňuje, koho se problém týká, od osobní úrovně (tj. já) až po úroveň mezinárodní (tj. svět). Svislá osa ukazuje, jak dlouho potrvá problém vyřešit (od krátkého období až po období velmi dlouhé).

Aktivita

Ukážeme žákům některé „karty problémů“ a zeptáme se jich, kam by je umístili na grafu. Například „změnu klimatu“ bychom mohli zařadit vpravo nahoře mezi problémy, které se týkají celého světa a jejichž řešení potrvá celá staletí; ale usoudíme-li, že jde o něco osobního, zařadíme ji do levé části grafu. Na zařazení jednotlivých karet problémů na grafu by se členové skupiny měli mezi sebou dohodnout. Vysvětlíme jim, že svoje rozhodnutí budou muset představit ostatním a odůvodnit ho. O umístění karty rozhoduje tým společně. Po umístění všech předepsaných karet si žáci mohou vymyslet další problémy, o něž se zajímají a na kterých pracují nebo kterými jsou znepokojeni. Na grafu je rovněž umístíme.

Důležitým aspektem této aktivity je přemýšlení a diskuse. Neexistují zde žádné správné ani špatné odpovědi! Dbáme na to, aby žáci byli s touto zásadou seznámeni a o případných názorových rozdílech svobodně diskutovali.

Jednotlivé skupiny nechají kolovat po třídě výsledné grafy a seznámí se s výtvary ostatních. Poté se zeptáme, jak by podle jejich názoru grafy vypadaly, kdyby je sestavovali jejich rodiče, učitelé nebo jiní dospělí. V čem by se mohly lišit? A jak by vypadaly, kdyby je sestavovali odpovědní činitelé nebo politici?

Navazující diskuse

Zdůrazníme, které problémy na grafu jsou globální, popřípadě od kterých se žáci mohou cítit „odtrženi“; zamyslíme se nad tím, jak se nás tyto problémy týkají nepřímo. Zvážíme, co můžeme udělat pro řešení těchto problémů, a proč bychom se jimi vůbec měli zabývat. **Na tomto místě můžeme pokládat otázky a zahájit hodinu filosofie pro děti.**

Nápady na rozšíření

Graf vystavíme ve třídě a průběžně na něj přidáváme problémy, pojmy a řešení, s nimiž se setkáváme v průběhu práce s příručkou.

Podnět / prameny / pracovní listy

Karty problémů (jedna sada do každé skupinky). Zvětšenina „grafu problémů“ na interaktivní tabuli, na školní tabuli nebo na listech papíru.

Učinit svět lepším místem - problémy

klimatické změny

uhlíková stopa

**nespravedlivý systém
obchodování**

spotřeba energie

plýtvání jídlem

odpady

dětská práce

znečištění

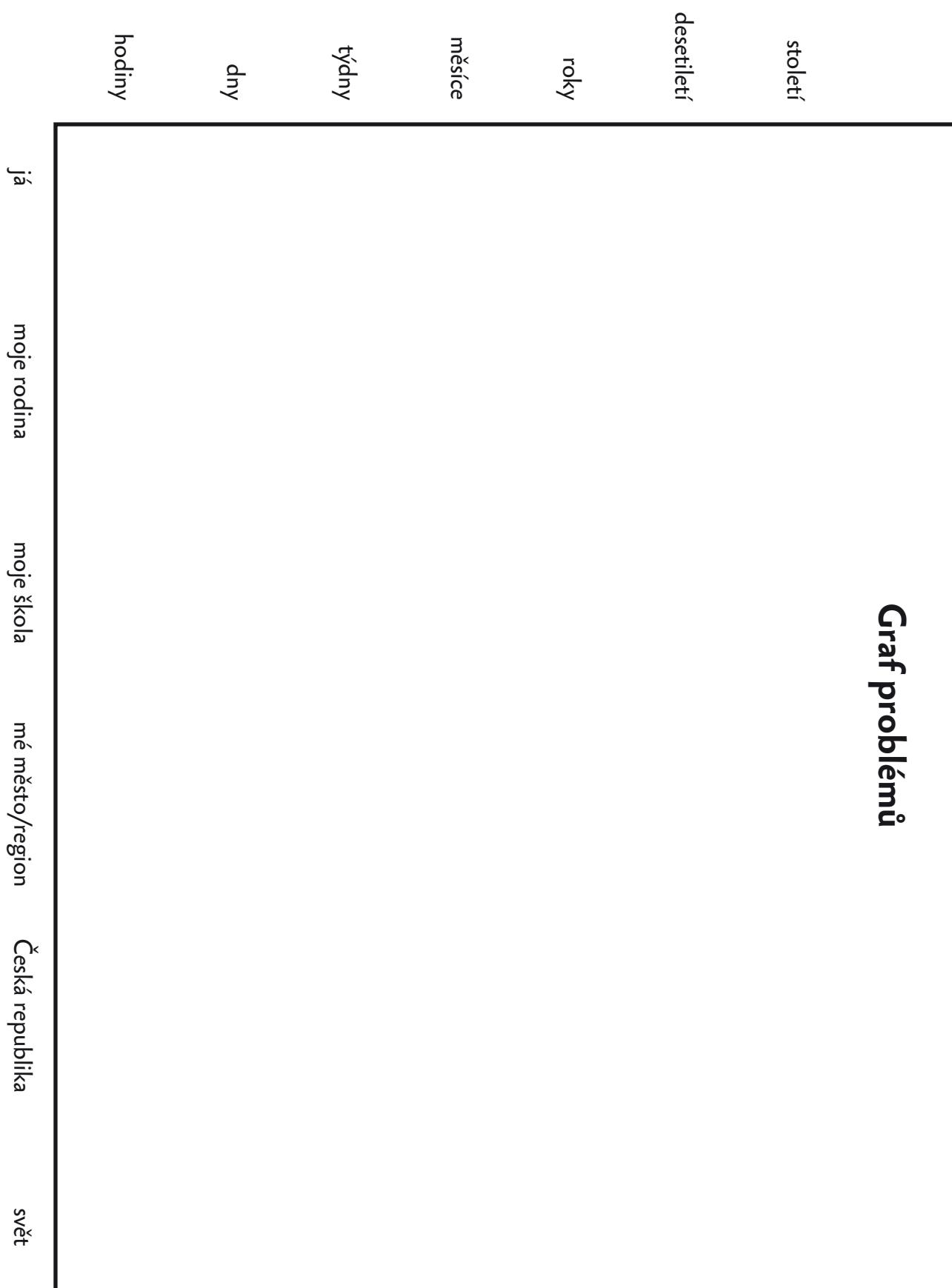
lidská práva

přístup ke vzdělání

rozvojové cíle tisíciletí

vymírání druhů

Učinit svět lepším místem - graf

Práva a odpovědnosti

Lépe porozumět lidským právům a tomu, kdo je skutečně má.
Uvědomit si odpovědnost, kterou lidé mají jeden za druhého
(lokálně i globálně).

Sestavit seznam základních lidských práv.

Související
vzdělávací oblasti

Zeměpis
Občanská
výchova

práva odpovědnosti rovnost

Úvod

Na velkém otevřeném prostranství se žáci postaví bok po boku do řady jako ve hře „Honzo, vstávej“. Vysvětlíme, že budeme postupně číst nahlas výroky. Souhlasí-li žák s výrokem, udělá velký krok dopředu; souhlasí-li s ním částečně, udělá jen krůček; nesouhlasí-li s ním, udělá krok směrem zpět; a není-li si jist, zůstane stát na místě. Děti by měly mít zavřené oči, aby se rozhodovaly samostatně.

Nahlas čteme následující výroky (zvážíme, zda by nebylo vhodné poznamenat si ty, jichž se týkaly velké kroky dopředu nebo zpět):

- „Každý v této **místnosti** má právo na čistou pitnou vodu.“
- „Každý v této **zemi** má právo na čistou pitnou vodu.“
- „Každý na této **planetě** má právo na čistou pitnou vodu.“
- „Každý ... má právo na tři zdravá jídla denně.“ (doplníme „v této místnosti“, „v této zemi“ a „na této planetě“)
- „Každý ... má právo na spánek v pohodlné posteli.“
- „Každý ... má právo na televizi.“
- „Každý ... má právo na nové oblečení a tenisky, když si je přeje.“

Základní myšlenky

Děti otevrou oči. V jaký tvar se proměnila původně souvislá řada? Souhlasili s výroky všichni? Žáci postupně vysvětlují, proč u konkrétních výroků postoupili vpřed nebo vzad.

Posadíme se do kruhu. Jestlipak si žáci myslí, že každý v této zemi a na světě má skutečně všechny tyto věci? Proč část lidí možná nemá k některým z nich přístup?

Narazili žáci v této diskusi na nějaké obecnější jevy (chudoba, rovnost, práva atd.)?

Aktivita

Napišeme na tabuli slova: „odpovědnost“ a „právo“. Žáci se potichu zamyslí nad jejich významem (definicí) ve vztahu k právě probrané látce. Kdo nese odpovědnost za to, aby lidé v této místnosti, v této zemi a na této planetě měli právo na věci, o kterých jsme mluvili (vodu, jídlo, postel atd.)? Po třiceti sekundách na zamyšlení napíší žáci na samolepící lístky nebo na útržky obyčejného papíru návrhy na nositele této odpovědnosti a umístí je doprostřed kruhu. Jejich nápady čteme postupně nahlas. Pokud nevzejdou přímo od žáků, zmíníme myšlenku, že se jedná o odpovědnost každého z nás.

Po skupinkách žáci sepiší seznam deseti dalších věcí, na něž má podle jejich názoru KAŽDÝ právo (podobně jako na čistou pitnou vodu a jídlo). Pokud děti nic nenapadá, nabídneme jim další položky: škola, zábava, právo nebýt šikanován, právo být vyslyšen.

Navazující diskuse

Některé seznamy práv probereme s celou třídou. Zvážíme, co se dá dělat s tím, že mnoho lidí k těmto věcem nemá přístup. Diskutujeme o možných činech na individuální úrovni, na úrovni třídy, školy a širší obce.

Nápady na rozšíření

Podíváme se na Rozvojové cíle tisíciletí (RCT) ve vztahu k PRÁVŮM. Mohou existovat vazby mezi PRÁVY, které jsme se třídou probírali, a RCT? Nakreslíme pavouka vztahů. Prozkoumáme projekty přispívající k plnění RCT.

Podnět, prameny, pracovní listy

Výroky (součást plánu hodiny, ale můžeme je pozměnit dle potřeby).
Rozšiřující pracovní list s Rozvojovými cíli tisíciletí.

Práva a povinnosti

- Rozvojové cíle tisíciletí

Část 1

Jídlo a obchod

Ušmudlané mapy

Kakao a lidé za jeho výrobou

Rozdělit se o čokoládu

O nejspravedlivější učitelce

Fairtrade pro mě něco znamená

Abeceda Fairtrade

Záhada kakaových indicií (Proč už může Afia chodit do školy?)

Titulky v mimozemském tisku 1

Titulky v mimozemském tisku 2

Deset mýtů o hladu

Ušmudlané mapy

Pochopit, kde se pěstují (a odkud se dovážejí) výrobky Fairtrade.

Vyhledávat v textu informace.

propojení obchod

Související
vzdělávací oblasti

Zeměpis

Úvod

Představíme žákům různé výrobky Fairtrade. Na obalu hledáme zemi původu (pod označením „země původu“, „vyroběno v“, „vy-pěstováno v“, „made in“ apod.). Výrobky roztřídíme podle světadílů (Afrika, Jižní Amerika, Severní Amerika, Asie, Austrálie, Evropa, Antarktida) a rozmístíme na velké mapě světa. Pak sledujeme jednotlivé světadíly a ke konkrétním zemím přiřazujeme výrobky.

Základní myšlenky

Zeptáme se žáků, jaké trendy v rozložení výrobků spatřují. Proč se tyto výrobky pěstují zrovna tam (tj. hlavně na globálním Jihu – díky příznivému podnebí), kdo je nakupuje (hlavně lidé z globálního Severu), jak se přepravují (přes moře, takže hlavně lodí). Pokud žáci ještě nejsou obeznámeni s pojmy vývozu a dovozu napravíme to.

Aktivita

Z obsahu jednotlivých balení vytvoříme multisenzorickou mapu, ilustrující původ výrobků. Například na mapu Etiopie nalepíme kávová zrna, Ghanu zkrášlíme kakaem a Indii sypaným čajem. Počítáme s tím, že výsledná mapa bude ušmudlaná a některé její části budou pokryty směsí různých výrobků! Nakonec ji přelepíme průhlednou fólií (izolepou) a vystavíme. Vznikne tak úžasná výuková pomůcka s mnoha vrstvami a vůněmi.

Navazující diskuse

Podíváme se na mapu a pohovoříme si o tom, z jakých světadílů výrobky Fairtrade pocházejí. Ptáme se žáků, zda si vybaví konkrétní země původu. Položíme jim otázku, co by se s úrodou stalo v případě příliš vydatných srážek nebo nedostatku slunečního svitu. Zamyslíme se nad naší závislostí na dovážených potravinách a nad závislostí jejich producentů na naší kupní síle.

Nápady na žákovské projekty

Na příští celoškolní akci uká-
žeme ušmudlanou mapu jiným
třídám, učitelům a rodičům. Díky
tomu se dozvědí, jaké výrobky jsou
v prodeji a odkud pocházejí.

Nápady na rozšíření

Sbíráme obaly od výrobků Fairtra-
de a každý z nich spojíme na mapě
provázkem se zemí původu.
U konkrétní země (regionu) zjistí-
me její klima.
Zjistíme, jak dlouho trvá přeprava
výrobků ze země původu k nám
(trasu znázorníme na mapě).

Podnět, prameny, pracovní listy

Sbírka výrobků Fairtrade (s označením země původu), velkoformátová mapa světa (čím větší, tím lepší), lepidlo, průhledná samo-
lepící fólie (izolepa).

Kakao a lidé za jeho výrobou

Lépe pochopit problematiku pěstování a výroby kakaa.
Poznat složitost potravinového řetězce (od pole po jídelní stůl).

Uspořádat sled událostí.
Zrealizovat výzkumný projekt a vhodným způsobem prezentovat jeho výsledky.

Poznámka: tato část zabere několik vyučovacích hodin.

vzájemná závislost obchod

Související
vzdělávací oblasti

Zeměpis
Filosofie pro děti
Jazyk a literatura

Úvod

Nejprve děti ve dvojicích hovoří o tom, odkud pochází čokoláda, zejména v ní obsažené kakao. Mohou začít maloobchodní prodejnu a pokračovat k velkoobchodu... a dále proti směru dodavatelského řetězce k závozníkovi atd. Získáme od dětí informace o tomto řetězci a postupně sestavujeme seznam lidí, kteří jsou do něj zapojeni natolik, až se dostaneme k rolníkům na plantážích.

Základní myšlenky

Spočítáme lidi na seznamu. Kdo se domnívá, že jsme ještě na někoho zapomněli, tyto osoby doplní. Nyní se zamyslíme nad dalšími surovinami, které se ke kakau při výrobě čokolády přidávají (v případě potřeby si přečteme složení na obalu čokolády – cukr, mléko). Odhadneme, kolik dalších lidí se podílí na výrobě těchto surovin. Vysvětlíme, že se dále podrobněji zaměříme na výrobu hlavní suroviny, kakaa, a zdůrazníme, jak složitým procesem musí tato surovina projít, než se vůbec dostane do styku s dalšími přísadami.

Aktivita

Utvoříme kruh a doprostřed položíme fotografie z výrobního řetězce kakaa (popisky můžeme odštípnout, pokud chceme žákům později dát za úkol jejich propojení s fotografiemi). Jeden žák zvolí fotografii, kterou podle něj celý řetězec začíná, tj. na které se rodí rostlina kakaovníku. Jiný žák vybere další fotografii v pořadí... a tak dále, dokud není výrobní řetězec kompletní. Nakonec můžeme fotografie pověsit na šňůru, aby na ně všichni viděli.

Nahlas spočítáme, kolik článků celý řetězec má, a vysvětlíme žákům, že ve skutečnosti je proces výroby čokolády ještě mnohem složitější – zde jsme se zabývali pouze výrobou a zpracováním kakaových bobů a vůbec jsme se nedostali k fázím, v nichž se přidávají další ingredience, čokoláda se plní do forem a výsledný produkt se balí.

Uvedeme výzkumný projekt, při němž budou děti ve skupinách řešit následující otázku: „Kolik lidí se podílí na výrobě naší čokolády?“ První část řetězce již mají hotovou. Nyní by měly udělat rešerši na další část a provést informovaný odhad (přesnou odpověď znát nemůžeme) počtu lidí, kteří se podílejí na výrobě jedné tabulky čokolády. Výsledky mohou prezentovat v libovolné podobě – prostřednictvím PowerPointu, písemného referátu, filmu, přednášky, scénky nebo písničky. Hlavní je, aby se jejich poznatky zakládaly na empirických skutečnostech.

Navazující diskuse

Výstupy projektů prezentují před celou třídou. Autoři si zaslouží chválu. Shodne se třída na počtu lidí, kteří se podílejí na výrobě jedné tabulky čokolády? **V tomto okamžiku můžeme vznést otázky a zahájit hodinu filosofie pro děti.**

Podnět, prameny, pracovní listy

Série fotografií z výrobního řetězce kakaa + popisky.
Přístup k internetu po dobu výzkumného projektu.

Výroba kakaa - 1

Při šlechtění kakaovníku se jeho květy ručně opylují

Ze stromů se oddělují řízký a z těch se po zasazení pěstují nové stromky. Dospělosti dosáhnou za 4–5 let.

Rolníci sazenice vydatně zalévají a chrání před přímým slunečním svitem.

Plody vyrůstají po 4–5 měsících z kmene a větví kakaovníku.

Výroba kakaa - 2

Zralý plod má obvykle žlutou, červenou nebo fialovou barvu. 7–10 dnů po sklizni jej rolníci nasekávají.

Po naseknutí ostrým nožem se z plodu vybírají semena. Vlhká dužnina ukrývá okolo 50 semen.

Semena se rozprostřou pod banánové listy nebo do boxů, kde po dobu 7–10 dnů fermentují. Během fermentace se mění jejich aroma a barva.

Po dobu cca dvou týdnů se semena suší na slunci.

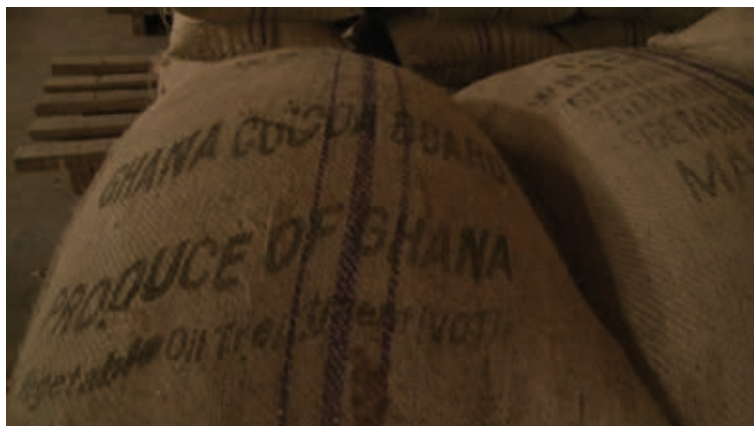
Výroba kakaa - 3

Pravidelně jsou obracena a pečlivě kontrolována, aby je nenapadla plíseň.

Kakaové boby se třídí podle velikosti a jakosti. Přitom se také odstraňují nežádoucí příměsi.

Kakaové boby se napytlují a uloží do skladu, odkud budou přepraveny do zpracovatelského závodu.

Pytle kakaových bobů naskladněné před expedicí.

Výroba kakaá - 4

Kakaové boby putují do zpracovatelského závodu.

V závodě pytle čekají na otevření a vysapání bobů na linku.

V extraktoru se od bobů oddělují různé nečistoty: kamínky, písek, klacíky, provázky, kovové částičky a ostatní cizorodá tělesa.

V rotujícím infračerveném ohříváči se boby rychle zahřejí, takže voda, kterou obsahují, se v okamžiku změní v páru, jejíž tlak roztrhne slupku kakaového bobu.

Výroba kakaa - 5

Na speciálním stroji se boby zbavují slupek a vylupují se z nich jádra.

Vyloupané boby se v několika fázích melou na kakaovou hmotu.

Lisováním kakaové hmoty se získává kakaové máslo (ze kterého se pak vyrábí čokoláda).

Kakaové máslo se čistí pomocí filtrace a skladuje v obrovských nádržích.

Výroba kakaa - 6

Poté se kakaové máslo plní do kartónových krabic o obsahu 25 kg opatřených plastovou vložkou.

Provádí se několik kontrol na nežádoucí příměsi.

Kakaové máslo v krabicích se nechá úplně ztuhnout a poté je připraveno k expedici.

Kakaové máslo se přepravuje do dalších závodů, kde se z něj a dalších surovin vyrábí čokoláda.

Rozdělit se o čokoládu

Zamyslet se nad pojmem spravedlnosti ve vztahu ke svému vlastnímu životu.

Napsat vyprávění podle dané osnovy (napsat příběh o „spravedlnosti“).

spravedlnost rovnost práva

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Občanská
výchova
Filosofie pro děti

Úvod

Děti utvoří devítičlenné skupiny a posadí se okolo stolů (velikosti skupin můžeme přizpůsobit obsazení příběhu postavami). Zahřívací aktivita: doprostřed stolu položíme táč s deseti kousky čokolády Fairtrade. Děti se zatím čokolády nesmějí dotknout a jejich úkolem je podělit se s ostatními o pocity a myšlenky, které v nich její přítomnost vyvolává. Schválně, jestli si někdo všimne, že je na tácu více kousků čokolády, než kolik je dětí ve skupině. Dobré je taky nalákat čokoládu tak, aby byl každý kousek jinak velký. Skupiny si mezi sebou rozdělí role v příběhu (maminka, tatínek, babička, dědeček, tetička, strýček a tři děti ve věku 5, 7 a 9 let). Je-li dětí ve skupině více, dostanou role dalších dospělých členů rodiny. Táč s čokoládou by měla mít po ruce představitelka maminky. Ujistíme žáky, že na konci aktivity každý dostane kousek čokolády.

Základní myšlenky

Přečteme první část příběhu a zastavíme se u pasáže, kde se členové rodiny dohadují, kdo by měl obdržet poslední kousek. Každá skupina se mezi sebou dohodne, kdo dostane poslední kousek, a odůvodní toto rozhodnutí některým z argumentů použitých v příběhu (může ovšem také zvolit jiné argumenty nebo jiné řešení). Každá skupina by měla do pěti minut vybrat řešení, jež je **spravedlivé**, napsat je na samolepící lístek a ten připevnit na flipchart. Tato řešení následně diskutujeme s celou třídou.

Přečteme zbývající část příběhu. „Bylo toto rozuzlení spravedlivé?“ Kdo souhlasí, ať se postaví. Teď se postaví ti, kteří nesouhlasí. Obcházíme třídu a ptáme se jednotlivých žáků na důvody jejich souhlasu či nesouhlasu.

Zdůrazníme, že výraz „spravedlnost“ může být matoucí. Co to vlastně znamená? Prohlédneme si pracovní list „slova spravedlnosti“ (jsou na něm dvě volná místa na další slova, která nás případně napadnou). V jednotlivých skupinách žáci diskutují, se kterými z těchto výrazů souhlasí a se kterými nesouhlasí, a seřadí je od nejvíce po nejméně přijatelnou definici slova „spravedlnost“.

Na tomto místě máme možnost klást otázky v rámci hodiny filosofie pro děti.

Aktivita

Požádáme žáky, aby si vzpomněli na situace, kdy se jim něco stalo a oni řekli, že „to není fér“. Vysvětlíme jim, že budou psát svůj vlastní příběh o „férovosti“ neboli spravedlnosti. Mohou jej založit na příběhu, který právě četli. Mohou v něm například změnit role (obsadit jej skupinou přátel, vymyšlených postav, zvířat), vyměnit čokoládu za jinou potravinu nebo úplně jiný předmět; také mohou vymyslet úplně jiný příběh, ale jeho tématem musí být pojem spravedlnosti.

Žáci mohou například vymyslet příběh o rodině veverek, která neví, jak se rozdělit o poslední oříšek z domácích zásob nebo o skupině kamarádů, kteří mají pytlík kuliček.

Navazující diskuse

O některé příběhy se rozdělíme s celou třídou. Hlasujeme, zda bylo jejich rozuzlení spravedlivé nebo nespravedlivé – a pro koho.

**Příklad otázky
na hodinu
filosofie pro děti**

*Proč si lidé myslí, že si zaslouží
více?*

Podnět, prameny, pracovní listy

Povídka „Rozdělit se o čokoládu“ (na motivy povídky „Sharing the Fish“ od Roberta Fishera), tabulka čokolády, štítky s názvy postav (maminka, tatínek, babička, dědeček, tetička, strýček a tři děti ve věku 5, 7 a 9 let), samolepící lístky, flipchart nebo velký list papíru, kartičky na téma „spravedlnost“.

Rozdělit se o čokoládu

- povídka

Bylo, nebylo, žila jednou jedna rodina a ta se sešla na oslavě 75. narozenin babičky. Okolo stolu seděla maminka, tatínek a tři děti ve věku 5, 7 a 9 let. Byla tam také mamčiná sestra s manželem a hlavně babička s dědečkem. A nebyla to jen tak ledajaká oslava. Po skvělém obědu přinesla maminka táč s nalámanou čokoládou a postavila jej doprostřed stolu.

„První kousek bychom měli dát babičce,“ řekla maminka, „jsou to přeci její narozeniny.“

Maminka podala táč babičce a ta jej pak poslala kolem stolu. Každý si vzal jeden kousek a podal táč dál. Když táč došel zpátky k babičce, zbýval na něm akorát jeden kousek.

„Podívejme se,“ řekla maminka, „zbývá nám akorát jeden kousek. To by mě zajímalo, kdo by ho měl dostat.“

„Myslím, že by ho měla dostat babička, protože má dnes narozeniny,“ řeklo nejmladší dítě.

„To ano, ale maminka nám všem uvařila výborný oběd. Možná, že by ho měla dostat ona,“ řekl tatínek.

„Možná by ho měl dostat ten, kdo je z nás nejmladší,“ řekl strýček.

„Jenže tetička a strýček jsou dnes našimi hosty, takže myslím, že by měl čokoládu dostat jeden z nich,“ řekla maminka.

„Ale tatínek vydělal peníze, za které jsme tu čokoládu koupili. Poslední kousek by měl dostat on,“ řeklo nejstarší dítě.

„Ale příště slavíme moje narozeniny,“ řeklo sedmileté dítě, „myslím, že byste ho měli dát mně.“

A tak se strhla debata jaksepatří. Celá rodina se dohadovala dalších deset minut – každý snášel další a další důvody, proč by poslední kousek čokolády měl dostat zrovna on nebo někdo jiný. A ten kousek ležel celou dobu na tácu uprostřed stolu.

Na tomto místě přerušíme vyprávění a diskutujeme s třídou o důvodech (viz plán hodiny).

„Počkejte!“ řekl tatínek, „už vím, jak se rozsoudíme. Stačí, když budeme oslavovat dál, a poslední kousek dostane ten, kdo nejdéle vydrží nemluvit.“ Po jeho slovech se všichni podívali jeden na druhého a shodli se, že tento nápad zní opravdu slibně.

„Tak hned začneme,“ řekl tatínek, „a nezapomeňte, že poslední kousek dostává ten z nás, kdo vydrží mlčet nejdéle.“

Nejdříve to vypadalo jako zábava, jen tak sedět okolo stolu a nic neříkat. Jeden na druhého se usmívali, ale nikdo nic neřekl. Uběhlo pět minut, pak deset a pořád ještě nikdo vůbec nic neřekl. Ale brzy začaly úsměvy povadat. Začalo se jim stýskat po cvrkotu, na který byli u takhle významné oslavy zvyklí.

„Kdo si dá šálek čaje a kousek narozeninového dortu?“ řekla maminka. To ticho už ji unavovalo.

„Ano, prosím,“ přihlásila se babička.

„Milerád,“ přidali se dvojhlasně dědeček s tatínkem.

„Jejda,“ řekla maminka, „vypadá to, že *na nás* ten poslední kousek nečeká.“

„Já mám stejně větší chuť na dort,“ odpověděla tetička.

„To já taky,“ odušil strýček.

Jakmile se ticho přerušilo, netrvalo dlouho a všichni dospělí se zapojili do hovoru. Jenom tři děti pořád ještě seděly a nic neříkaly.

Maminka přinesla na podnosu čaj a narozeninový dort. Byl to nádherný dort s číslem 75 a se spoustou svíček.

„Šup, pojďme rychle babičce zazpívat, než dohoří svíčky,“ naléhala maminka.

Nejstarší a nejmladší dítě se na sebe podívaly a usmály. A jakmile dospělí začali zpívat: „Hodně štěstí, zdraví,“ tak se k nim přidaly. Jen sedmileté dítě dál sedělo mlčky. Když dozpívali, natáhlo se dítě k tácu a vzalo si poslední kousek čokolády.

„Jjjjjjooooo,“ zapělo vítězoslavně, „poslední kousek je můj.“

Rozdělit se o čokoládu

- kartičky se „slovy spravedlnosti“

stejně

různě

rozdělit se

dobro

správně

rovnost

potřebovat

chtít

O nejspravedlivější učitelce

Prohloubit chápání problematiky spravedlnosti a prozkoumat vztah mezi spravedlností a rovností na situacích z běžného života.

Pozorně si vyslechnout příběh a zamyslet se nad jeho smyslem.
Napsat definici pojmu a zamyslet se nad jeho smyslem.

spravedlnost rovnost

Související
vzdělávací oblasti

Občanská
výchova
Jazyk a literatura
Filosofie pro děti

Úvod

Přečteme nahlas čtyři výroky (napsané na kartách): *Někdo s tebou zachází odlišně, protože máš zrzavé, červené nebo kaštanové vlasy; Někdo s tebou zachází odlišně, protože ti moc nejde čtení; Někdo s tebou zachází odlišně, protože jste přátelé; a Někdo s tebou zachází odlišně, protože máš nejnovější počítačovou hru.*

Každý žák obdrží tři kartičky s hodnocením: „spravedlivé“, „nespravedlivé“ a „?“. Je vhodné, aby každá kartička měla jinou barvu. Znovu přečteme všechny čtyři výroky a karty rozmístíme po třídě. Každý žák si vybere jeden výrok, který jej zaujal, postaví se vedle příslušné karty a jako rozhodčí zdvihne jednu kartičku s hodnocením („spravedlivé“, „nespravedlivé“ a „?“). Žákův zájem může vycházet například z toho, že popisované jednání považuje za nespravedlivé nebo je není schopen zhodnotit bez hlubší úvahy. V takovém případě zdvihne kartičku s otazníkem.

Žáci se hlásí s odůvodněním svého hodnocení. Další pak mohou toto odůvodnění doplnit nebo vyjádřit opačné mínění.

Nakonec žáci napíší na list papíru svoji vlastní, individuální definici pojmu „spravedlnost“. Výsledek nemusí ukazovat ostatním, mohou si jej dát do kapsy nebo do rukávu.

Základní myšlenky

Přečteme si příběh „O nejspravedlivější učitelce“. Ve dvojicích žáci diskutují o tom, co je na příběhu zarazilo. Mezi jejich reakcemi hledáme obecnější myšlenky. Na tomto místě můžeme zformulovat otázky a zahájit hodinu filosofie pro děti.

Aktivita

Samostatně nebo ve dvojicích napíší žáci svoji vlastní definici pojmů „spravedlnost“ a „rovnost“ a vloží je do jedné ze dvou připravených obručí. Se vzniklým souborem definic se seznámíme. Zdůrazníme, co mají obě slova společného a v čem se naopak významově liší. Poté se žáci pokusí definovat pojmy „nespravedlnost“ a „nerovnost“. Brainstormujeme, jaké to je, když s námi někdo zachází „nespravedlivě“ nebo když se ocitneme v postavení, které je „nespravedlivé“ nebo „nerovné“. Probereme případná další synonyma.

Navazující diskuse

Žáci mají za úkol vymyslet tři situace, s nimiž jsou obeznámeni a spatřují v nich „nespravedlnost“ nebo „nerovnost“: 1) situaci místního významu, 2) situaci celostátního významu a 3) situaci světového významu (držíme se témat této příručky). S nápady se navzájem seznámíme a diskutujeme o tom, jak se asi cítí lidé zažívající tyto situace a s jakými pocity je vnímají žáci.

Někdo s tebou zachází odlišně, protože máš zrzavé, červené nebo kaštanové vlasy.

Někdo s tebou zachází odlišně, protože ti moc nejde čtení.

Někdo s tebou zachází odlišně, protože jste přátelé.

Někdo s tebou zachází odlišně, protože máš nejnovější počítačovou hru.

Příklad otázky kladené během hodiny filosofie pro děti

Je rovnost vždycky spravedlivá?

Nápady na rozšíření

Na fotografiích z různých koutů světa ilustrujeme jevy, v nichž spatřujeme projevy „spravedlnosti“, „nespravedlnosti“, „rovnosti“ nebo „nerovnosti“. Žáci je roztřídí a začnou uvažovat o tom, proč jim záleží na tom, aby se s daným jevem něco udělalo.

Podnět / prameny / pracovní listy

4× karta s výroky, pro každého žáka 3× kartička s hodnocením „spravedlivé“, „nespravedlivé“ a „?“
Pracovní list s příběhem „O nejspravedlivější učitelce“.

**Někdo s tebou zachází
odlišně, protože máš
zrzavé, červené nebo
kaštanové vlasy.**

**Někdo s tebou zachází
odlišně, protože ti moc
nejde čtení.**

**Někdo s tebou zachází
odlišně, protože jste
přátelé.**

**Někdo s tebou zachází
odlišně, protože
máš nejnovější
počítačovou hru.**

0 nejspravedlivější učitelce

- kartičky „spravedlivý/nespravedlivý“

spravedlivý	spravedlivý	spravedlivý	spravedlivý
spravedlivý	spravedlivý	spravedlivý	spravedlivý
spravedlivý	spravedlivý	spravedlivý	spravedlivý
spravedlivý	spravedlivý	spravedlivý	spravedlivý
nespravedlivý	nespravedlivý	nespravedlivý	nespravedlivý
nespravedlivý	nespravedlivý	nespravedlivý	nespravedlivý
nespravedlivý	nespravedlivý	nespravedlivý	nespravedlivý
nespravedlivý	nespravedlivý	nespravedlivý	nespravedlivý
?	?	?	?
?	?	?	?
?	?	?	?
?	?	?	?

O nejspravedlivější učitelce

- příběh

Námětem tohoto příběhu je text „The Fairest Teacher of Them All?“ (© Jason Buckley, www.thephilosophyman.com).

Na podlahu mezi jevištěm a hledištěm umístíme klobouk.

Moderátor Dovolte, abych vám představil Simonu, dříve pracovala v londýnské burzovní čtvrti. Vydělávala spoustu peněz. Simono, to muselo být perfektní, vydělávat tolik peněz.
Simona To ano. Do práce jsem jezdila první třídou, ale cestou pěšky na vlak a z vlaku domů jsem si všimla, že i v Londýně žije spousta lidí, kteří mají peněz velmi málo nebo žádné. Chodila jsem kolem nich, oni seděli nebo stáli na chodníku a prosili mě o drobné. Občas jsem se cítila provinile, že mám tolik a oni tak málo. Proto jsem jim sem tam pár mincí dala.

Simona hodí do klobouku několik mincí.

Moderátor V zaměstnání jste investovala peníze bohatých klientů, abyste jejich bohatství ještě rozmnožila.
Simona Ano, a občas mi připadalo nespravedlivé, že oni jsou tak neuvěřitelně bohatí a já jen žiji v pohodlí. Takže se přiznám, že jsem jim občas naučtovala přemrštěnou taxu. Věděla jsem, že mají tolik peněz, že si toho ani nevšimnou.
Moderátor Proboha, tak se mi zdá, že jste svou práci neměla zrovna v lásce.
Simona To ne. Jednoho dne jsem si řekla, že už mi to stačilo, celá ta obchodní mašinérie lidí, mezi kterými panuje tak velká nerovnost. Zatoužila jsem po práci, v níž bych mohla něco změnit k lepšímu.
Moderátor A co jste dělala dál?
Simona Vrátila jsem se na vysokou školu a vystudovala učitelství. A když jsem šla učit, rozhodla jsem se, že budu na všechny žáky uplatňovat rovné zacházení.
Moderátor To zní dobře. Co to pro vás znamenalo v praxi?
Simona Tak například jsem si zapamatovala jména všech žáků ve třídě stejně rychle. To platí i pro toho nejchytřejšího, nejzlobivějšího a nejtiššího.
Moderátor Aha. A ještě něco?
Simona Při setkání na chodbě jsem se na každého stejně usmívala a každého jsem se snažila osobně poznat. Také jsem každému z nich stejně dlouho pomáhala v hodině.
Moderátor Fajn. A ještě něco dalšího?
Simona Ano. Pokaždé, když někdo zodpověděl otázku, jsem řekla to samé: „Výborně, to se ti povedlo!“ Všem jsem zadávala stejné úkoly a stejnou dobu na jejich vyhotovení. Také jsem dávala všem stejné známky, na třídních schůzkách jsem o nich stejně mluvila s rodiči a na konci školního roku jsem jim dávala stejné hodnocení.
Moderátor Ach tak. Ale co když někdo zlobil?
Simona Trestala jsem všechny stejně. Celkově jsem byla dost spokojená, že se mi daří rovné zacházení se všemi žáky.
Moderátor A co na to říkali žáci?
Simona No to mě právě dost šokovalo a trápilo.
Moderátor A co konkrétně vám říkali? Nám se můžete svěřit.
Simona Říkali mi: „To není spravedlivé, abyste se všemi zacházela...“

Moderátor a Simona pokynou dětem, aby tuto větu doplnili. Pokud nereagují, vyzvou je výslovně:

Moderátor Může někdo dokončit tuto větu? „To není spravedlivé, abyste se všemi zacházela...“

Fairtrade pro mě něco znamená

Hlouběji porozumět výhodám systému Fairtrade pro výrobce. Schopnost vidět souvislosti mezi spravedlivou odměnou, životní úrovní a vzděláním.

Shrnout klíčové informace a použít je v diskusním příspěvku.

spravedlnost práva zodpovědnost

Související
vzdělávací oblasti

**Jazyk a literatura
Filosofie pro děti**

Úvod

Posadíme se do kruhu. Připomeneme žákům logo Fairtrade. Žáci si se sousedem vysvětlí, co vlastně znamená. Některé odpovědi na tuto otázku zaznamenejme a přitom zdůrazníme spravedlivou cenu a nadstandardní kvalitu. Připomeneme žákům, že výrobky bez loga Fairtrade nemusí splňovat všechny tyto požadavky. O Fairtrade se učíme, abychom dokázali činit informovaná rozhodnutí při nakupování, neboť naše rozhodnutí mají dopad na jiné lidi.

Základní myšlenky

Rozdáme žákům kartičky s výroky (jednotlivě nebo do dvojic) a ve dvojicích o nich diskutujeme. Do středu kruhu položíme jednu obruč s nápisem „Fairtrade znamená...“ a druhou s nápisem „Fairtrade neznamena...“. Nyní každý žák přečte svůj výrok nahlas a kartičku s ním umístí do jedné z obručí. Například kartičku s nápisem „Rovné zacházení se ženami a muži“ by měli žáci zařadit do první kategorie a „Nedostatečná péče o životní prostředí“ do té druhé.

Po roztřídění všech výroků se zaměříme na obruč s nápisem „Fairtrade neznamena...“. Jaké mají žáci z těchto výroků pocity? Jaké „základní myšlenky“ v nich vyvolávají? (V této souvislosti mohou žáci zmiňovat pojmy jako spravedlnost, rovnost nebo chudoba.)

Na tomto místě máme možnost klást otázky v rámci hodiny filosofie pro děti. Dialog možná rozproudí, ohlédneme-li se zpět za některými výroky.

Aktivita

Ve dvojicích nebo skupinkách si žáci vyberou nejdůležitější prvek systému Fairtrade (např. „rolníci dostávají spravedlivou cenu“) a napíší jej doprostřed listu papíru. Kolem něj vytvoří pojmovou mapu – pavouka důvodů svědčících pro ústřední výrok.

Navazující diskuse

Žáci uvedou, pro jaký nejdůležitější prvek se rozhodli, a vysvětlí proč. Nastala všeobecná shoda? Ptáme se, co mohou žáci udělat pro to, aby všechny tyto věci dostalo co nejvíce rolníků a jejich rodin. Jak to souvisí **zrovna s tebou?**

Nápady na rozšíření

Vytvoříme nástěnku, která by význam systému Fairtrade znázorňovala podrobněji. Žáci se mohou zavázat k nákupu nebo spotřebě výrobků Fairtrade nebo k jejich propagování ve škole.

Podnět, prameny, pracovní listy

Dvě sady kartiček s výroky „Fairtrade pro mě něco znamená“. Cedule „Fairtrade znamená...“ a „Fairtrade neznamena...“, obruče.

Fairtrade pro mě
něco znamená - cedule

**Fairtrade
znamená...**

**Fairtrade
neznámá...**

Fairtrade pro mě

něco znamená - sada výroků č. 1

Za svoji úrodu dostávají rolníci spravedlivou cenu.

Rolníci mají pravidelný příjem.

Rolníci si mohou plánovat budoucnost,
neboť mají obchodními smlouvami zajištěn odbyt.

Rolníci smějí vstupovat do organizací, kde mohou získat podporu.

Rolníci mohou část tržeb obdržet předem, aby se nezadlužili.

Zemědělstí dělníci na plantážích mají slušné mzdy a bydlení.

Zemědělstí dělníci na plantážích podléhají slušným normám
na ochranu zdraví a bezpečnosti.

Díky podpoře mohou rolníci přestat používat škodlivé chemikálie.

Zemědělstí dělníci se smějí organizovat v odborech.

Podpora vzdělávání a lékařské péče.

Více dětí může chodit do školy.

Jsou zakázány všechny formy dětské a nucené práce.

Dodržování práv zaměstnanců.

Rovné zacházení se ženami a muži.

Zemědělstí dělníci mají svůj život více pod kontrolou.

Fairtrade pro mě

něco znamená - sada výroků č. 2

Nespravedlivé zacházení s rolníky.

Rolníci nevědí, jestli vůbec dostanou zaplacení.

Rolníci si často musí půjčovat peníze, a proto se zadlužují.

Rolníci nevědí, kolik dostanou zaplacení.

Rolníci žijí ve strachu, zda dokáží zajistit rodině živobytí (obživu, teplo atd.).

Zemědělství dělníci na plantážích pracují ve špatných podmínkách a pod nedostatečnou ochranou bezpečnostních norem.

Navzdory dlouhé pracovní době nestačí plat zemědělských dělníků na slušnou obživu.

Zemědělství dělníci si musí najít druhou práci, aby se užívali.

Ke zvýšení úrody se smějí používat škodlivé chemické látky.

Z nekvalitní úrody se vyrábějí levné potraviny.

Výroba drahých potravin, které si nikdo nemůže dovolit.

K obživě rodiny musí svou práci přispívat i děti.

Méně dětí chodí do školy.

Nedostatečná péče o životní prostředí.

Rolníci nemají žádný vliv na trh a nemohou si vybrat, komu prodají svou úrodu.

Abeceda Fairtrade

Vytvořit banku slov označujících výrobky, pojmy a problémy související s Fairtrade.

Z abecední banky slov vytvořit básničku na téma Fairtrade.

spravedlnost práva hodnoty

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura

Úvod

Začneme svižně. Rozdělíme děti na skupinky a do každé rozdáme cca 5 kartiček s náhodnými písmeny abecedy. Žáci mají za úkol vymýšlet věci související s Fairtrade, které začínají na dané písmeno. Mohou to být třeba země zapojené do systému Fairtrade, prodejny nabízející tento sortiment, názvy výrobků, pojmy či problémy. Příklady:

B – banány, bavlna, brazilské ořechy, rýže Basmati

K – kakao, kavárna Mamacoffee, kešu ořechy

P – Palestina (olej), finanční příspěvek

U – Ubuntu Cola (Fairtrade limonáda)

Po několika minutách žáci nechávají písmena ležet na stole a po skupinkách rotují na nová místa, tj. k dalším sadám písmen. Tam se seznámí s písmeny a slovy, která již napsali žáci před nimi, k nim vymýšlejí ještě další, vlastní slova. Rotaci opakujeme, dokud každé skupince neprojde rukama celá abeceda.

Základní myšlenky

Každý žák si vybere libovolné písmeno a poté se všichni seřadí podle abecedy. Děti, na něž písmena nezbyla, mohou pomáhat při seřazování. Počínaje písmenem „A“ přečte každý seznam věcí začínající jeho písmenem. Seznamy pověsíme na šňůru nebo přilepíme na zeď.

Aktivita

S využitím takto vytvořené banky slov vytvoříme vzorovou básničku na téma Fairtrade.

Může to být třeba básnička s abecedním motivem:

A jako Afa, která už může díky Fairtrade chodit do školy,

B jako báječná bavlna, ze které se šijí trička Fairtrade,

C jako ceny, které mají zemědělci ve Fairtrade garantované.

Může to také být akrostich (v němž počáteční písmena veršů tvoří slovo FAIRTRADE) nebo kaligram (uspořádaný do tvaru loga Fairtrade nebo některého z výrobků).

Nakonec žáci tvoří svoji vlastní básničku.

Navazující diskuse

O básničky se žáci podělí s celou třídou. Probereme možnost vytvoření sbírky poezie Fairtrade, do níž bychom básničky seřadili, sestavili jejich obsah, připojili k nim ilustrace, doplnili přední a zadní obálku atd. Zadáme úkoly do skupin. Rozdělanou práci přeneseme do jiné hodiny.

Nápady na žákovské projekty

Sbírku poezie (nebo několik nejlepších básniček) představíme rodičům a veřejnosti na internetových stránkách školy nebo ve školním časopise.

Nápady na rozšíření

„Naše abeceda Fairtrade“: slovní banku vytvořenou dětmi můžeme přepsat a pojmout jako trvalejší výstavku. Slova můžeme doprovodit obrázky staženými z internetu.

Podnět, prameny, pracovní listy

Kartičky s písmeny A–Z (poznámka: obtížná písmena, např. X a Y, můžeme sdružit na společnou kartičku).

Záhada kakaových indicií

(Proč už může Afia chodit do školy?)

Lépe porozumět výhodám systému Fairtrade pro zemědělské dělníky, jejich rodiny a místní společenství.

Z jednotlivých informací sestavit sled událostí.

spravedlnost rovnost práva

Související
vzdělávací oblasti

Občanská
výchova
Zeměpis
Jazyk a literatura
Filosofie pro děti

Úvod

Může být vhodné zhlédnout nejprve film o školním životě v Ghaně: www.global-literacy.yolasite.com. Klikneme na „Ghana“ a pak na video nazvané „Daniel's classical school“.

Základní myšlenky

Na tabuli napíšeme otázku: „Proč už může Afia chodit do školy?“ Jaké informace mohou žáci získat z otázky samotné? Klíčovým slovem je příslovce „už“ naznačující, že Afia dosud do školy nechodila. Vysvětlíme, že Afia je holčička z africké Ghany. Napadnou žáky nějaké důvody, proč Afia dosud nechodila do školy? Zapišeme nápady, k nimž se chceme vrátit.

Aktivita

V rámci skupinové práce mají žáci za úkol vyřešit záhadu. Dostanou spoustu výroků a ty musí uspořádat tak, aby odpověděli na otázku, proč už může Afia chodit do školy. Žádná konkrétní odpověď není správná ani špatná – každá skupina si utřídí výroky a zformuluje stručnou odpověď podle svého názoru. Tuto odpověď mohou žáci napsat na malou tabuli. Můžeme jim pomoci tím, že výroky řadíme chronologicky nebo podle jiného klíče (například podle toho, zda se vztahují k Afie, tatínkovi, vesnici, škole atd.).

Navazující diskuse

Každá skupina se s třídou podělí o svoji stručnou odpověď. Všimáme si podobností a rozdílů. Jaké další úvahy to v žácích vyvolalo? Týkaly se jejich úvahy také našeho školství?

Výstup z této části můžeme využít jako podnět v hodině filosofie pro děti.

Nápady na rozšíření

Zjistíme si něco o organizacích pomáhajících prosazovat rovnost dívek a chlapců v možnosti chodit do školy.

Podnět, prameny, pracovní listy

Záhada kakaových indicií – výroky: nastříháme jednu sadu kartiček pro každou skupinu. Malé bílé tabule, na něž budou žáci psát stručnou odpověď.

Záhada kakaových indicií

- výroky

Afia je osmiletá holčička. Má tři starší bratry a jednu sestru. Žije s maminkou a tatínkem.

Afia dobře vaří. Pomáhá mamince v domácnosti.

Afiini bratři chodí do školy pěkný kus pěšky. Nechodí každý den, protože si tatínek nemůže dovolit za ně platit.

Když je na kakaové farmě hodně práce, musí tam Afiini bratři vypomáhat.

Afia do školy nechodí, protože je to pro tatínka moc drahé.

Mnoho dívek nemá možnost chodit do školy.

Afiina maminka Esther chodí každý pátek na trh prodat zeleninu, kterou vypěstují.

Afiin tatínek Kwesi pracuje na malé farmě, kde se pěstuje kakao.

Afiina rodina žije na venkově v západní části Ghany. Silnice jsou tam špatně sjízdné.

Vesnice, v níž žijí, má jedinou studnu, která je znečištěná a stává se na ni fronta. Lidé z vody často onemocní.

V obecní škole se platí školné. Rodiče musí přispívat na pořízení učebnic a na platy učitelů.

Škola se sice nachází v nejbližším městě, ale po špatné silnici je to pro Afiu velký kus cesty.

Kwesi často nemá dost peněz, aby uživil a ošatil rodinu.

Záhada kakaových indicií

- výroky

Kwesi si nemůže dovolit, aby Afia a její mladší sestra Abena (6 let) chodily do školy, proto obě holčičky zůstávají doma s maminkou a pomáhají jí. Snaží se vydělat nějaké peníze navíc prodejem zeleniny na tržišti.

Kwesi a jeho kamarádi na kakaové farmě mají plné zuby toho, že nevědí, kolik dostanou zapláceno a dokonce jestli vůbec nějaké peníze dostanou.

Kvůli kolísání světové ceny kakaa se stává, že zemědělci jednou dostanou zapláceno více a jednou méně.

Zástupci Fairtrade oslovili skupinu drobných zemědělců, jestli by nechtěli svoji úrodu kakaa začít prodávat v rámci systému Fairtrade.

Rok poté obdrželi zemědělci první finanční příspěvek Fairtrade. Do hlasování o tom, jak příspěvek nejlépe utratí ve prospěch obce, se zapojili všichni pracovníci.

Příspěvek Fairtrade byl využit na obnovu silnic a studně.

Kwesi je teď mnohem spokojenější, protože každý týden dostává větší plat, může si tedy dovolit nakoupit více potravin a celá rodina má přístup k čisté, bezpečnější pitné vodě.

Po obnově silnice do nejbližšího města z příspěvku Fairtrade se lidem lépe cestuje.

Pracovníci kakaové farmy se rozhodli pořídit z příspěvku Fairtrade autobus, aby mohly děti bezpečně jezdit do školy.

Kwesi je hrdý na to, že teď může posílat do školy i své dvě dcery.

Zapojení do systému Fairtrade si Kwesi pochvaluje, protože ví, že dostane včas zapláceno.

Kwesi a další lidé pracující na kakaové farmě prošli školením, kde se naučili lépe starat o farmu i o životní prostředí. Založili také družstvo producentů kakaa.

Titulky v mimozemském tisku 1

Začít chápat nerovnosti související s potravinami a hladem ve světě.

Shromáždit informace z různých zdrojů.
Vytvořit osnovu textu v žurnalistickém stylu (novinového článku).

rovnost potřeby a přání

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Občanská výchova
Filosofie pro děti

Úvod

Posadíme se do kruhu a zahrajeme si variantu „hry na nákupní seznam“ na téma jídla, které konzumujeme: „Když myslím na jídlo, napadá mě...“. Postupujeme po směru hodinových ručiček a seznam postupně narůstá – každý žák zopakuje, co řekl žák předchozí, a zároveň větu doplní něčím novým. Pak si hru zahrajeme ještě jednou, tentokrát na motivy hladu: „Když myslím na hladovění, napadá mě...“. Podělíme se s dětmi o slavný výrok moderátora zpravodajství Jona Snowa ze stanice Channel 4: „*Kdyby na Zemi zavítali reportéři z Marsu, nemyslíte, že by jako svou hlavní zprávu vysílali sdělení, že každý šestý člověk má hlad? A přeci se tento fakt u nás nikdy nedostane do hlavních zpráv.*“

Po 30 sekundách, kdy žáci potichu přemýšlejí, brainstormujeme. Žáci vykřikují všechno, co je napadá, ať již jde o pojmy, pocitové reflexe atd. Jejich výroky zapisujeme na tabuli.

Základní myšlenky

Každý žák obdrží cca 5 prázdných samolepících lístků nebo útržků papíru. Seznámíme třídu s fakty ohledně spotřeby potravin, plýtvání a potravinových nerovností. Mezitím si žáci na papír poznamenávají své okamžité nápady (mohou si dělat zápisky během prezentace). Poznámky vybereme a vylepíme na tabuli. Podobná slova nebo výroky spojíme do skupin. Podíváme se, na jaké „základní myšlenky“ nebo ústřední pojmy žáci zatím přišli.

V tomto okamžiku shromáždíme otázky, protože výstup této části se později může stát podnětem pro hodinu filosofie pro děti.

Aktivita

Připomeneme žákům výrok Johna Snowa a vysvětlíme jim, že budou psát vlastní novinový článek pro „Mimozemský deník“. Cílem je informovat mimozemšťany o tomto obrovském celosvětovém problému – o jídle, jeho nedostatku a plýtvání potravinami po celém světě. (Články můžeme psát v rámci soutěže, kdy se do novin kvůli nedostatku místa dostane jen několik nejlepších). Nejprve si žáci s využitím plánovacího listu vytvoří osnovu článku. Ukážeme jim názorně, jak důležitá je fáze plánování pro úspěch celého článku. S plánovacím listem pak žáci pracují individuálně.

Navazující diskuse

Projdeme několik plánovacích listů a pochválíme žákům dobré, úderné titulky atd. Oznámíme, že v příští hodině budeme s plánovacími listy pracovat dále a napíšeme samotné články.

„*Kdyby na Zemi zavítali reportéři z Marsu, nemyslíte, že by jako svou hlavní zprávu vysílali sdělení, že každý šestý člověk má hlad? A přeci se tento fakt u nás nikdy nedostane do hlavních zpráv.*“

Nápady na rozšíření

Žáci, kteří jsou hotovi s plánovacím listem, se mohou na internetu podívat po obrázcích, kterými by svůj článek ilustrovali.

Podnět, prameny, pracovní listy

Citát Johna Snowa, samolepící lístky nebo útržky papíru, plánovací list „Titulky v mimozemském tisku“. Fakta o spotřebě jídla a plýtvání potravinami v naší zemi a jinde. Fakta o hladu v naší zemi a jinde.

Titulky v mimozemském tisku -
citát Johna Snowa (Channel 4)

„Kdyby na Zemi zavítali
reportéři z Marsu,
nemyslíte, že by jako svou
hlavní zprávu vysílali sdělení,
**že každý šestý člověk má
hlad?** A přeci se tento fakt
u nás nikdy nedostane do
hlavních zpráv.“

Plýtvání jídlem

Ve světě...

- Ve světě se ročně vypěstuje a vyrobí kolem 4 miliard tun jídla.
- 30-50% potravy se vyhodí – to je téměř polovina!
- To dělá celkem 1,2 až 2 miliardy tun.
- Na světě je více než 7 miliard lidí. To je 7 000 000 000!
- V roce 2050 je předpokládá, že bude světová populace 10 miliard, tedy 10 000 000 000!
- Podle odhadů je na světě 925 milionů lidí, kteří trpí hladu. To znamená, že každý šestý až sedmý člověk trpí hladu.

Ve Velké Británii...

- Téměř polovina jídla se vyhodí.
- Až 30% vypěstované zeleniny se vůbec nesklídí, protože nevyhovuje standardům, které vyžadují supermarkety (jako je barva, velikost a tvar) a nechá se jednoduše shnit na poli.
- 24% až 35% školních svačin skončí v popelnici.
- Z domácností se vyhodí více jídla, než se vyprodukuje obalů.
- Plýtvání jídlem stojí průměrně každou domácnost 50 liber měsíčně (cca 1500Kč).
- 15 milionů tun jídla se vyhodí každý rok, téměř polovina pochází z domácností a zbytek z výroby, restaurací, obchodů apod.
- Z domácností se tedy každoročně vyhodí kolem 7 milionů tun jídla.

Rozdíly ve světě

- V nejméně vyvinutých zemích se nejvíce jídla vyhodí z farem nebo mezi farmou a místním tržištěm kvůli neefektivním metodám sklizně, špatné dopravě a infrastruktury, nebo nesprávnému skladování.
- V tranzitních zemích – například ve státech střední a východní Evropy – souvisí hlavní ztráty opět se špatnou infrastrukturou, ale tentokrát na regionální nebo národní úrovni, tím, že se dodavatelské řetězce velmi prodlužují.
- V rozvinutých zemích je více odpadu způsobeno spotřebiteli, kteří vyhodí část koupeného jídla, ale také zde je velká část vyhozena než se dostane do domácností.
- Plýtvání jídlem v Evropě a Severní Americe je téměř dvakrát větší než v sub-Saharské Africe a Jižní Asii.

Zdroj: *A broken food system: half of the world's food goes to waste* (článek Claudie Ciobanu a Piotra Trzaskowského 2013)

Tristram Stuart: *Waste: Uncovering the Global food Scandal* (Penguin, 2009)

www.worldhunger.org

www.england.lovefoodhatewaste.com

Titulky v mimozemském tisku - plánovací list

ALIEN TIMES

Autor:

Titulek vašeho zpravodajského článku

Hlavní skutečnosti, jež v článku uvedete.

Obrázek (obrázky) ilustrující hlavní sdělení
a poutající pozornost mimozemšťanů.

Seznam opatření, která by mimozemšťané
mohli podniknout pro zmírnění problému

Prvky stylu, jímž budete psát (komentář
v první osobě – „já“, nebo reportáž stylem
„děje se to a to“)

Zakončení článku, po němž zůstanou mimozemšťané zvědaví na další podrobnosti.

Titulky v mimozemském tisku 2

Začít chápat nerovnosti související s potravinami a hladem ve světě.

Napsat text v žurnalistickém stylu do novin.

práva odpovědnost potřeby a přání

Související
vzdělávací oblasti

**Jazyk a literatura
Občanská výchova**

Úvod

Připomeneme žákům výrok Johna Snowa a zrekapitulujeme s nimi obsah plánovacích listů vyplněných v předchozí hodině.

S využitím vlastního plánovacího listu předvedeme žákům, jak mohou článek začít psát. Přitom je žádáme o pomoc a ukazujeme, že je v pořádku změnit názor ohledně formulace (škrtat a přepisovat), protože píšeme nanečisto. (Konečnou verzi článku budeme psát později, až budeme s konceptem spokojeni.)

Základní myšlenky

Připomeneme základní myšlenky (pojmy), na které se žáci zaměřují a které chtějí sdělit čtenářům (nerovnost, spotřeba potravin, plýtvání potravinami, hlad, práva).

Aktivita

Na základě svých plánovacích listů píší žáci články do „Mimozemského deníku“. Když jsou spokojeni s konceptem, mohou finální verzi napsat buď úhledně rukou nebo na počítači. Pak text předají šéfredaktorovi, jenž rozhodne, zda stojí za otištění, nebo ne.

Navazující diskuse

Některé finální články přečteme nahlas. O jejich otištění v „Mimozemském deníku“ můžeme také dát hlasovat.

Nápady na rozšíření

Žáci mohou napsat scénář televizní reportáže a poté ji natočit včetně rolí moderátora, kameramana, režiséra atd.

Podnět, prameny, pracovní listy

Citát Johna Snowa o Martánech a hladu, vyplněný plánovací list. Fakta o spotřebě jídla a plýtvání potravinami v naší zemi a jinde. Fakta o hladu v naší zemi a jinde.

Deset mýtů o hladu

Porozumět mýtům a skutečnostem o příčinách hladu ve světě.
Začít chápat možné dopady našeho životního stylu na druhé.

Vytvářet si názory na základě faktů. Schopnost uvést důvody na podporu svého názoru.

vnímání potřeby a přání rovnost

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Občanská výchova
Filosofie pro děti

Úvod

Žáci utvoří skupinky, každá obdrží jednu kartičku s výrokem o hladu vystřiženou z přiloženého listu. Žáci se zamyslí, zda s výrokem souhlasí, nesouhlasí, nebo si nejsou jisti. Dáme jim cca 10 minut na diskusi a zapsání myšlenek, reakcí, nápadů, pocitů i případných dotazů.

Základní myšlenky

Skupinky odprezentují posouzení svého výroku spolu se zdůvodněním svých názorů. Ostatní děti mohou vznášet připomínky, klást dotazy nebo prezentované myšlenky dále rozvíjet. Při moderování této diskuse zpochybňujeme případné předsudky a stereotypy. Nesprávné představy rozptýlíme a napravíme s využitím pracovního listu „Deset mýtů o hladu“ (uvedených na pravou míru).

Aktivita

Na dobu dvou minut se žáci vrátí do původních skupinek, aby prohovořili, co z toho, co se právě naučili, považují za nové, překvapující nebo natolik závažné, aby změnili názor. Pak zkusí přepsat původní výrok ve světle nových skutečností tak, aby se z negativ stala pozitiva, například: „Na světě je dost jídla pro všechny“.

Navazující diskuse

O pozitivní výroky se podělíme s celou třídou. Poté je vystavíme vedle původních negativních výroků. **V tomto okamžiku shromáždíme otázky, protože výstup této části se později může stát podnětem pro hodinu filosofie pro děti.**

Nápady na rozšíření

V příští hodině se žáci opět podívají na nové výroky, které napsali, v duchu hesla „Mise pro změnu“. Žáci vymýšlejí odpovědi na otázku: „Co s tím budeme dělat?“

V původních malých skupinkách mohou tentokrát navrhnout, co by mohli pro řešení problému hladu sami vykonat.

Věděli jste, že...

Asi jedna třetina všech potravin na světě se vyhodí. Hladem trpí každý sedmý člověk na světě, přitom se na světě dnes produkuje dostatek jídla na to, aby se dostalo potřebné výživy všem lidem.

Podnět, prameny, pracovní listy

Kartičky s výroky „Deset mýtů o hladu“.

Deset mýtů o hladu

- kartičky s výroky

Na to, abychom nakrmili svět, není dost jídla.

O hladu mluvíme pouze tehdy, trpí-li někdo nedostatkem jídla.

Za hlad mohou sucha a jiné přírodní katastrofy.

Hlad je vždy důsledkem nedostatku potravin v určité oblasti.

Všichni hladovějící světa žijí v Africe.

Nemohu se zabývat hladem v cizině, když jím trpí tolik lidí u nás doma.

Hlad a hladomor jsou těžko předvídatelné a nemůžeme na ně být připraveni.

Hlad způsobuje pouze zdravotní problémy.

Lidé hladovějí jen při humanitárních krizích nebo katastrofách.

Existují naléhavější globální problémy než hlad.

Deset mýtů o hladu

(uvedených na pravou míru)

1. Na to, abychom nakrmili svět, není dost jídla

Na světě se dnes produkuje dostatek jídla na to, aby se dostalo potřebné výživy všem lidem. Potřebujeme však účinnější a udržitelné způsoby pěstování a distribuce potravin. Asi jedna třetina všeho jídla na světě se vyhodí.

2. Hlad je pouze otázkou nedostatku jídla

Hlad také souvisí s tím, jaké jídlo konzumujeme. Dobrá výživa pro zdravý vývoj organismu vyžaduje správnou kombinaci živin a kalorií. To je důležité zejména u kojenců, těhotných žen a malých dětí.

3. Za hlad mohou sucha a jiné přírodní katastrofy

Obce s vybudovaným zavlažováním, skladovacími kapacitami a dopravním spojením na trhy dosahují lepších sklizní a jejich obyvatelé mohou přežít i období sucha. Příroda je jen jedním z faktorů ovlivňujících hlad. Od roku 1992 se více než zdvojnásobil podíl hladomorů zapříčiněných člověkem.

4. Hlad je vždy důsledkem nedostatku potravin

Lidé mohou hladovět i tehdy, když si jídlo nemohou dovolit nebo když se nedostanou na místní trhy.

5. Všichni hladovějící světa žijí v Africe

Z takřka miliardy lidí hladovějících na celém světě jich polovina žije v Asii a Tichomoří. Hlad je problémem i v Evropě, kde podle některých odhadů nemá jistotu dostatku jídla každý desátý člověk.

6. Nemohu se zabývat hladem v cizině, když jím trpí tolik lidí u nás doma

Na světě trpí hladem každý sedmý člověk. To znamená, že každý sedmý člověk nemůže tvořit, učit se ani naplňovat svůj potenciál, protože hladoví. Hlad zpomaluje pokrok v mnoha důležitých otázkách na celém světě. Tento problém se týká každého z nás.

7. Hlad a hladomor jsou těžko předvídatelné a nemůžeme na ně být připraveni

Existují nástroje ke sledování a předpovídání trendů v produkci a cenách potravin. Například Síť systému včasného varování před hladomory (FEWS NET) analyzuje meteorologické a ekonomické faktory na celém světě a vydává varování před možností hladu a hladomoru v konkrétních oblastech.

8. Hlad je pouze zdravotní problém

Hlad má své dopady také na vzdělávání a ekonomiku. Pro děti trpící nedostatkem živin je velmi obtížné soustředit se, učit se nebo dokonce vůbec chodit do školy. V nejchudších oblastech světa může poskytování obědů na základních školách zdvojnásobit docházku.

9. Lidé hladovějí jen při humanitárních krizích nebo katastrofách

Z celkového počtu hladovějících na světě jich na humanitární katastrofy připadá pouze osm procent. Na světě hladoví téměř jedna miliarda lidí, kteří se do novinových titulků nedostanou.

10. Existují naléhavější globální problémy než hlad

Hlad je příčinou celé řady jiných globálních problémů. Hladoví-li obyvatelstvo, tak skomírá i hospodářství, lidé mezi sebou válčí a zemědělci se nemohou účinně starat o svá pole. Boj proti hladu přispívá také k řešení ekologických, hospodářských a bezpečnostních problémů.

Převzato z <http://www.dosomething.org/>

Část 2

Chudoba a vzájemná provázanost světa

- Markétě a Honzovi – trvalá udržitelnost
- Markétě a Honzovi – pocity a empatie
- Markétě a Honzovi – lidé a životní prostředí
- Markétě a Honzovi – šťastný konec?

Fakta o Ghaně

Třídíme Ghanu

Co bychom viděli?

Hovory o penězích

Co je to chudoba? Definice

Co je chudoba? Životní příběhy

O Markétě a Honzovi - trvalá udržitelnost

Diskutovat o pojmu trvalé udržitelnosti v souvislosti s rozvojem a životním stylem.

Zvážit, jak se „trvale udržitelný životní styl“ týká nás, a to na osobní i globální úrovni.

Zúčastnit se skupinové diskuse a hodiny filosofie pro děti (ústní projev a poslech).

Vyslechnout si příběh a reflektovat jej.

trvalá udržitelnost hodnoty chudoba

Související
vzdělávací oblasti

Občanská výchova
Zeměpis
Filosofie pro děti

Úvod

Zeptáme se žáků, co by se stalo, kdybychom právě dnes vyčerpali veškeré zdroje, přičemž nejprve upoutáme pozornost na vybavení třídy. Co třeba tento balík papíru? Co kdyby to byl poslední papír, který máme, a my bychom jej všichni spotřebovali? A co kdybychom snědli poslední mrkev ze školního záhonu? Co by se stalo? Co by to znamenalo? Co by to znamenalo pro naše další hodiny, pro jiné třídy ve škole a pro děti, které do školy teprve nastoupí? Jak bychom mohli s těmito zdroji hospodařit zodpovědně? (znovu promyslet, snížit spotřebu, znovu použít, recyklovat, kompostovat, střídat plodiny atd.)

Základní myšlenky

Seznámíme žáky s pojmy trvalé udržitelnosti, trvale udržitelného rozvoje a trvale udržitelného životního stylu. Zamyslíme se nad těmito pojmy ve vztahu k sobě samým, k jiným lidem (žijícím v přítomnosti i v budoucnosti) a k životnímu prostředí, které nás obklopuje a poskytuje nám živobytí.

Aktivita

Přečteme příběh o Markétě a Honzovi. Zeptáme se žáků na první dojmy. Pokud zmíní nějaké obecnější myšlenky, tak je poznamenáme. Rozdělíme třídu do skupin. Do každé rozdáme dotazník na motivy příběhu o Markétě a Honzovi. Skupiny mají za úkol společně dotazník vyplnit.

Seznámíme se navzájem s obsahem vyplněných dotazníků. Jednotlivé odpovědi mohou žáci doplňovat nebo komentovat. Poté se každý sám zamyslí nad věcmi, které je při této práci napadly, a podělí se o ně s ostatními ve skupině. Výsledkem by měly být nové otázky. Na jejich základě uspořádáme hodinu filosofie pro děti.

Poznámka: S příběhem můžeme pracovat po dobu jedné, dvou nebo tří hodin filosofie pro děti. Rozhodneme se po přečtení celého příběhu, skupinovou aktivitu uzpůsobíme dle potřeby. V textu jsou označena vhodná místa pro přerušení.

Navazující diskuse

Po skončení hodiny filosofie pro děti se vrátíme k otázkám, které byly označeny jako „otázky pro experty“, a diskutujeme s žáky, kdo by nám je mohl zodpovědět.

Příklady otázek na hodinu filosofie pro děti

Za koho jsme odpovědní?
Na koho a na co bychom měli myslet, když se rozhodujeme?

Co je to trvale udržitelný rozvoj?

„...je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost naplňovat je i generacím budoucím.“

Nejčastěji užívaná definice trvale udržitelného rozvoje, převzatá z knihy G. H. Brundtlandové *Naše společná budoucnost* (Zpráva světové komise pro životní prostředí, Praha: Academia, 1991).

Podnět / prameny / pracovní listy

Příběh o Markétě a Honzovi

Dotazník na motivy příběhu o Markétě a Honzovi

Příběh o Honzovi a Markétě

Bylo nebylo, Honza a Markéta měli každý svůj dům, za domem zahrádku a na zahrádce ovoce a zeleninu. Tu pěstovali, aby nakrmili svou rodinu.

Honza měl na zahrádce větší štěstí než Markéta. Především měl na ní studnu a vodu z ní čerpal na zavlažování svých plodin, když bylo zrovna sucho. Na kraji pozemku měl také skálu, jež působila jako přirozený větrolam proti silným a studeným větrům, které vanou v některých částech roku. A konečně, půda na jeho zahrádce byla bohatší a úrodnější, protože ji pravidelně hnojl mrvou od slepic, jichž zdědil po otci celé hejno.

Dlouhá léta žili tito sousedé, Honza a Markéta, šťastně jeden vedle druhého. Když se jednomu urodilo více karotky a druhému více jablek, tak si je navzájem vyměnili nebo prostě dali svůj přebytek druhé rodině zdarma. Honza podával Markétě vědra s vodou, když bylo sucho, a občas jí přenechal jeden či dva pytle slepičí mrvy. Markéta dávala Honzovi fíky a na výzdobu jeho rodinného stolu vázala nádherné květiny – pěstování květin jí šlo obzvláště dobře.

Tento způsob života pokračoval po dlouhá léta a sousedé se svými rodinami prožívali rytmy ročních období stále dál, rok za rokem. Těšili se pohledem na to, jak jim ovoce a zelenina rostou od semínka až po jídlo, které mohou zpracovat v kuchyni a přinést na stůl. Těšil je život v malém, ale přátelském společenství – když šlo do tuhého, mohli se vždycky jeden na druhého spolehnout, například pokud došlo v důsledku špatného počasí k neúrodě. Občas někdo ze sousedů zařízl prase či kozu a za kousek masa mu každý přinesl něco na výměnu.

Chcete-li příběh rozdělit do tří hodin, můžete udělat přestávku zde.

Věci se však postupně začaly měnit. Možná to začalo stavbou silnice a cesty pro pěší podél Honzova pozemku. Lidé procházející kolem se mu dívali přes plot a obdivovali jeho vypěstovanou úrodu. Honza ji s hrdostí vystavoval na odiv a sem tam kolemjdoucím nabídl vzorek, pokud měl dostatek. Zanedlouho začali lidé

Honzovi za jeho ovoce a zeleninu nabízet peníze. A tak si Honza postavil stánek, zvedl výrobu a začal vydělávat.

Pak už se u plotu nezastavovali jen obdivovatelé. Přicházeli též lidé, kteří chtěli Honzovi něco prodat. A tak od nich začala Honzova rodina nakupovat nové oblečení, později také nová hejblátka a nové hry, prostě nejruznější věci. Honza s rodinou říkali Markétině rodině, že je to dobrý pocit mít nejnovější tohleto a támhleto. Honza s rodinou začali mít hlad – ne sice po jídle, které pěstovali, ale po věcech, které si mohli koupit, aby měli zajímavější život a aby nabyli vážnosti jako moderní lidé.

Honza začal pocítovat, že je víc než kdy jindy pod tlakem, aby na svém pozemku zvyšoval výnosy a tím si vydělal na všechny ty nové věci, které si on a jeho příbuzní přejí. Když mu výnosy poklesly, řekla mu Markéta, že svou půdu přílišnými požadavky vyčerpává. Řekla mu, že by měl udělat to, co dělali vždycky – střídat plodiny a nechat některé části zahrady ležet jeden rok ladem. To by nejen pomohlo půdě k zotavení, ale také zastavilo škůdce. To si však Honza nemohl dovolit – naopak chtěl, aby mu půda plodila ještě intenzivněji než dosud.

Jednoho dne mu obchodník z města nabídl nějaké chemické hnojivo, po kterém by se mu výnosnost půdy zvýšila. Také mu poradil, že by vydělal více, kdyby se zaměřil pouze na jednu nebo dvě plodiny. Umožnilo by mu to použít speciální chemické hnojivo a speciální chemické pesticidy, které byly právě pro tyto dvě plodiny vyvinuty.

Honza tedy přestal pěstovat ostatní plodiny a zaměřil se pouze na hroznové víno a brokolici. Jeden rok bylo víno silně zasaženo škůdci a Honzovi se ulevilo, když sehnal jeden obzvláště silný pesticid, aby se těchto škůdců zbavil. Nic nedbal na protesty Markéty, že se část postřiku dostává i k ní na zahrádku a ničí jí zeleninu.

Honza podřízl a snědl všechny své slepice. Nepotřeboval je – vždyť pro svoji půdu již nakupoval chemické hnojivo a vejce či maso si mohl opatřit na trhu.

Když Honza zjistil, že jeho víno a brokolice

Příběh o Honzovi a Markétě (pokračování)

spotřebovávají mnohem více vody, řekl si: „Proč bych se měl o vodu dělit, když ji mohu v období sucha slušně zpeněžit?“ A tak se rozhodl vodu prodávat, a to i svojí nejbližší sousedce Markétě.

Když si Markéta nemohla vodu dovolit, nabídla mu za ni místo peněz zeleninu a květiny. Honza si vzal nějaké květiny, byly přeci jen krásné a jeho ženě se doma na stole moc líbily, ale zeleninu nepotřeboval, protože ji mohl levně nakoupit jinde.

Nakonec dlužila Markéta Honzovi za vodu na zavlažování svých plodin tolik peněz, že jí Honza řekl, že to takhle dál nejde. Pokud Markéta chce, Honza od ní vykoupí její pozemek a ona si od něj může jeho část pronajmout. Honza by jí pak vodu dodával jako pronajímatel. Markéta byla bez peněz, neměla nevybranou a na Honzovu nabídku přistoupila.

Přirozená přestávka v příběhu? První přestávka, chcete-li příběh rozdělit do dvou hodin. Druhá přestávka, chcete-li jej rozdělit do tří hodin.

S menším pozemkem se Markétě nedařilo vypěstovat dostatek potravin, aby nakrmila rodinu, a tak občas trpěli hladem. Sousedům to nebylo lhostejné. Občas vypomohli Markétě a její rodině kouskem jídla nebo nějakými drobnými penězi. Jindy jim dali odložené oblečení, hejblátka a hry. Markétiny děti se pak cítily tak trochu druhořadé a toužily po novém oblečení, nových hejblátkách a nových hrách, díky kterým by pocitovaly stejnou hrdost jako jejich sousedé.

Po určité době řekl Honza Markétě: „Mожná by ses měla zaměřit na pěstování toho, co ti vydělá peníze. Vykašli se na ovoce a zeleninu a věnuj se už jenom květinám. Za ty jsou lidé opravdu ochotni zaplatit. Prodávěj mi všechny své květiny a já ti je budu prodávat po celém světě. Za vydělané peníze budeš své rodině moci koupit, co chceš, nejen potraviny a oblečení, ale i nejnovější módu, nejnovější hejblátka a nejnovější hry.“

To Markétu nepotěšilo, ale měla pocit, že stejně nemá na vybranou. Pokud tímhle způso-

bem můžu nakrmit rodinu, říkala si, udělám to. Zároveň by si díky tomu mohla dovolit kupovat nové věci a občas udělat radost dětem.

Markéta tedy pokácela stromky a dřevo prodala na otop. Zahradu rozorala a rostliny vytrhala i s kořeny. Postříkala půdu chemickým hnojivem, které si koupila od Honzy, a dalšími chemikáliemi, jež měly květiny ochránit před škůdci, i když kvůli tomu dostala kašel. Semena květin nakoupila také od Honzy, aby mohla pěstovat druhy poptávané lidmi.

Několik let pak Markéta pěstovala květiny, Honza jí za ně platil nějaké peníze a sám vydělával mnohem více jejich prodejem dalším lidem. Markéta nebyla tak bohatá jako Honza, ale byla šťastná, že dokáže nakrmit rodinu. Její děti zas tak šťastné nebyly, protože měly pár hejblátek a pár her, ale nikdy neměly ty nejnovější.

Po celý následující rok však tak málo přšlo, že hladina vody ve studni klesala níž a níž. Honza většinu vody spotřeboval pro sebe. Markétě řekl, že přišla krize a že pokud bude chtít dál odebírat vodu, bude mu za ni muset platit více. To si ale Markéta nemohla dovolit – žíznivé květiny zůstávaly zakrslé a nevypadaly zdravě, a proto si nebyla schopna vydělat na tolik vody, kolik potřebovala. Co měla dělat?

Obrátila se k Honzovi, obrátila se ke své rodině, a zeptala se: „Jak jsme jen mohli dojít až sem?“

A Honza odpověděl: „Někteří lidé jsou bohatí a jiní chudí. Tak to na světě chodí.“

Markéta mu na to řekla: „Honzo, jednoho dne bys mohl být chudý i ty, a pak poznáš na vlastní kůži, jaké to je. Kromě toho nemůžeš pořád jen vydělávat peníze, něco se nakonec musí zhroutit. Uvidíš, že jednoho dne dojde ropa na tvoje hnojivo – a ještě předtím, než dojde, hnojivo pěkně podraží, uvidíš.“

Na to jí Honza odpověděl: „Markéto, to z tebe mluví hořkost. Ze situace, ve které se nacházíš, nemůžeš vinit mě.“

A Markéta na to: „Opravdu nemohu?“

Otázky / listy s otázkami

Co se na začátku příběhu dozvídáme o důvodech, proč se Honzovi jeho půda tak vyplatila?

Čeho si všichni sousedé cenili na svém životním stylu (předtím, než se věci začaly měnit)?

Jak se věci změnily a co tyto změny způsobilo?

Daly se peníze, které Honza vydělával (za prodej plodin), použít jinak? Jak?

Proč Markéta zchudla?

Proč byly Markétiny děti nespokojené?

Byli Honza a jeho příbuzní spokojení? Proč myslíte?

Co se dalo udělat, aby se věci změnily?

Kdo by z toho měl prospěch?

Napište zde vaše nápady nebo otázky.....

O Markétě a Honzovi

- pocity a empatie

Při zamyšlení se nad příběhem projevit empatii vůči postavám a situaci, v níž se nacházejí.
Lépe porozumět pojmu trvalé udržitelnosti a vztahu příčiny a následku.

Vytvořit ilustrace k příběhu, doprovodit je vhodným textem a seřadit je.

trvalá udržitelnost **chudoba** **změna**

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Zeměpis
Občanská výchova

Úvod

Připomeneme žákům diskusi o pojmech trvalé udržitelnosti, trvale udržitelného rozvoje a trvale udržitelného životního stylu z minulé hodiny. Připomeneme rovněž příběh o Markétě a Honzovi – přečteme jej ještě jednou, ale tentokrát si žáci mají všimnout jednotlivých epizod příběhu, v nichž dochází ke změnám v životě postav. (Po jednotlivých epizodách můžeme čtení přerušit a změny v životě postav prodiskutovat společně).

Základní myšlenky

Vysvětlíme žákům, že budou mít za úkol doprovodit každou epizodu příběhu ilustracemi, které by znázorňovaly, co se v epizodě odehrálo a jaké pocity měli protagonisté v jejím průběhu. Na „grafu pocitů“ vyneseme pocity jednotlivých postav během jednotlivých epizod. Každá postava má svoji barvu, jednotlivé body jejího osobního pocitového vývoje můžeme spojit čarou.

Aktivita

Rozdělíme třídu na skupinky, každá dostane za úkol nakreslit ilustrace k jedné epizodě. Jako podklad jim můžeme dát text příslušné epizody (úvodní, prostřední nebo závěrečné). Tu si žáci dále rozdělí na menší části a každou z nich doprovodí jednou ilustrací. Pozornost by měli zaměřit na pocity protagonistů a jejich znázornění výrazem tváře nebo řečí těla. Dále by měli věnovat pozornost tomu, co protagonisté dělají, a prostředí kolem nich. Jednotlivé ilustrace či okénka komiksu žáci doprovodí textem, který učiní jejich sdělení jednoznačnějším.

Navazující diskuse

Uvolníme místo na podlaze nebo na stěně. Žáci rozloží jednotlivé ilustrace na časové ose od začátku do konce. Takto vzniklé komiksy si skupinky vzájemně předvedou. Během těchto prezentací podněcujeme přemýšlení o logice změn (vztazích mezi příčinami a následky). Vracíme se rovněž ke grafu pocitů a propojujeme jednotlivé epizody příběhu s různými pocity konkrétních postav. Tím vysvětlíme provázanost mezi fyzickými změnami a změnami pocitů.

Nápady na rozšíření

Ve skupinkách si mohou žáci zahrát role jednotlivých postav. Každá skupinka sehraje jednotlivou epizodu příběhu, její členové si vyberou jednu z postav (není-li dost postav, mohou si žáci vymyslet nové a doplnit je do scénáře). Před samotným hraním rolí by si žáci měli zopakovat, jak se jednotlivé postavy cítí a jak se jejich pocity mění v průběhu děje. Rovněž by si měli promyslet, jak tyto pocity sdělí publiku, například slovy, tónem hlasu, výrazem tváře nebo jinými prvky řeči těla.

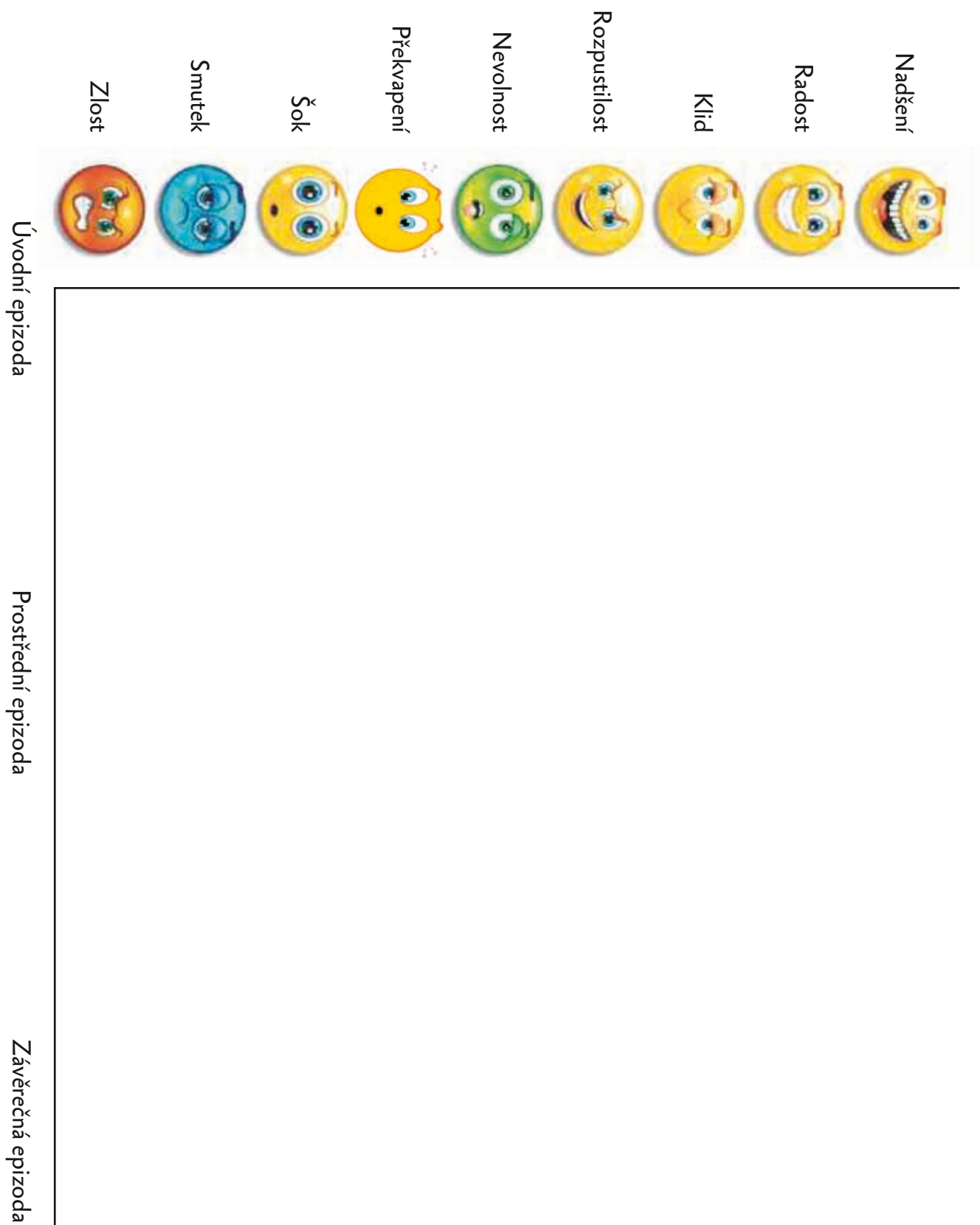
Podnět / prameny / pracovní listy

Příběh o Markétě a Honzovi

Graf pocitů (zvětšíme přiložený pracovní list, nebo jej překreslíme na tabuli)

O Markétě a Honzovi

- graf pocitů

O Markétě a Honzovi

- lidé a životní prostředí

Dozvědět se více o různých modelech rozvoje.
Porozumět vazbám mezi lidským rozvojem a životním prostředím.

Zamyslet se nad konkrétními aspekty příběhu a povšimnout si jednotlivých momentů změny.
Prezentovat diskusní příspěvek.

rozvoj změna

Související
vzdělávací oblasti

Zeměpis
Občanská výchova

Úvod

Představíme žákům „techniku větrné růžice“, s jejíž pomocí prozkoumají příběh o Markétě a Honzovi. Na tabuli nakreslíme větrnou růžici a popíšeme její jednotlivé „světové strany“ (podrobnosti na příslušném pracovním listu). Sever představuje přírodu a životní prostředí; jih společenské vztahy, lidi; východ hospodářské vztahy, peníze; a západ politickou moc a její držitele.

Základní myšlenky

Žáci se rozdělí do dvojic nebo skupinek. Každá z nich vymyslí a popíše dvě až tři změny, které nastaly na každé „světové straně“ větrné růžice (tj. 2–3 změny v prostředí, 2–3 změny ve společenských vztazích atd.). Při popisu změn by se žáci měli zaměřit na jejich dopad na ostatní „světové strany“. (V případě nejasností ohledně konkrétních aspektů příběhu mohou žáci využít tento postup ke strukturování svých otázek).

Aktivita

Vysvětlíme, že ústřední téma příběhu - „rozvoj“ (či změna), je téma složité. Obce, společnosti, země a celý svět se rozvíjejí a neustále mění, tento jev můžeme vnímat mnoha různými způsoby. Dále oznámíme, že žáci vytvoří skupiny, prostudují si vybraný model rozvoje a zamyslí se nad jeho vztahem k příběhu o Markétě a Honzovi.

Každá skupina obdrží jeden ze čtyř modelů rozvoje. Společně se zamyslí nad způsobem, jak co nejvěrněji podat příběh o Markétě a Honzovi z tohoto úhlu pohledu. Sestaví diskusní příspěvek, v němž tuto svoji úvahu vysvětlí zbytku třídy. Při prezentaci diskusního příspěvku by se žáci měli pokusit přesvědčit ostatní a získat je pro svůj úhel pohledu.

Navazující diskuse

Po vyslechnutí všech čtyř diskusních příspěvků se třída jako celek pokusí rozhodnout, která prezentace příběhu o Markétě a Honzovi je nejvěrnější či nejvíce relevantní.

Modely rozvoje (poznámky pro vyučující)

Model A: trvale udržitelný rozvoj
Model B: záporný růst
Model C: vize Gaii
Model D: rozvoj zaměřený na nové technologie

Podnět / prameny / pracovní listy

List s větrnou růžicí
List s modely rozvoje

O Markétě a Honzovi

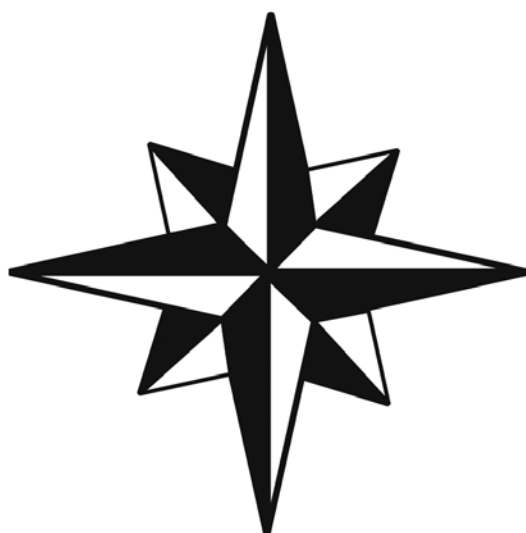
- lidé a životní prostředí - větrná růžice

Prostředí

Tento rozměr se týká životního prostředí – souše, moře, živých organismů a jejich vzájemných vztahů. Souvisí s prostředím přírodním i umělým.

Kdo? (politika)

Tento rozměr se týká moci – kdo rozhoduje o tom, co se má stát; kdo má z těchto rozhodnutí prospěch a kdo naopak škodu; a kolik to bude stát.

Hospodářství

Tento rozměr se týká peněz, obchodování a majetku, nakupování a prodávání.

Společnost

Tento rozměr se týká lidí, vztahů mezi nimi, jejich tradic, kultury a životního způsobu. Například jde o to, jak jsou společenské vztahy mezi lidmi ovlivněny jejich pohlavím, rasou, zdravotním postižením, třídou a věkem.

Prozkoumáme různé aspekty příběhu. Žáci postupně reflektují různé vlivy dimenzí prostředí, společnosti, politiky a hospodářství. (Pomocí této techniky můžeme rovněž strukturovat kladení otázek).

Techniku větrné růžice jsme převzali od *Birmingham Development Education Centre*.

O Markétě a Honzovi

- lidé a životní prostředí

A.

Lidé mají právo využívat světové zdroje pro svůj blahobyt.

Světové zdroje však jednoho dne dojdou, a proto s nimi musí hospodařit pečlivě a řádně. Při využívání světových zdrojů musí lidé pozorně sledovat, jak by toto jednání mohlo ohrožovat Zemi a lidi samotné.

Při přemýšlení o dalším rozvoji lidstva musíme brát do úvahy, že nebudou-li světové zdroje využívány rozumně, nakonec dojde k jejich úplnému vyčerpání.

B.

Jelikož světové zdroje možná nakonec dojdou, nemůže se naše hospodářství rozvíjet současnou rychlostí a lidé nemohou dlouhodobě spotřebovávat tolik co dnes.

Tyto věci se dají jen obtížně změnit, protože jsou světové zdroje předmětem obchodu – lidé je prodávají a nakupují, aby na nich co nejvíce vydělali.

Chce-li lidstvo světové zdroje zachránit, musí svoji spotřebu zpomalit a přeorientovat na obnovitelné zdroje energie a místní zboží.

C.

Země tvoří systém s mnoha rozličnými součástmi. Gaia představuje tělo planety Země a všichni lidé jsou její součástí. Gaia a její součásti (rostliny, živočichové, skály, půda) mají svá práva, která jsou hodna ochrany.

Lidé by měli žít v malých soběstačných komunitách v souladu s přírodou.

D.

Země je pevná a chování lidí ji nezničí.

Až nakonec světové zdroje dojdou, začnou lidé hledat nové, zcela odlišné zdroje a technologie, aby udrželi naši civilizaci v neustálém vývoji. Za tím účelem budou bohatí lidé investovat své peníze do výzkumu a vývoje nových technologií.

O Markétě a Honzovi – šťastný konec?

Porozumět vazbám mezi lidským rozvojem a životním prostředím.

Napsat příběh s alternativními konci.

trvalá udržitelnost rozvoj změna

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura

Úvod

Vrátíme se k hodině „O Markétě a Honzovi – pocity a empatie“ a podíváme se na komiks vytvořený na základě tohoto příběhu. Připomeneme žákům hlavní body příběhu. Poté zaměříme pozornost na moment, kdy se Honza rozhodl prodávat úrodu za peníze. Vyhlásíme, že od tohoto momentu se pokusíme příběh přepsat a vytvořit alternativní konec.

Základní myšlenky

Zeptáme se žáků na jejich pocity ohledně stávajícího konce příběhu – je spíše smutný, nebo šťastný? Pro koho? Dáme půl minuty na zamyšlení nad jinými scénáři. Na konci vyprávění by mohli být například všichni šťastní, nebo všichni smutní. Žáci se také zamyslí nad faktory, které podle nich k tomuto pocitu protagonistů přispívají. Poté některé z těchto nápadů poznamenejme na tabuli. V diskusi se žáky tyto nápady dále rozvíjíme, abychom povzbudili tvořivé myšlení.

Upřeme pozornost na základní myšlenky dotýkající se příběhu a upozorníme žáky, že alternativní konce mohou tyto základní myšlenky dále rozvinout.

Aktivita

V návaznosti na komiks z minulé hodiny, ze kterého si ponechají úvodní a prostřední epizodu, nakreslí žáci nový komiks nebo ilustrovaný scénář závěrečné epizody. Její podobu mají plně ve své moci, ale musí ponechat návaznost na dříve diskutovaná témata příběhu. Pomocí nového komiksu nebo ilustrovaného scénáře vyjádří žáci svoji verzi zakončení.

Navazující diskuse

Žáci se hlásí a nabízejí třídě své alternativní konce příběhu. Zdůrazníme pojmy, které v nich rozvinuli. Reflektujeme také, zda stavěli na nějakém konkrétním modelu rozvoje.

Nápady na rozšíření

Žáci mohou napsat „deník“ z pera jednotlivých protagonistů odrážející vývoj jejich pocitů během celého příběhu. Nebo mohou napodobit korespondenci mezi Markétou a Honzou.

Podnět / prameny / pracovní listy

Velký komiks, vytvořený v hodině na téma „pocity a empatie“.

Fakta o Ghaně

Shromáždit historické a zeměpisné informace o Ghaně.

Být schopen získat důležité informace z textu a filmu.

Vnímání a předsudky Podobnosti a rozdíly

Související
vzdělávací oblasti

Český jazyk
a literatura
Zeměpis
Občanská výchova

Úvod

Řekneme žákům, že se dnes dozvíme více o Ghaně, státu v západní Africe. Podíváme se na zeměpisné informace, život lidí, přírodu, historii i současnost. Rozdáme bílé papíry a požádáme žáky, aby napsali vše, co vědí o Ghaně, každou asociaci, která jim přijde na mysl v souvislosti s Ghanou. Dáme jim 2 minuty času.

Základní myšlenky

Žáci si poví ve dvojicích, co napsali, někteří mohou říci nahlas nejzajímavější poznámky o Ghaně. Byla většina z nich z oblasti zeměpisu, života lidí, přírody, historie nebo současnosti? Jaké byly nejčastější poznámky (poznatky)? Napadaly někoho nějaké zajímavé otázky?

Aktivita

Žáky rozdělíme do 4 expertních skupin a rozdáme do každé skupiny jeden expertní text (historie, zeměpis, lidé, průmysl a zemědělství). Do skupin je rozdělíme tím, že si vylosují různobarevná písmena (použijte list pro losování do skupin). Požádejte žáky, aby se seskupili podle vylosovaných písmen - různobarevná písmena H vytvoří skupinu historie, různobarevná písmena I skupinu průmysl atd.. Každá skupina si poté přečte expertní list, aby zjistila co nejvíce o své oblasti. Poté dostane expertní otázky a pokusí se na ně odpovědět podle zjištěných informací z textu. Ne všechny informace jsou v něm ovšem uvedeny, některé se žáci dozví až při sledování filmu.

S žáky zhlédněte film. Poté si ve skupinách odpoví na zbývající otázky. Následně se žáci rozdělí do „domovských skupin“ tak, aby v každé skupině byla písmena stejné barvy (př.: žluté H, O, P, G = skupina). Tím bude v každé skupině expert na jednu z daných oblastí. Její členové se podělí s ostatními o informace získané v expertní skupině.

Navazující diskuse

Pětílístek – každý žák popíše Ghanu pomocí listu s pěti prsty podle následující instrukce

1. Popište Ghanu jednou větou.
2. Popište Ghanu pomocí tří přídavných jmen.
3. Popište Ghanu dvěma slovesy.
4. 1 slovo vystihující Ghanu
5. Nakreslete symbol, který vystihuje Ghanu.

Nápady na rozšíření

Během práce v expertních skupinách mohou žáci chtít zjistit i další informace... Vytvořte seznam expertních otázek, na které můžete hledat odpovědi později.

Podnět / prameny / pracovní listy

Losovací lístečky, expertní listy, pracovní list s expertními otázkami, pracovní list pětílístek, Film o Ghaně <http://global-literacy.yolasite.com/ghana.php>

Fakta o Ghaně

- list k losování do skupin

H	G	O	P
H	G	O	P
H	G	O	P
H	G	O	P
H	G	O	P
H	G	O	P
H	G	O	P
H	G	O	P
H	G	O	P

H – Historie Ghany

G – Geografie Ghany

O – Obyvatelstvo Ghany

P – průmysl a zemědělství Ghany

Fakta o Ghaně - Expertní list

GHANA – HISTORIE

Na počátku 13. Století, kdy se rozpadla Ghanská říše, její obyvatelé emigrovali na úrodná území dnešní severní Ghany. První Evropané, kteří do Ghany přicestovali, byli Portugalci. Připluli sem roku 1470, usídlili se na pobřeží a postavili zde první z mnoha pevností. Ve střední a severní části země v minulosti vznikla mocná a bohatá Ašantská říše. Od 17. do konce 19. století byla jedním z nejmocnějších černošských států v období kolonizace. V roce 1695 se stal panovníkem nově vzniklé říše s centralizovanou mocí Osaj Tutu z kmene Ašanti. Díky svým politickým a vojenským schopnostem dobyl sousední kmen Denkyira. V té době bylo pobřeží spravováno evropskými kolonisty. Ašantové měli rovněž zlato, s nímž (vedle slonoviny) ve velkém s Evropany obchodovali. V 19. století Ašantové dlouhodobě odolávali Britům (ti v té době obsadili *Zlatonosné pobřeží*). Ašantská říše byla definitivně připojena k britskému protektorátu až v roce 1896 po sedmé Anglo-ašantské válce, ve které měli Britové značnou materiální i početní převahu. Dnes je na území bývalé říše jedna z oblastí Ghany – Ashanti Region.

Do roku 1957 byla Ghana državou Velké Británie pod názvem Zlaté pobřeží. Stala se první kolonií v subsaharské Africe, jež získala nezávislost, a jejím prvním prezidentem se stal Kwame Nkrumah. Byl vůdčí osobností panafricanismu a byl jedním ze zakladatelů mezivládní Organizace africké jednoty, kterou v roce 2002 vystřídala Africká unie. Nkrumah byl svržen v ozbrojeném státním převratu v roce 1966 poté, co do značné míry opustil cestu demokratického vládnutí.

Vláda vzešlá z demokratických voleb v roce 1969 však nebyla schopná čelit narůstajícím hospodářským obtížím. Prezident Edward Akufo-Addo jakož i vláda Kofiho Busii byli svrženi nenásilným převratem v roce 1972. V následujících letech proběhlo několik pučů, v roce 1981 začala vláda diktátora Jerryho Rawlingse, který pozastavil platnost ústavy a zakázal politické strany. V důsledku hospodářského úpadku stovky tisíc obyvatel odešly hledat obživu do sousedních států. Od devadesátých let je politický systém mnohem stabilnější.

Zdroj: Wikipedie (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ghana>), http://cs.wikipedia.org/wiki/A%C5%A1antsk%C3%A1_%C5%99%C3%AD%C5%A1e)

Fakta o Ghaně - Expertní list

GEOGRAFIE GHANY

Ghana (s hl. městem Akkra) je tropický africký stát ležící na pobřeží Guinejského zálivu. Má téměř 240 000 kilometrů čtverečních, je tedy více jak třikrát větší než Česká republika. Jedná se o převážně nížinnou oblast, jejíž hlavní osu tvoří řeka Volta. Její povodí zasahuje na území dalších čtyř států. Řeka vzniká soutokem Černé a Bílé Volty. Na horním toku teče převážně v široké dolině, na dolním toku protéká vysočinou Akwapim, kde vytváří peřeje. Zde byla postavena hráz Akosombo, za kterou vznikla nádrž Volta, podle rozlohy vodní plochy největší přehradní nádrž na světě. Od přehradní zdi u obce Akosombo se táhne 520 km severně k Yapei. Největší přítoky Volty jsou Oti a Daka zleva a Afram zprava. Řeka ústí do Guinejského zálivu u města Ada, přičemž vytváří deltu.

Nejvyšší bod s nadmořskou výškou 883 m se nachází v Tožské vrchovině na hranicích s Togem. Sever země se vyznačuje tropickým vnitrozemským klimatem, jih vlhkým rovníkovým klimatem. Většinu území státu vévodí savany, jižní části pak deštné lesy.

Na jihu se v průběhu roku vyskytují dvě období dešťů (květen–červen a srpen–září); na severu je pouze jedno období dešťů vrcholící v polovině kalendářního roku. V lednu a únoru přichází horké vzdušné proudění ze Sahary zvané Harmatán. Průměrný roční úhrn srážek v pobřežních oblastech je 83 cm.

rozloha: 238 539 km²

počet obyvatel: 24,79 mil. (odhad červenec 2011)

hustota obyvatel: 103,9 obyvatel/km²

podíl ekonomicky činného obyvatelstva: cca 11,2 mil.

věková struktura obyvatelstva:

0–14 let: 36,4 %

15–64 let: 60,0 %

65 a více let: 3,6 %

úřední jazyk : Angličtina

hlavní náboženské skupiny: křesťané (68,8 %) muslimové (15,9 %) tradiční náboženství (8,5 %)

další velká města:

Kumasi, Tamale, Takoradi, Tema, Teshie, Sekondi, Cape Coast

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/ghana/index.html)
wikipedia (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ghana>)

Fakta o Ghaně - Expertní listy

OBYVATELSTVO GHANY

Ghana má přes 23 milionů obyvatel, z toho je gramotných pouze 58% obyvatel. Nejvíce lidí se v Ghaně živí zemědělstvím. V tomto odvětví pracuje více než polovina obyvatel. Nejdůležitějším vývozním artiklem je kakao. Jeho pěstování ale není příliš lukrativní, farmáři žijí v bídě a najímají si nejlevnější pracovní sílu, často děti, některé jsou k nim dokonce unášeny z okolních států. Děti jsou nuceny pracovat dlouhé hodiny, přichází do kontaktu s pesticidy, denně zachází s mačetaми a nosí těžké náklady. V Evropě a USA se šíří kampaň mířící na velké zpracovatele kakaa: Nestlé, Kraft Foods, Hershey, aby pro své výrobky nepoužívaly kakao, na němž se podílela dětská práce. Navíc k tomu požadují rozmach výroby a produktů fair trade.

Dále se z Ghany vyváží ještě zlato a ropa. Velká část obyvatel této rozvíjející se země je zaměstnána také prodejem věcí vyrobených v Číně.

Pokud vezmeme v úvahu poměr kupní síly na obyvatele, potom se Ghana nachází na pozici 150. nejbohatší země světa, tedy v poslední čtvrtině. Přese všechno je ale situace v Ghaně lepší než ve velké části dalších afrických států. Infrastruktura funguje poměrně dobře, sektor služeb ve městech je vcelku rozvinutý a kvalita silniční sítě je nad očekávání vysoká.

Hovoří se zde, mimo úřední angličtiny, více než 70 jazyků a nářečím. Nejrozšířenějším jazykem je Či (Twi), jímž hovoří obyvatelstvo Ašanti soustředěné v centrální a severní části země. Jedná se o jazyk z Akanské skupiny stejně jako Fanti užívané na pobřeží. Střediskem ašantské kultury je město Kumasi.

V Ghaně je 52 etnických skupin. Největší etnickou skupinou jsou Akanové (44% obyvatel). Další významnou část tvoří kmeny Moshi-Dagomba na severu země (16% obyvatel), Ewe (13% obyvatel) a Ga (8% obyvatel) - oba soustředěné na jihovýchodě země. Běloši tvoří asi 0,2% obyvatel.

Nejrozšířenějším náboženstvím je křesťanství vyznávané 69% obyvatel. V severní části je rozšířený islám vyznávaný asi 17% obyvatel. Vztahy mezi křesťany a muslimy jsou v Ghaně mírumilovné. Stále méně obyvatel praktikuje domorodá náboženství (v současnosti asi 8%). Ghana má také originální vyznání nazývané Zetahil, jež je kombinací prvků křesťanských a islámských.

Zdroj: Wikipedia (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ghana>)

Fakta o Ghaně - Expertní list

PRŮMYSL A ZEMĚDĚLSTVÍ GHANY

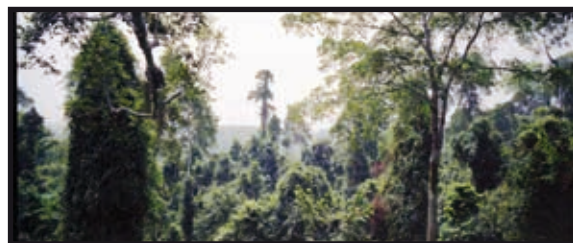
Na západoafrické poměry má Ghana bohaté a různorodé zdroje. Přesto se Ghana převážně orientuje na zemědělství, v němž je zaměstnána většina pracujících obyvatel. Mezi tržní plodiny patří kakao, které společně s kakaovými polotovary a výrobky tvoří 2/3 vývozních příjmů. Dalšími produkty jsou: dřevo, kokosové ořechy a další palmové produkty, ořechy máslovníku, z nichž se vyrábí jedlý tuk, a káva. Ghana také úspěšně vyváží méně tradiční zemědělské výrobky - ananas, ledvinovnicku a pepř. Mezi základní potraviny patří maniok jedlý, sladké brambory, banány, kukuřice, rýže, arašídý, proso, a čirok. .

V Ghaně se také těží a vyváží se hlavně zlato, diamanty, manganová ruda, bauxit a v posledních letech i ropa.

Významná je i těžba dřeva, která však prodělává v posledních letech stagnaci zejména v důsledku nedostatečné ochrany lesních porostů proti nelegálnímu kácení a pokračující deforestaci (mizení lesů). V současnosti je možno na trhu zaznamenat nedostatek některých dřívě běžných druhů dřeva. Ačkoliv jsou neustále používány nelegální praktiky při udělování licencí na kácení dřeva, vláda se snaží ve spolupráci s EU zamezit tomuto kácení a zejména jeho nelegálnímu vývozu.

Země má nedostatečně rozvinutou dopravní síť. Železnice vybudovaná britskou koloniální správou je značně zastaralá, v provozu je pouze linka spojující město Kumasi a významný přístav Takoradi. Největší přístav v zemi se nachází v Temě. Silniční síť je rozvinutá zejména na jihu. Jediná dálnice spojuje Akru a Temu, pracuje se na dalším úseku ve směru z Akry do Kumasi. Kotokovo mezinárodní letiště v Akře slouží jako významná spojnice s jinými městy v Africe, Evropě, Americe a na Blízkém východě. Jsou provozovány i vnitrostátní letecké spoje do Kumasi a Tamale.

Asi 90 % energie, především ve venkovských oblastech, je stále získáváno ze dřeva. Elektřina tvoří asi jen 10% ghanské spotřeby energie. Monopolním producentem elektrické energie v Ghaně je státem kontrolovaná společnost Volta River Authority – VRA. Poptávka po elektrické energii se rychle zvyšuje - v průměru o 8 % ročně. Ghana tak při realizaci ambiciózních vládních plánů rozvoje naráží na strop ve formě limitovaných zdrojů elektrické energie. Její většina se získává z elektrárny v přehradní nádrži Akosombo, vodní elektrárny Kpong a termálních elektráren v Temě a Takoradi.

Fakta o Ghaně - Expertní otázky

HISTORIE

Kdo a kdy založil hlavní město Ghany?

Kteří Evropané kolonizovali jako první ghanské pobřeží? Kdy to bylo?

Kdy získala Ghana nezávislost?

Jakou část historie Ghany byste označili jako nejméně pozitivní pro původní obyvatele a proč?

Které další informace vás zaujaly?

Fakta o Ghaně - Expertní otázky

GEOGRAFIE

Načrtněte mapu Afriky a označte, kde se nachází Ghana (na druhou stranu tohoto papíru).

Jak se jmenuje hlavní město Ghany? Znáte i další důležitá města v Ghaně nebo jiné zeměpisné prvky (řeky, jezera, přehrady, moře)?

Se kterými státy Ghana sousedí?

Popište typické počasí v Ghaně v lednu a v únoru.

Ve kterém ghanském městě (mimo hlavního) byste mohli vystudovat univerzitu?

Jaké další informace vás zaujaly?

Fakta o Ghaně - Expertní otázky

OBYVATELSTVO

Jakým způsobem si většina obyvatel Ghany vydělává na živobytí?

Jaké problémy způsobuje pěstování kakaa v Ghaně a jak je možné tyto problémy řešit?

Jaká je vzdělanostní úroveň v Ghaně? Jakým jazykem se zde mluví?

Kde lidé ještě stále žijí tradičním způsobem života?

Jak a kde mohou lidé v Ghaně nakupovat potraviny?

Které další informace vás zaujaly?

Fakta o Ghaně - Expertní otázky

PRŮMYSL A ZEMĚDĚLSTVÍ

Jaké hlavní komodity (druhy zboží) se vyvážejí z Ghany?

Jakým způsobem se v Ghaně vyrábí většina elektřiny?

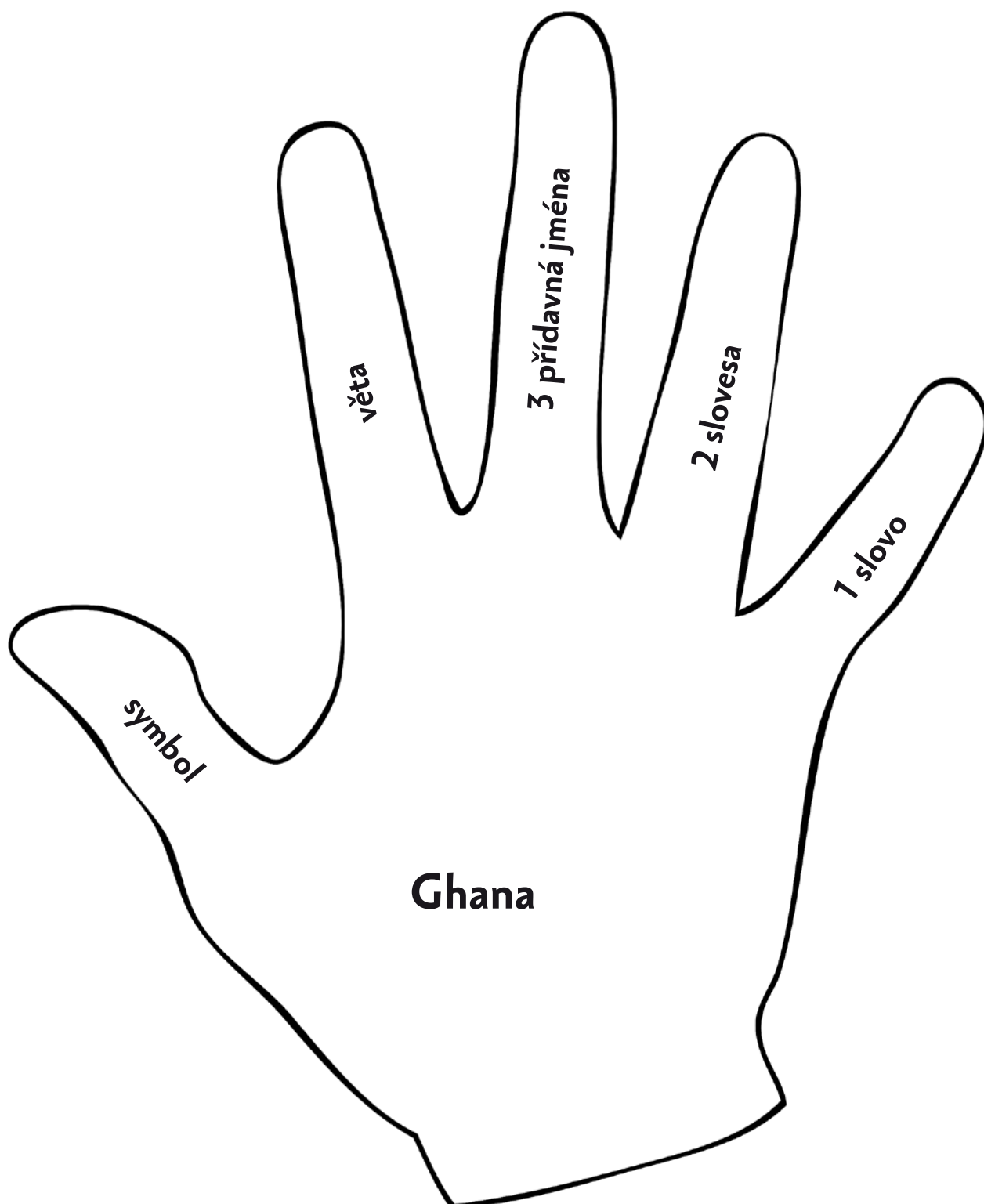
Má Ghana dobrou síť silnic (proč ano/ne?) "

Pokuste se vysvětlit pojem deforestrace. Jak se tomuto problému snaží v Ghaně zabránit?

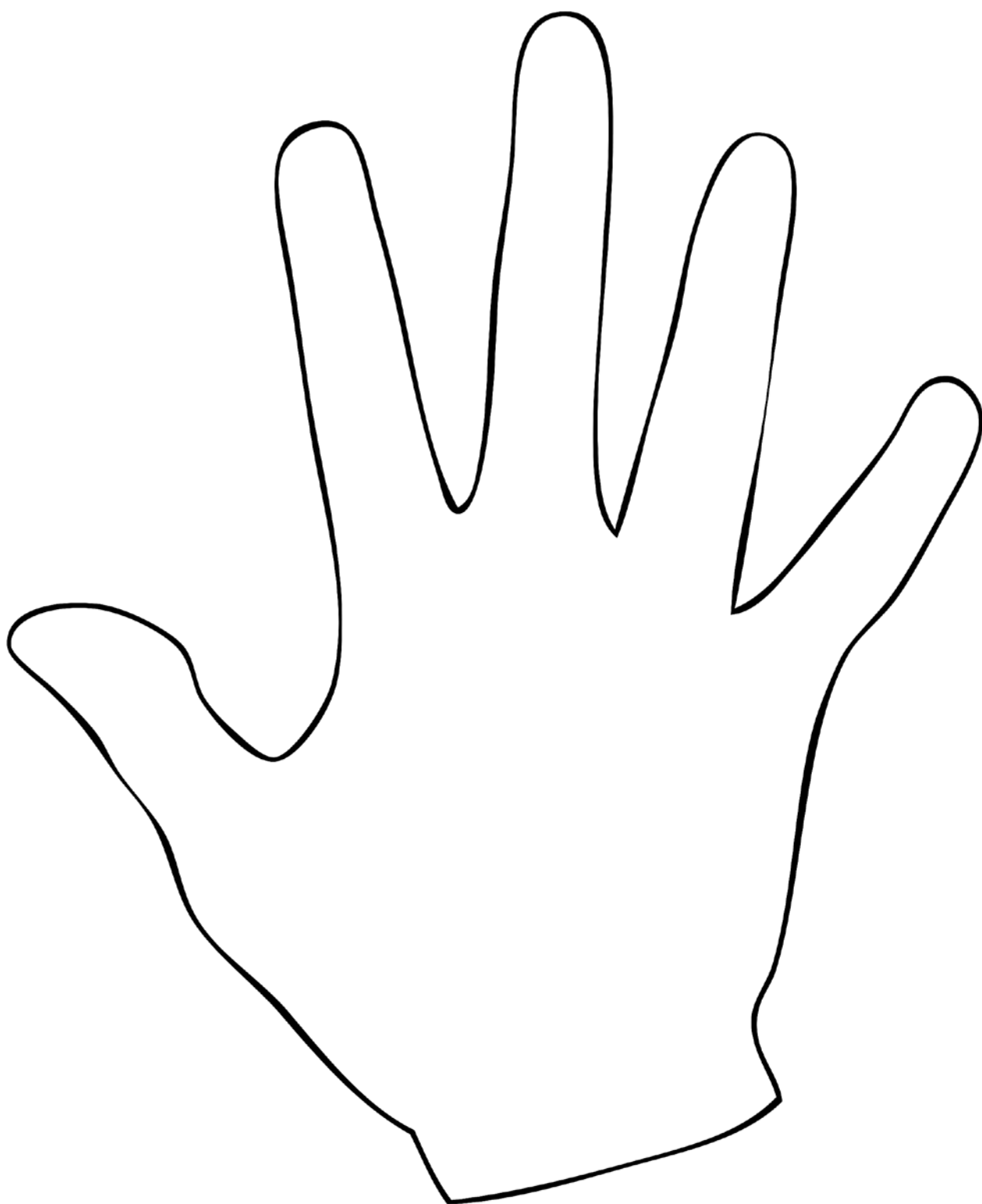
V porovnání s ostatními africkými státy je Ghana spíše bohatým nebo chudým státem?

Které další informace vás zaujaly?

Fakta o Ghaně - pětilístek

Fakta o Ghaně - pětílístek

Třídíme Ghanu

Zpochybnit předsudky o Ghaně (a o Africe).

Vytvořit popisky fotografií ke konkrétnímu účelu.

vnímání podobnosti a rozdíly předsudky

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Zeměpis

Úvod

Umístíme fotografie doprostřed kruhu nebo rozdáme každému žákovi jednu. Vysvětlíme, že jsou pomíchané a potřebují roztřídit. Žáci fotografie třídí v několika kolech – nejprve na „veselé“ a „smutné“ (použijeme dvě gymnastické obruče s cedulkami). Žáci by měli svoji volbu zdůvodnit (rozhodli se podle výrazu tváře, „atmosféry“ snímku, barev...?). Pak fotografie zase zamícháme a v druhém kole je žáci třídí mezi „práci“ a „zábavu“. Opět se ptáme na důvody. Ve třetím kole žáci volí mezi kategoriemi „věci, které chápou,“ a „věci, které nechápou,“ a opět vysvětlují, co je k volbě vedlo.

Základní myšlenky

Upřeme pozornost na třetí kolo třídění (věci, které žáci chápou a nechápou). Zapišeme otázky, které si žáci ohledně snímků kladou (upozorníme je, že se pokusíme najít odpovědi na všechny otázky v průběhu projektu, ale nemusí to být již dnes). Zeptáme se žáků, zda si myslí, že všechny snímky pocházejí ze stejné lokality. Proč si to myslí? Nakonec prozradíme, že všechny pocházejí z Ghany.

Aktivita

Rozdělíme žáky do skupin, každá obdrží tři snímky, k nimž má za úkol napsat popisky (slova stručně vyjadřující, co na fotografii vidíme). Skupiny také obdrží odlišný návod na tvorbu popisků – jedna je bude psát jako reklamu na zájezd, aby lidé jeli do Ghany na dovolenou, druhá jako reklamu na charitativní sbírku, aby lidé poslali na Ghanu peníze, a třetí jako reklamu na zboží pocházející z Ghany. Máme-li více než tři skupiny, pak musí na některých zadáních pracovat více skupin najednou, ale neměly by o sobě navzájem vědět. Můžeme také vytvořit vlastní zadání a vyplnit je na předtištěnou cedulku. Popsané fotografie zanechají žáci na lavici a chodí okolo, aby si postupně prohlédli práce ostatních skupin. Jejich úkolem je teď určit, za jakým účelem byly alternativní popisky vytvářeny. Mohou o tom hlasovat prostřednictvím lepících štítků (např. zeleným štítkem hlasují pro reklamu na zájezd, červeným pro reklamu na charitativní sbírku a modrým pro reklamu na zboží).

Navazující diskuse

Pozastavíme se nad výsledky hlasování, a to jak nad případy všeobecné shody, tak i nad případy, kdy měl někdo na účel popisku odlišný názor. Zamyslíme se nad tím, jak měníme názory v závislosti na poskytnutých informacích – například porovnáme pocity, jež v nás vyvolala fotografie s reklamou na charitativní sbírku s pocity z reklamy na dovolenou. Napadly někoho nějaké obecnější myšlenky, pojmy nebo otázky? Zamysleli se žáci například nad tím, zda by lidé vůbec jeli do Ghany na dovolenou? Došlo jim, že by z Ghany mohly pocházet potraviny, které běžně konzumujeme?

Chceme-li výstupy z této části využít jako podnět pro hodinu filosofie pro děti, shromáždíme od žáků otázky.

Nápady na rozšíření

Žáci provedou rešerši možností rekreace v Ghaně. Seženou prospekty cestovních kanceláří a na internetu najdou odpovědi na otázku, kam jezdí lidé v Ghaně na dovolenou a co tam dělají.

Podnět / prameny / pracovní listy

Fotografie z Ghany, 2x gymnastická obruč, cedulky s nadpisy obručí.
Tři různé návody na tvorbu popisků (jeden do každé skupiny).

Třídíme Ghanu - třídící štítky

Šťastný

Smutný

Práce

Hra

**Věci, kterým
rozumíme**

**Věci, kterým
nerozumíme**

Třídíme Ghanu

- návody na tvorbu popisků

Napište popisek jako...

...reklamu na zájezd – aby lidé jeli do Ghany na dovolenou!

Napište popisek jako...

...reklamu na charitativní sbírku – aby lidé poslali na Ghanu peníze.

Napište popisek jako...

... reklamu na zboží – aby lidé kupovali výrobky z Ghany.

Napište popisek jako...

Napište popisek jako...

...reklamu na zájezd – aby lidé jeli do Ghany na dovolenou!

Napište popisek jako...

...reklamu na charitativní sbírku – aby lidé poslali na Ghanu peníze.

Napište popisek jako...

... reklamu na zboží – aby lidé kupovali výrobky z Ghany.

Napište popisek jako...

Napište popisek jako...

...reklamu na zájezd – aby lidé jeli do Ghany na dovolenou!

Napište popisek jako...

...reklamu na charitativní sbírku – aby lidé poslali na Ghanu peníze.

Napište popisek jako...

... reklamu na zboží – aby lidé kupovali výrobky z Ghany.

Napište popisek jako...

Třídíme Ghanu

- popisky fotografií

1. Děti pracují na rýžovišti
2. Děti na cestě z pole domů
3. Elektrikář při práci
4. Pěstitelé rajčat připravují sklizeň k prodeji
5. Děti na cestě pro vodu
6. Trhovci na rybím trhu
7. Turisté z Evropy
8. Rybářské lodě v přístavu
9. Středisko ekologické výchovy ve městě Sui
10. Třída a vyučující při přednášce o projektu „Global Literacy“
11. Dětská hra
12. Přednáška o projektu „Global Literacy“ pro žáky a vyučující
13. Kuchařky v centru ICED
14. Tým projektu „Global Literacy“ v Ghaně
15. Jízda po magistrále v Akře, hlavním městě Ghany
16. Nákupní pasáž v Akře
17. Přeprava dřeva z lesa
18. Přehrada Akosombo

Třídíme Ghanu - fotografie

1

2

Třídíme Ghanu - fotografie

3

4

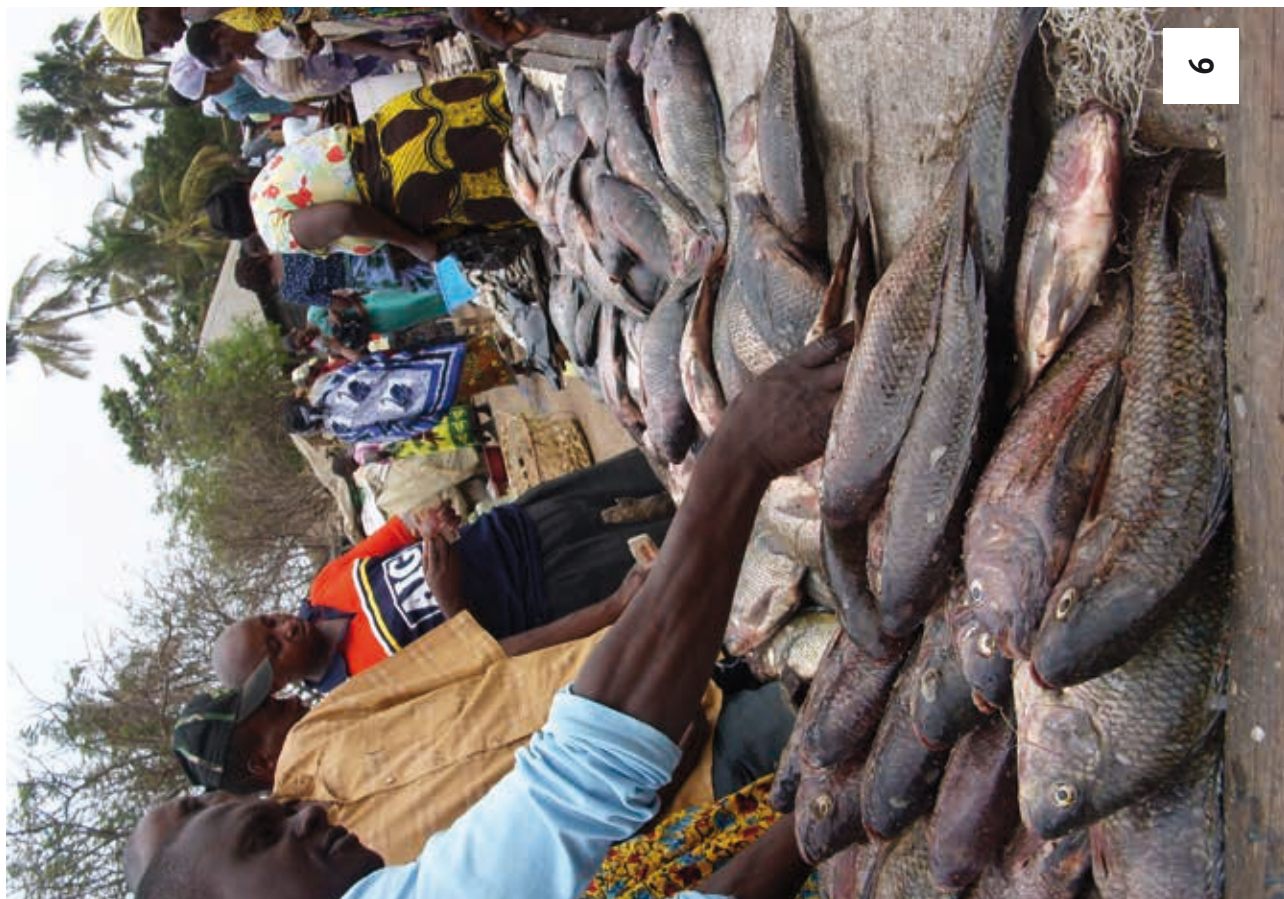
Třídíme Ghanu - fotografie

5

6

Třídíme Ghanu - fotografie

7

8

Třídíme Ghanu - fotografie

9

10

Třídíme Ghanu - fotografie

11

12

Třídíme Ghanu - fotografie

13

14

Třídíme Ghanu - fotografie

15

16

Třídíme Ghanu - fotografie

17

18

Co bychom viděli?

Uvědomit si, že rozmanitost lze nalézt všude (v místním i světovém měřítku).
Zamyslet se nad tím, jak každý subjektivně chápeme svoji zemi a Ghanu.

Uplatnit v kreslení znalosti a imaginaci.

vnímání podobnosti a rozdíly rozmanitost

**Související
vzdělávací oblasti**

Zeměpis

Úvod

Utvoříme kruh a na úvod brainstormujeme technikou doplňování vět na téma: „co bychom mohli vidět venku nebo na cestách“. Vyučující zadává začátek věty a žáci větu doplňují. První větu má právo doplnit žák, který si vezme slovo jako první, a poté pokračujeme po směru hodinových ručiček. Každý žák v kruhu má za úkol doplnit alespoň jednu větu a v zadávání vět pokračujeme, dokud není tento úkol splněn. Abychom udrželi svižné tempo, měli by žáci odpovídat bez dlouhého rozmyšlení. Žák, který je na řadě, ale žádná odpověď jej nenapadá, smí předat slovo dalšímu.

Například na zadání: „*Cestou do školy jsem viděl/a...*“, může žák říci: „Psa, autobus, spoustu dětí, letadlo.“ Když jej nic nenapadá, řekne: „Další.“

Na zadání: „*Z okna svého pokoje vidím...*“, říkají žáci třeba: „Stromy, domy, naši zahradu, silnici...“ Další možná zadání: „*Když jdu do města, vidím...*“ nebo „*Z okna automobilu vidím*“.

Základní myšlenky

Poukážeme nejen na podobnosti mezi odpověďmi různých žáků, ale také na rozmanitost jejich odpovědí na jednotlivá zadání. Hlavním sdělením je, že na světě je k vidění nepřeberné množství věcí a každý z nás si všimá něčeho jiného. I v tak malé skupině, jako je naše třída, nalezneme obrovskou rozmanitost zkušeností.

Aktivita

V další části hodiny pozveme žáky na pomyslnou cestu do Ghany. Na mapě světa si připomeneme vzájemnou polohu Ghany a ČR. Ví někdo, jak se do Ghany cestuje a jak dlouho cesta trvá? (V úvahu připadají i jiné dopravní prostředky, ale zpravidla cestujeme letecky, letová doba z Prahy činí nejméně 9 hodin s mezipřistáním v Bruselu nebo Frankfurtu nad Mohanem). Na mapě Ghany ukážeme hlavní město Akru s nejvýznamnějším letištěm země - Kotoka International Airport.

Rozdáme do lavic pracovní listy „Co bychom viděli (okna)“. Žáci mají postupně za úkol ilustrovat šest témat. Ta zadáváme jedno po druhém v takovém časovém rytmu, aby žáci zpravidla stihli dokončit práci na daném výkresu ještě před zadáním dalšího (úkol koncipujeme jako samostatnou práci, aby byl vzniklý soubor výkresů rozmanitější co do interpretace jednotlivých témat):

1. Co bys mohl/a vidět z okna vašeho bytu či domu před odjezdem na letiště?
2. Co bys mohl/a vidět cestou na letiště z okna automobilu, autobusu či vlaku?
3. Co bys mohl/a vidět z okénka letadla těsně po vzletu, ještě nad územím republiky?
4. Co bys mohl/a vidět z okénka letadla nad územím Ghany před přistáním v Akře?
5. Co bys mohl/a vidět z okna taxíku cestou z letiště do centra Akry?
6. Co bys mohl/a vidět při procházce po tržištích Akry?

Navazující diskuse

Uděláme si výstavku výkresů a uspořádáme ji podle jednotlivých témat neboli etap cesty. Povšimneme si podobností i rozdílů mezi nimi. Oceníme rozmanitost výkresů, ale také zdůrazníme, že výkresy dokládají nesmírné bohatství míst, jimiž cesta prochází. Autoři své výkresy doprovodí krátkým ústním komentářem.

Nápady na rozšíření

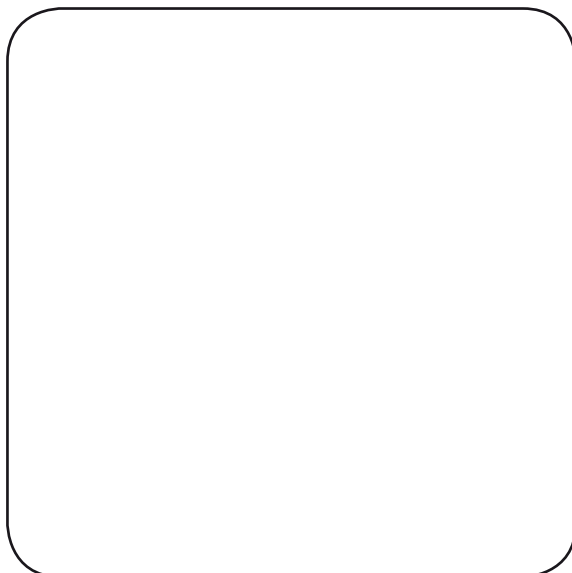
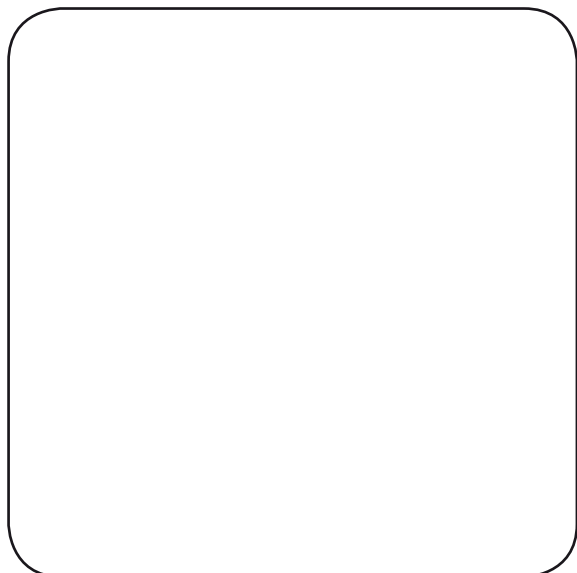
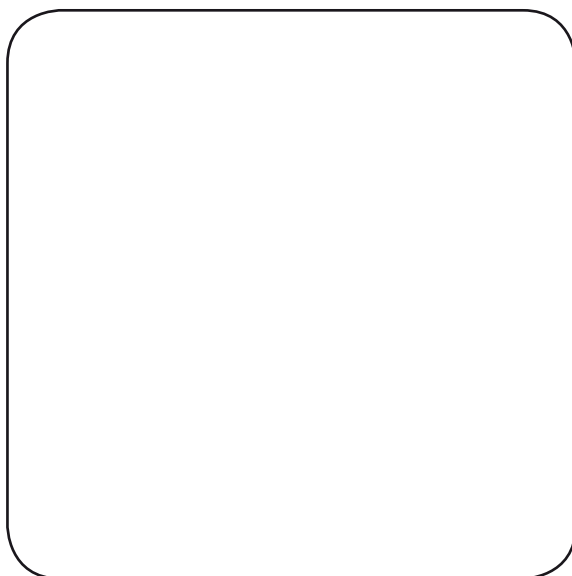
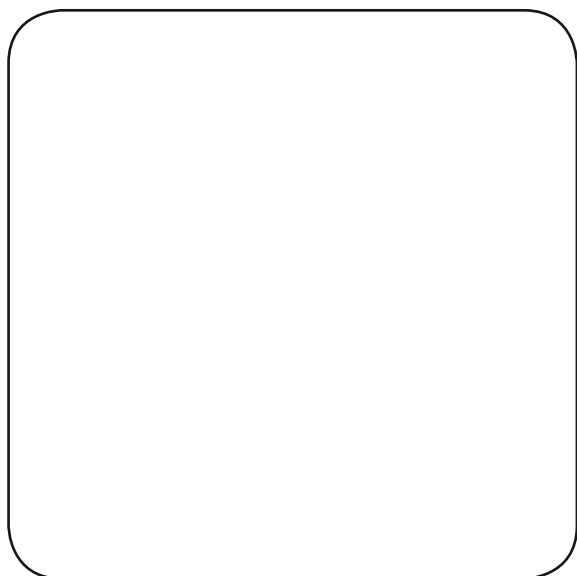
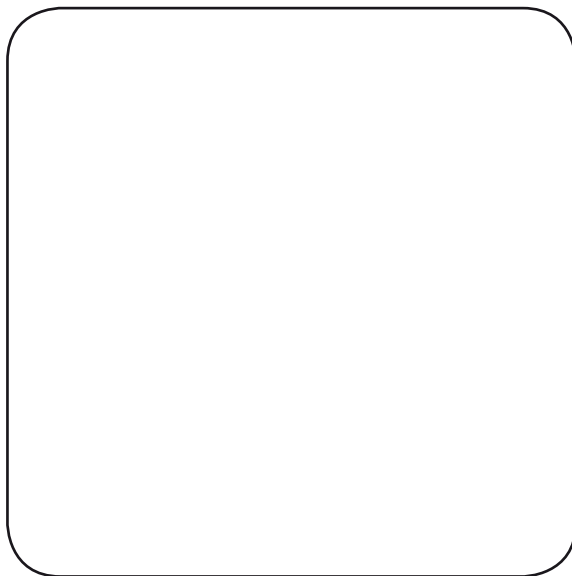
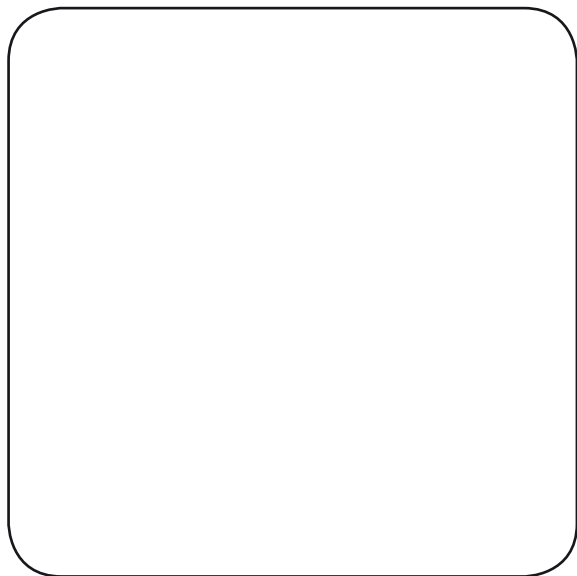
Ke skupinové práci můžeme zadat další výkresy na motivy míst, která bychom mohli spatřit po přeletu do Ghany. Jedna skupina se třeba vydá na toulku po tržištích, druhá navštíví školu a další pojedou na výlet na pláž nebo do deštného pralesa. Získáme tak o něco rozmanitější soubor interpretací Ghany.

Podnět / prameny / pracovní listy

Pracovní list „Co bychom viděli (okna)“ zvětšený na formát A3 (pro každého žáka jeden).

Co bychom viděli (okna)

Zvětšit na A3

Hovory o penězích

Získat prvotní vhled do složité problematiky globálních nerovností. Vztáhnout ideje spravedlnosti a rovnosti na situace každodenního života, zejména v oblasti zaměstnání a odměňování.

Klást relevantní otázky (a rozčlenit je do kategorií).
Napsat referát na dané téma.

spravedlnost rovnost práce

Související
vzdělávací oblasti

Matematika
Občanská výchova
Filosofie pro děti

Úvod

Postupně žákům představíme jednotlivé pracovní pozice (pouze obrázek a název), přičemž nejprve vynecháme čtveřici nejlépe placených pozic v červeném rámečku: jde o pozice fotbalisty, fotbalového manažera, pilota a předsedy vlády. Úkolem třídy je sestavit platový žebříček pozic, tedy seřadit je od nejhůře placené po nejlépe placenou, a vynést jej do grafu. Vzdálenost mezi pozicemi v grafu by měla být přímo úměrná platovým rozdílům.

Základní myšlenky

U jednotlivých pozic uvedeme skutečný průměrný plat a podle těchto údajů poopravíme platový žebříček. Nakonec představíme zbývající čtyři pozice fotbalisty, fotbalového manažera, pilota a předsedy vlády (ukážeme obrázek, název a plat) a vyneseme je do grafu. Výjimečnou výši těchto platů můžeme ilustrovat tím, že kvůli nim musíme graf výrazně prodloužit, možná se nám teď protáhne na druhý konec třídy nebo se ani nevejde do školy a za jeho koncem se budeme muset vydat na školní hřiště.

Položíme žákům otázku, jaké pocity v nich tyto údaje o platových rozdílech vyvolávají, zda odpovídají jejich původnímu odhadu a zda je některé z nich překvapily.

Na tomto místě můžeme zformulovat otázky a zahájit hodinu filosofie pro děti.

Aktivita

Zamyslíme se nad významem pojmu „usilovná práce“. Pokud třída souhlasí se zásadou, že si lidé za „usilovnou práci“ zaslouží více peněz, přejdeme k následující otázce: „Jak poznáme, že někdo pracuje usilovně?“. Odpovědi zapisujeme na jednotlivé listy papíru, vkládáme do kruhu s nápisem „Usilovná práce“ a rovnou o nich diskutujeme. Do jaké míry se třída shodne? Například názor, že usilovnou práci poznáme tak, že je člověk celý den aktivní, můžeme zpochybnit otázkou: „Opravdu si člověk zaslouží více peněz bez ohledu na druhy aktivit, kterými se celý den zabývá?“.

Do diskuse můžeme také přispět informací, že „nejbohatších 20 % světové populace dostává 80 % světových příjmů“.

Navazující diskuse

Po skončení hodiny filosofie pro děti nebo rozšiřující aktivity budou mít žáci možná spoustu nových otázek, ale jen málo odpovědí. Důležité je říci, že tyto problémy nemají žádné jednoduché řešení a jsou mnohdy ovlivňovány složitým spletením faktorů. Otázky, které žáci postupně pokládají, průběžně zaznamenáváme a nakonec je roztřídíme do kategorií: otázky vhodné pro odborníky (příslušného odborníka budeme ještě muset najít) a otázky vhodné pro diskusi v hodině filosofie pro děti (k tomuto účelu si poznamenáme související myšlenky a pocity).

Nápady na rozšíření

Žáci mohou udělat rešerši a napsat referát na následující témata:

- výše platů,
- výdaje za potraviny,
- výdaje za hračky,
- jak se tyto položky liší člověk od člověka,
- jak se liší zemi od země.

Podnět / prameny / pracovní listy

Sada kartiček s pracovními pozicemi (obrázek, název, plat).
Gymnastická obruč, cedule s nápisem „Usilovná práce“.

Hovory o penězích

- mzdy za práci (měsíčně)

Lionel Messi
(fotbalista FC Barcelona)

Alex Ferguson
(fotbalový manažer)

Předseda vlády

Pilot

Bankovní úředník

Zvěrolékař

Hovory o penězích

- mzdy za práci (měsíčně)

Policista

Učitel

Řidič nákladáku

Zemědělec

Kadeřnice

Kuchař

Servírka

Hovory o penězích

- mzdy za práci (měsíčně)

25,5 milionů Kč

16,25 milionů Kč

150 000 Kč

26 000 Kč

93 000 Kč

19 100 Kč

30 000 Kč

17 000 Kč

43 000 Kč

14 000 Kč

27 800 Kč

13 800 Kč

11 900 Kč

Hovory o penězích

- mzdy za práci (měsíčně)

Lionel Messi, Fotbalista	25,5 milionů (to je 6,3 mil. týdně, přibližně 800 tisíc denně)
Alex Ferguson, Fotbalový manažer	16,25 milionů
Předseda vlády	150 000
Pilot	93 000
Bankovní úředník.....	30 000
Zvěrolékař	43 000
Policista	27 800
Učitel.....	26 000
Řidič nákladáku	19 100
Zemědělec	17 000
Kadeřnice.....	14 000
Kuchař.....	13 800
Servírka	11 900

Zdroj www.ispv.cz

Hovory o penězích
- štítek pro obruč

**tvrdě
pracuje.**

Co je to chudoba?

Definice

Pochopit a popsat rozdíly mezi tím, co lidé potřebují a tím, co chtějí. Začít chápat rozdíl mezi absolutní a relativní chudobou.

Vytvořit definici pojmu a prozkoumat různé její varianty.

rovnost potřeby a přání

Související
vzdělávací oblasti

Občanská výchova
Jazyk a literatura

Úvod

Rozdělíme žáky do šesti skupin. Každá obdrží balíček 24 laminovaných kartiček „Potřeby a přání“ a pracovní list s tabulkou „Potřeby a přání“. Úkolem skupiny je vybrat si z balíčku dvanáct kartiček, určit, zda patří do kategorie potřeb, nebo přání, a umístit je do příslušné kolonky v pracovním listu.

Shromáždíme výsledky od všech skupin a pro každou z 24 kartiček spočítáme, kolikrát se umístila v jedné i druhé z kategorií. Poté vytvoříme seznam 8–10 kartiček, které byly žáky nejčastěji identifikovány jako potřeby. U každé zvláště se pak žáků ptáme, jak by se změnil životy lidí, kdyby příslušná potřeba přestala být naplňována, a k jakým dalším důsledkům by to vedlo.

Během této diskuse bude pravděpodobně zmíněn pojem chudoby.

Základní myšlenky

Položíme otázku, co vlastně chudoba znamená, a jednotlivé skupiny následně prodiskutují, jak by mohla být definována jako pojem. Počkáme několik minut a poté v průběhu diskuze nabídneme myšlenku, že bude těžké nalézt jediný význam tohoto pojmu a nejspíše bude také existovat více různých definic chudoby. Ať již skupiny dospějí k jedné nebo více definicím chudoby, napíší výsledek své práce na stíratelnou tabulku nebo na papír a nechají jej kolovat.

Dále mají skupiny za úkol vymyslet různé příklady chudoby a diskutovat o jejich vztahu k různým definicím chudoby (rozlišení na relativní a absolutní chudobu, chudoba extrémní). Poznámka: můžeme rozdat pracovní list „Potřeby a přání – definice chudoby“, na kterém jsou tyto tři druhy chudoby definovány.

Například považují-li žáci chudobu za „nedostatek peněz“, probereme s nimi rozdíl mezi stavem, kdy jednotlivec nemá vůbec žádné peníze (extrémní chudoba), a stavem, kdy nemá tolik peněz jako ostatní lidé ve společnosti (relativní chudoba). Dále rozlišíme stav člověka, který trpí nedostatkem potravin (absolutní chudoba) od stavu, kdy člověk sice netrpí hladem, ale kvůli chudé stravě nemá dostatek živin pro udržení dobrého zdraví. Povšimneme si také projevu chudoby v ČR nebo v našem městě (relativní chudoba).

Navazující diskuse

Shrňme definice chudoby a myšlenky, k nimž skupiny dospěly, navážeme na ně výkladem tří rozdílných definic chudoby uvedených na pracovním listě. Pak se vrátíme k definicím chudoby z pera jednotlivých skupin a zjišťujeme, jestli by na nich nyní žáci něco změnili. Nakonec by se třída měla shodnout na společné definici chudoby.

Na tomto místě můžeme zformulovat otázky a zahájit hodinu filosofie pro děti.

Nápady na rozšíření

Do úvah o významu chudoby v praktickém životě lidí zapojíme doplňkové definice, uvedené na pracovním listu v červeném rámečku. Další definice pro srovnání si můžeme najít na internetu.

Příklady otázek na hodinu filosofie pro děti

- Existuje chudoba i v České republice?
- Mají všichni lidé stejné životní sny?
- Čí to je chyba, když je někdo chudý?

Podnět / prameny / pracovní listy

6× sada kartiček „Potřeby a přání“, 6× vytištěná tabulka „Potřeby a přání“, definice relativní, absolutní a extrémní chudoby, stíratelné tabulky na psaní definic (do každé skupiny jedna).

Potřeby a přání

Potřeby a přání

Potřeby a přání

přeji si

potřebuji

Potřeby a přání

- definice chudoby

Chudoba označuje sociální status člověka vyznačující se hmotným nedostatkem.		
Relativní chudoba	Absolutní chudoba	Extrémní chudoba
Jedná se o ekonomické znevýhodnění oproti ostatním lidem žijícím v určité lokalitě nebo společnosti.	Stav neuspokojení základních lidských potřeb, mezi něž se obvykle řadí jídlo, voda, hygiena, oblečení, obydlí, zdravotní péče a vzdělání.	Světová banka definuje extrémní chudobu jako živobytí za méně než 1,25 dolaru na den.
Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Poverty		
„...nedostatek toho, co lidé potřebují k životu ve společnosti. Tím je na nejobecnější rovině míněno přežití, ale k životu ve společnosti potřebují lidé být pro ni také přínosem a podílet se na jejím každodenním životě...” (Amartya Sen, indický filosof a ekonom). „Podstatou chudoby je porušování lidské důstojnosti tím, jak jsou lidem upírány možnosti volby a příležitosti.” (Organizace spojených národů).		

Co je chudoba?

Životní příběhy

Být schopen porozumět a vysvětlit rozdíl mezi základními potřebami a tím, co chci.
Začít chápat rozdíl mezi relativní a absolutní chudobou.

Číst text a zjistit z něj konkrétní informace.
Vytvořit živý obraz ze života nějaké osoby.

Související
vzdělávací oblasti

Občanská výchova
Zeměpis

Rovnost Potřeby a chtění Podobnosti a rozdíly

Úvod

Připomeneme žákům předchozí hodinu, kde jsme se zabývali chudobou, podíváme se na námi vytvořenou definici a na další oficiální definice. Požádáme někoho z žáků, aby připomenul ostatním různé formy chudoby a příklady, jak může vypadat. Poté oznámíme žákům, že se dnes seznámíme s životními příběhy různých dětí, abychom se o chudobě dozvěděli více.

Základní myšlenky

Rozdělíme třídu na 6 skupin. Rozdáme obrázky a příběhy 6 dětí z různých koutů světa. Žáci si příběhy přečtou nahlas ve skupinách, pozorně poslouchají, aby jim neunikly žádné informace. Poté je požádáme o zodpovězení těchto otázek (můžeme je napsat na tabuli):

- Odkud vaše postava je?
- Jak je stará?
- Jak vypadá její domov?
- Co víte o rodině této postavy?
- Jaké má vzdělání?
- Jak tráví volný čas?

Aktivita

Požádáme žáky, aby vytvořili „živý obraz“ představující moment ze života jejich postavy. Každý člen skupiny musí mít svou roli vycházející z příběhu postavy (jestliže v příběhu není dost postav, mohou žáci vymyslet další, které by do života postavy patřily). Na přípravu živého obrazu dáme žákům 10 minut, poté je skupiny postupně předvádějí ostatním žákům. Učitel obchází jednotlivé sochy s „mikrofonem“, postupně je rozmrazí a ptá se je na otázky: „Kdo jsi? Co zrovna děláš? Jak se cítíš? Co budeš dělat potom?“ Pokud máme dostatek času, mohou klást otázky i ostatní žáci.

Navazující diskuse

S odkazem na různé definice chudoby (používané v minulé lekci) diskutujte s celou třídou o tom, jaký druh chudoby jednotlivé postavy prožívají. Nejsou správné a špatné odpovědi, účelem diskuse je pochopit, že lidé mohou zažívat různé typy chudoby zároveň.

Nápady na rozšíření

Na tuto hodinu je dobré navázat aktivitami, které mají v žácích vzbudit zájem o život lidí ze zemí „globálního Jihu“. Je také dobrou příležitostí podívat se detailněji na „relativní chudobu“ v naší zemi.

Podnět / prameny / pracovní listy

6 příběhů ze života dětí z různých koutů světa, předmět představující mikrofon, tři definice chudoby vystavené vpředu ve třídě (z minulé hodiny)

Lekce převzata a volně upravena podle materiálů ADRA Česká republika, program PRVák.

Co je chudoba?

Životní příběhy

Příběh Kalpany

Třináctiletá Kalpana je štíhlá, jemná dívka s krásnými hnědými očima. Když je v klidu, zvedne ladně jednu nebo obě ruce nad hlavu a opře se prsty o rám dveří nebo trám podpírající střechu chatrče. Teprve když zjistíte, jakou práci musí vykonávat, uvědomíte si, že si tak ulevuje od bolesti zad z nošení těžkých nákladů. Žije v odlehlé vesnici na svazích nádherného údolí nad ohybem řeky Sun Kosi v jihovýchodní části Nepálu. Nejbližší vesnice je vzdálená dvě hodiny chůze do strmého kopce nad údolím, nejbližší město je Gaighat, do kterého byste šli určitě celý den. Život Kalpany se drasticky změnil před rokem, kdy jí náhle zemřel otec a ona jako nejstarší z dětí musela převzít jeho roli živitele rodiny. Do té doby žila se svými rodiči a šesti mladšími sourozenci celkem spojeně – jak je zde obvyklé, pomáhala rodičům s prací pro domácnost, ale mohla začít chodit i do přípravné školy. Když otec zemřel, na školu již nezbyl čas, prostředky ani síla. Několikrát měsíčně dostane Kalpana od místního obchodníka práci jako nosička. To pak bývá z domova i několik dní. Náklad, který v níši přenáší, je na její drobnou postavičku i věk příliš těžký, a tak není divu, že ji zlobí páteř, kterou si před časem poranila při pádu na cestě. Pád však není jediné nebezpečí hrozící nosičkám – mladou dívku, jež jde s nákladem, může uštknout had nebo napadnout dravé zvíře, vyskytly se i případy znásilnění.

Autor: UNICEF

Co je chudoba?

Životní příběhy

Příběh Laxmi

Život Laxmi se nedávno dramaticky změnil. Otec zemřel ještě před jejím narozením a při loňských rozsáhlých záplavách, které v srpnu postihly jižní části Nepálu, ztratila také matku. Do té doby spolu žily v malém vesnickém domečku běžným životem zdejších obyvatel – Laxmi spolu s ostatními vesnickými dětmi chodila do blízké školy, výborně se učila a pomáhala mamince v domácnosti, vždy však našla čas i na hru a zábavu.

Prarodiče, u nichž Laxmi po tragické smrti matky žije, ji velice milují, ale jsou již staří a velmi chudí. Žijí v malé vesnici v nížinné oblasti blízko města Nepalganj v jižní části západního Nepálu, těsně u hranic s Indií. Aby se užívali, musí jim Laxmi od časného rána pomáhat s prací v domácnosti, na poli i s dobytkem. Na školu již nezbyvá čas ani peníze.

Laxmi je drobná dvanáctiletá dívka s vážnou tváří, jíž dominují smutné oči. Je vždy ráda, když může na čas navštívit rodinu své tety (sestry maminky). Jako každé dítě i Laxmi hledá společnost svých vrstevníků a teta má dvě malé dcery a syna, se kterými si může hrát. Trvale zde však žít nemůže, protože i rodina tety je velice chudá a jejich domek příliš malý.

Dědeček Laxmi, velice moudrý a laskavý člověk, je hluboce spjatý s přírodou a pevně věří v lidské dobro. Každý jeho den začíná časně ráno, ještě než se rozední. Obdělává malé políčko a zeleninovou zahrádku, aby svoji rodinu z vlastních zdrojů co nejlépe uživil, také pečuje o svůj dobytek. Přebytky prodává na trhu a těší se, že našetří peníze, aby Laxmi mohl splnit její sen chodit zase do školy...

Autor: UNICEF

Co je chudoba?

Životní příběhy

Příběh Poj Pata

V hlavním městě Kambodži Phom Phenu sedí na zemi několik malých kluků. Před nimi se tyčí kupa plastových lahví a oni je zručně zbavují víček. Ani jednomu z nich není víc než 14 let. „Děti jsou levnější. Platím jim kolem půl dolaru denně,“ říká obchodník. Ani jeden z kluků nechodí do školy. „Chodil jsem rok, ale musel jsem zpátky do práce. Táta je hodně nemocný a nemůže pracovat. Máma pracuje na skládce a já musím pomáhat, mám čtyři sourozence,“ říká desetiletý Poj Pat. „Jsme tu parta, je tu sranda,“ říká, aniž na chvíli přestane odšroubovávat víčka z lahví. Hromada před ním se však nijak nezmenšuje. Jakmile lahve ubydnou, vyklopí před něj další kupu „petek“ všech tvarů i velikostí. „Začínáme pracovat o půl sedmé ráno, končíme v pět,“ říká nejstarší z party, čtrnáctiletý Sung. Poj Pat nikdy neviděl centrum města, ani neví, že tam jsou krásné královské paláce. „Přišli jsme sem z vesnice na severu, za lepším životem, říkali rodiče. Prý se hledáním odpadů na skládce dá hodně vydělat. Ze začátku to bylo dobré, když ještě táta pracoval. Ale brzo onemocněl, nemůže dost dobře dýchat. Maminka vydělá málo, jen tak maximálně dva dolary denně, tak jí musím pomáhat. Můj bratr pracuje s maminkou na skládce. Hledají sklo, papír a plechovky, to vše pak prodávají. Máme malý domeček, ale není náš, musíme platit nájem. Je to hned támhle,“ ukazuje na kolonii dělnických domků slepených ze všeho možného.

Co je chudoba?

Životní příběhy

Příběh Jonase

Adresa třináctiletého Jonase by mohla znít „Srdce Afriky“, protože jeho země leží přesně ve středu Afriky. Jonas je sice ještě dítě, ale pracuje už sedm let. „Dřív jsem pomáhal na poli, ale pak umřel tatínek a maminka musela začít pracovat na poli a já místo ní zase prodávám,“ vysvětluje klučina v zelené košili. Nyní prodává arašídy na místním trhu. Má tam malý pultík stlučený z pár prkýnek a velkou proutěnou ošatku z palmového listí. Pokud přijde zákazník, Jonas mu arašídy neváží, ale odměřuje. V ošatce má proto nejrůznější kelímky a plechovky, nejvíc pak od rajského protlaku. Podle velikosti plechovky vypočítá cenu. „Váhy nemá skoro nikdo, ty jsou moc drahý a těžký,“ říká Jonas. „Na sáčky nebo papír nemám, občas seženu starý školní sešit a arašídy balím do kornoutů z papíru, ale když není, balím je do listů z palmy,“ směje se.

Na tržišti ale Jonas nemá jednoduchý život. „Dřív jsme prodávali na ulici, ale teď řekli, že je to nezákonné a že musíme na trh. Jenže tady chtějí, abychom platili poplatky. A na to my nemáme peníze, takže když jde kontrola, sbalím ošatku a musím pryč,“ říká Jonas. Běžný pracovní den mu začíná v sedm hodin ráno a končí v šest večer. „Volno máme jen v neděli, to chodíme s maminkou do kostela,“ říká Jonas, který tak denně přinese mamince výdělek kolem jednoho dolaru. Do školy nikdy nechodil, ale je hrdý na to, že umí počítat a prý i číst. „Počítat jsem se musel naučit sám a číst mě učí starší brácha, ten pracuje jako hlídač a je jako můj táta,“ říká Jonas, „do školy by mě bavilo chodit, chtěl bych být doktorem, ale nemůžu, maminka je nemocná.“

Co je chudoba?

Životní příběhy

Příběh Fahrada

Farhadovi je jedenáct a chodí do jedné ze škol v afghánském Mazáre Šarífu. Každý den od rána do jedné hodiny odpoledne stráví ve škole. Odpoledne musí pomáhat v krejčovském krámku svého otce. Pracuje od dvou hodin někdy až dlouho do noci. Záleží na tom, kolik má zakázek. Nejčastěji pomáhá stříhat látky na tradiční afghánské oděvy.

Dělá i spoustu dalších věcí - obchází kolegy krejčí, kteří na tradiční pyrothombony vyšívají elegantní výšivky, chodí nakupovat nitě a jehly na šití, nosí vodu na pití a uklízí v krámku. Do školy chodí rád, protože ví, že je důležité, aby uměl číst a psát. „Farhad bude dobrý krejčí, je hodně šikovný. Taky se ale musí naučit dobře počítat, aby ho nikdo neokradl na mírách a na cenách,“ říká jeho otec. Stejně jako Farhad pracují v Afghánistánu tisíce dětí, mnohé z nich nemají takové štěstí jako on - nemohou zároveň chodit do školy.

Co je chudoba?

Životní příběhy

Honzíkův příběh

Honzíkův otec je rok nezaměstnaný, má základní vzdělání, matka dokončila zvláštní školu a je v domácnosti. Má tři sourozence. Rodina v posledním roce neplatí nájem, věc řeší soud. Honza vyniká v tělocviku, ale je průměrný v matematice a má nedostatky ve čtení a psaní. Zajímá se o přírodu, je velmi zvědavý a „živý“. Nejezdí na společné akce, protože na ně rodiče nemohou přispět. V době výletů chodí do vedlejší třídy, kde mívá konflikty.

Na výuku je stále méně připraven, úkoly nemají dostatečnou kvalitu a nemá patřičné školní pomůcky. Je často napomínán, nesoustředí se a zdržuje práci ostatním. Byt, v němž bydlí, vypadá následovně: mnohačlenná rodina se tísní v jediné místnosti, která je současně kuchyní, prádelnou i sušárnou, obývacím i dětským pokojem. Najít zde vhodné místo na uložení školních pomůcek je velmi obtížné. Velký počet dětí, časté návštěvy či hluk z okolí prakticky znemožňují jakékoliv soustředěné učení nebo vypracování domácího úkolu.

Část 3

Vzdělání a rozvoj

Škola v balíčku – aktivita 1

Škola v balíčku – aktivita 2

Škola v balíčku – aktivita 3

Ghanská škola v balíčku

Jeden den v životě

Škola je super

Chtěl/a bych být...

Daniel's classical school – lekce 1

Daniel's classical school – lekce 2

Daniel's classical school – lekce 3

Škola v balíčku

- aktivita 1

Reflektovat vlastní sebepojetí, hodnoty a priority.
Chápat a oceňovat podobnosti a rozdíly.

Sestavit seznam a seřadit jeho položky podle důležitosti.

hodnoty podobnosti a rozdíly

Související
vzdělávací oblasti

Občanská výchova
Jazyk a literatura
Osobní a sociální
kompetence

Úvod

Předvedeme třídě jeden z donesených osobních předmětů, ovšem bez uvedení majitele. Necháme jej kolovat a žáci se zamyslí, jaký typ člověka by majitelem mohl být – muž nebo žena? Mladý nebo starý? Jaké má asi zaměstnání? Jaké jsou jeho oblíbené činnosti? Nápady žáků zaznamenáme.

Poté žákům předvedeme další předmět a zjišťujeme, komu by mohl patřit. Tipy zapíšeme na nový seznam.

Postupně předvádíme ostatní předměty a shromažďujeme tipy ohledně „typu“ člověka, jemuž by ten který předmět mohl patřit.

Navrhujeme, že by všechny donesené osobní předměty mohly patřit stejnému člověku. Jaký typ člověka by to mohl být? Některé z poznamenaných nápadů upravíme nebo škrtneme. Počkáme, až se třída na typu člověka shodne, a poté jí prozradíme, že tyto předměty vlastní přímo vyučující. Tipoval někdo správně typ člověka odpovídající vyučujícímu? Jsou žáci u některých předmětů překvapeni, že patří právě jemu?

Základní myšlenky

Pohovoříme o jednotlivých předmětech a o důvodech, proč jsme je vybrali. Například „Do balíčku jsem si dal/a zástěru, protože moc rád/a pečů. Pečení je pro mě důležité, protože se zpravidla pojí s příležitostmi či oslavami, kdy se schází celá naše rodina.“ Dali by si zástěru do svého osobního balíčku i žáci – a proč? Zdůrazníme, že názory na to, co je v životě důležité, si utváří každý člověk sám a každému přináší radost jiné věci.

Aktivita

Žáci začnou ve dvojicích diskutovat, jakých deset reprezentativních předmětů by si vybrali do svého osobního balíčku a co je k tomu vede. Pak si každý žák seznam věcí do balíčku sepiše a nakonec tyto věci seřadí podle toho, nakolik jsou pro něj osobně důležité.

Každý žák si ztvární balíček tak, aby vyjadřoval jeho já (oblíbené barvy, fotky fotbalového týmu, kterému žáci fandí apod.)

Navazující diskuse

Zadáme domácí úkol: ze seznamu věcí do osobního balíčku si každý žák připraví pouze pět předmětů. Nejprve tedy bude muset pečlivě zvážit dosavadních deset položek a vybrat pět skutečně nejdůležitějších.

Hotové osobní balíčky si vzájemně představíme, prohlédneme, pochválíme a zhodnotíme. Upřeme pozornost na společná témata, která se v té či oné podobě vyskytují u více žáků (např. snímky rodiny, přátel nebo domácích mazlíčků) a hlouběji se zamyslíme nad důvody těchto podobností.

Nápady na rozšíření

Požádáme některé další vyučující, aby donesli jeden či více předmětů, jež podle nich vyjadřují jejich život. Předměty vystavíme a žáci opět tipují, komu daný předmět patří. Správné odpovědi vyhlásíme na nejbližší celoškolní akci.

Rozšíření domácího úkolu: žáci podrobněji popíší jednotlivé předměty ve svém osobním balíčku a odůvodní jejich volbu.

Podnět / prameny / pracovní listy

5/10 předmětů, které vyjadřují rozmanité aspekty života vyučujícího nebo jsou pro něj důležité (udržet v tajnosti), po jedné krabici od bot na žáka, výtvarné a řemeslné potřeby.

Škola v balíčku

- aktivita 2

Reflektovat vlastní sebepojetí, hodnoty a priority.
Chápat a oceňovat podobnosti a rozdíly.

Zformulovat anketní otázky pro určité respondenty, shromáždit a vyhodnotit odpovědi.

hodnoty vnímání rozmanitost

Související
vzdělávací oblasti

Občanská výchova
Jazyk a literatura
Matematika
statistika

Úvod

Předvedeme (nebo připomeneme) třídu tematické balíčky pocházející z minulé výuky, např. balíčky vyjadřující charakter různých zemí nebo jiná specifická témata, která jsme probírali. Oznáíme, že dnešním úkolem je vytvořit náš vlastní tematický balíček vyjadřující vše důležité o naší škole. Balíček by měl školu dobře reprezentovat, protože jej možná budeme posílat do jiné školy. Jeho obsah bychom měli vybírat s rozvahou a každý jednotlivý předmět by měl mít svůj smysl.

Základní myšlenky

Žáci se rozdělí do skupin a zamyslí se nad možným seznamem deseti předmětů naší „školy v balíčku“. Vybrané položky by měli dobře odůvodnit.

Některé tyto názory zapíšeme a poukážeme na podobnosti a rozdíly mezi nimi. Vysvětlíme, že jeden žák může považovat za reprezentativní pro naši školu jiné předměty než druhý. Tyto rozdíly vyplývají z toho, že každý vnímáme svět kolem sebe trochu jinak.

Aktivita

Zeptáme se třídy, jak bychom mohli dospět ke společnému rozhodnutí o volbě konkrétních předmětů „školy v balíčku“. Kdo o nich bude rozhodovat, když na ně může mít každý žák trochu jiný názor? Ve dvojicích žáci diskutují nápady na zapojení konkrétních respondentů, kterých bychom se na vhodný obsah balíčku mohli zeptat. Jejich výběr by měl být rozmanitý, zeptat se můžeme třeba jiných tříd, učitelů, kuchařek, rodičů, řidičů školního autobusu, pravidelných návštěvníků atd. Vytvoříme pavouka respondentů.

Zadáme další úkol, jímž je tvorba dotazníku zjišťujícího u každého z těchto respondentů, jaké věci osobně považuje za důležité. Ve skupinkách žáci pracují na formulaci konkrétních otázek, např.: „Jaká je vaše oblíbená část školní budovy?“ nebo „Co je na naší škole zvláštního?“.

Po sepsání finální verze dotazníku se žáci vydají sbírat data. Výsledky hromadně vyhodnotíme a graficky prezentujeme, např. formou koláčového nebo sloupcového grafu.

Navazující diskuse

Při pohledu na výsledky ankety zdůrazníme trendy a podobnosti mezi jednotlivými respondenty. Najdeme aspoň jeden předmět, který do „školy v balíčku“ nesporně patří? Sestavíme seznam deseti předmětů, jež respondenti do balíčku nejčastěji navrhovali, a vyměníme si názory na tento seznam. Chceme opravdu mít v balíčku zrovna tyto předměty? Jak bude balíček tedy nakonec vypadat? Rozvrhneme si jeho výtvarnou podobu.

Nápady na rozšíření

Při přípravě dotazníku a prezentace výsledků ankety mohou žáci použít výpočetní techniku. Na nejbližší celoškolskou akci můžeme výsledky představit i ostatním třídám.

Podnět / prameny / pracovní listy

Jakékoliv tematické balíčky zpracované ve škole; v případě potřeby výpočetní technika.

Škola v balíčku

- aktivita 3

Chápat a oceňovat podobnosti a rozdíly.
Zpochybnit předsudky a stereotypy o jiných lidech a místech.

Vytvořit diskusní příspěvek s přesvědčovací funkcí.

vnímání podobnosti a rozdíly

Související
vzdělávací oblasti

Občanská výchova
Jazyk a literatura

Úvod

Minule jsme vytvořili naši novou „školu v balíčku“ a dnes porovnáme její obsah s tím, co si do balíčku daly ostatní zúčastněné školy. S těmi však máme dohodnutý limit pěti předmětů, a proto bude naším úkolem zredukovat obsah našeho balíčku na polovinu.

Na stránkách Yolasite si pustíme vybraná videa a projdeme si vybrané powerpointové prezentace pocházející ze zúčastněných škol v ČR, Polsku a Velké Británii. (Poznámka: ghanská škola v balíčku bude předmětem stejnojmenné hodiny příště.)

Základní myšlenky

Probereme a oceníme podobnosti i rozdíly mezi balíčky, jichž si žáci všimli.

Byli žáci některými z nich překvapeni a proč? Jaké předměty očekávali v balíčcích pocházejících z těchto zemí? Pohovoříme o „stereotypních představách“ týkajících se těchto konkrétních zemí, a zeptáme se, zda se tyto představy nějak změnily po zhlédnutí videí.

Zeptáme se žáků, co si podle jejich názoru pomyslí o desítky předmětů v našem novém balíčku ostatní zúčastněné školy v ČR a dalších zemích. Dokáží podle žáků odhadnout dopředu, co do balíčku vybereme?

Aktivita

Připomeneme, že se do našeho balíčku nakonec vejde jen pětice předmětů, a proto musíme polovinu z původní desítky vypustit.

Utvoříme skupinky a každá z nich se pokusí dospět ke společnému návrhu na to, jakých pět předmětů bychom si v balíčku měli ponechat a proč. Poté svůj návrh představí v diskusním příspěvku s cílem získat pro něj ostatní spolužáky.

Navazující diskuse

Dovedeme třídu ke společnému seznamu pěti předmětů ponechaných v balíčku. Nakonec krabici naplníme předměty a vyzdobíme.

Balíček můžeme poslat na ukázkou do kterékoliv ze zúčastněných škol v ČR i v zahraničí. Můžeme jej také zdokumentovat na internetových stránkách školy a projektu.

Nápady na rozšíření

Na nejbližší celoškolské akci můžeme výsledky představit i ostatním třídám.

Znění dotazníku, výsledky šetření a výslednou „školu v balíčku“ vystavíme (nebo zpracujeme do podoby powerpointové prezentace), aby se s nimi mohli seznámit rodiče a návštěvníci školy. Ke každému z deseti zvolených předmětů uvedeme podrobné odůvodnění. Dále můžeme navázat projektem „region/kraj v balíčku“ a posléze „naše země v balíčku“. (Viz powerpointová prezentace vytvořená vyučujícími pod názvem „All about England“ na internetových stránkách Yolasite).

Podnět / prameny / pracovní listy

„Škola v balíčku“ obsahující deset předmětů z minulé hodiny. Powerpointové prezentace balíčků z ostatních škol v Anglii, Polsku, ČR a Ghaně – viz <http://global-literacy.yolasite.com>.

Ghanská škola v balíčku

Zpochybnit předsudky a stereotypy o jiných lidech a místech.
Porovnat podoby školního života u nás a jinde.

Napsat dopis žákovi v Ghaně.
Zformulovat otázky a zjistit si k nim více informací.

předsudky podobnosti a rozdíly

Související
vzdělávací oblasti

Občanská výchova
Jazyk a literatura

Úvod

Připomeneme, že v minulých hodinách jsme vytvářeli naši „školu v balíčku“ a srovnávali ji s balíčky jiných škol. Na hodinu doneseme buď přímo exemplář „školy v balíčku“ z Ghany, nebo alespoň jeho vyobrazení (viz níže). Předtím, než prozradíme skutečný obsah balíčku, necháme žáky tipovat. Vybrali jej ghanští žáci stejným postupem a za stejným účelem jako my – aby vystihoval to nejdůležitější z charakteru jejich školy? Samostatně nebo ve dvojicích žáci pečlivě uváží, v čem mohou ghanští žáci spatřovat důležité aspekty své školy. Tyto úvahy spolu s konkrétními tipy na obsah ghanského balíčku žáci zapisují na předtištěné pracovní listy nazvané „Co najdeme uvnitř balíčku?“.

Základní myšlenky

Vyplněné pracovní listy vyvěsíme na tabuli, aby se mohl každý seznámit s úvahami a tipy ostatních. Žáci diskutují o tom, jaké předměty v balíčku očekávali, jaké důvody je k tomu vedly a zda případně dospěli ke stejným nebo podobným očekáváním. Začneme sestavovat seznam deseti nejčastějších tipů.

Nad hotovým seznamem tipů se společně zamyslíme. Zejména jej porovnáme s obsahem naší vlastní „školy v balíčku“ (zdůrazníme podobnosti i rozdíly).

Aktivita

Představíme skutečný obsah „školy v balíčku“ z Ghany. Každý z pětice předmětů probíráme zvlášť a zároveň připomínáme, jaké předměty žáci tipovali. Při podrobnějším pohledu pak obsah balíčku z Ghany srovnáváme s obsahem toho našeho.

Tipoval někdo správně? Přinesly některé předměty překvapení? A pomohlo to nějak změnit názory žáků na ghanskou školu? Vyšlo najevo, že některé tipy byly založeny na mylných předpokladech, předsudcích nebo stereotypech?

V následující aktivitě budou žáci psát dopis svým protějškům na partnerské škole v Ghaně obsahující úvahu nad obsahem jejich „školy v balíčku“. V dopise by měli popsat svá původní očekávání a jak k nim dospěli, zamyslet se nad skutečným obsahem, s nímž byli posléze seznámeni, a také zhodnotit, která očekávání se jim potvrdila a která nepotvrdila. Jejich úkolem je zjistit si další informace, proto se zamyslí, na co všechno by se chtěli ghanských žáků zeptat, a napíší to do dopisu.

Navazující diskuse

V rámci sdílení nápadů přečte každý svému sousedovi svoji verzi dopisu a vyslechne si jeho verzi. S celou třídou pak probereme různé způsoby jak s protějšky v Ghaně korespondovat (pošta, Skype, elektronická pošta atd.).

Nápady na rozšíření

Ukážeme žákům na mapě, jak daleko by jejich dopisy putovaly. Vypočítáme vzdálenost mezi naší školou a Ghanou. Zjistíme, jaké další země by protínala dráha dopisu zaslání leteckou poštou, popřípadě jaké země leží v blízkosti lodní trasy.

Podnět / prameny / pracovní listy

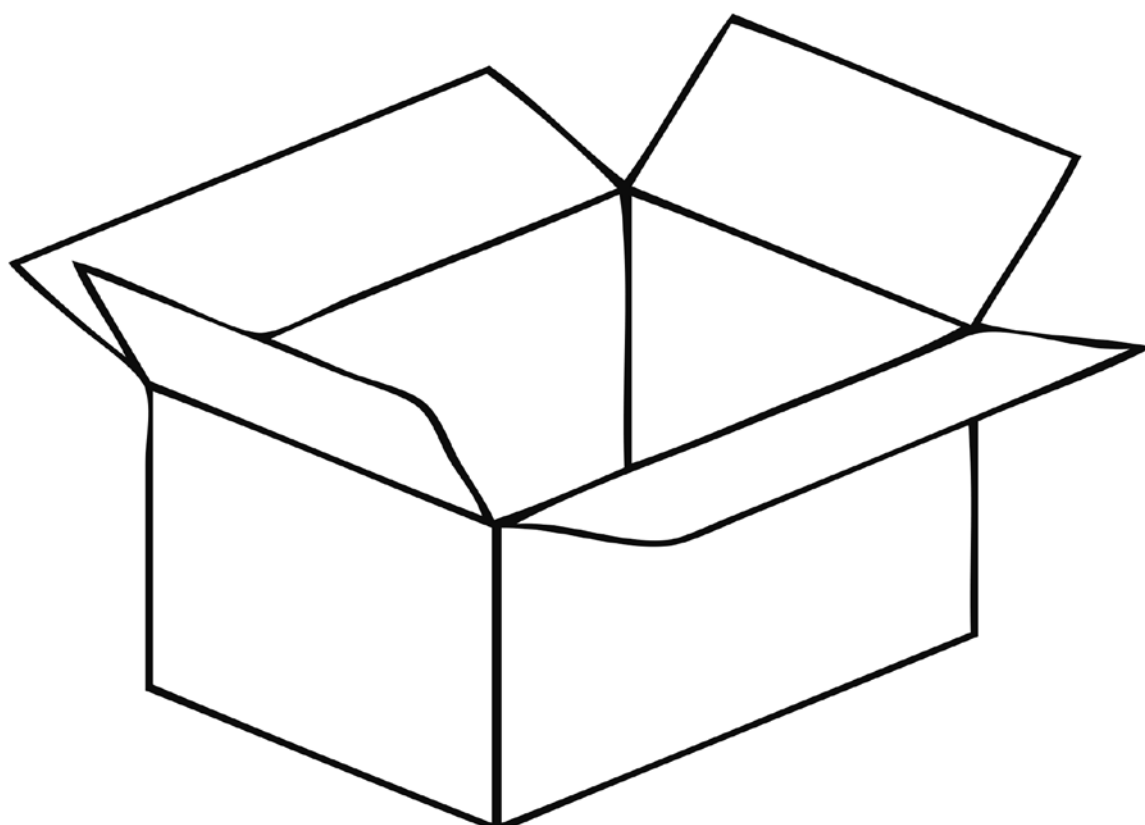
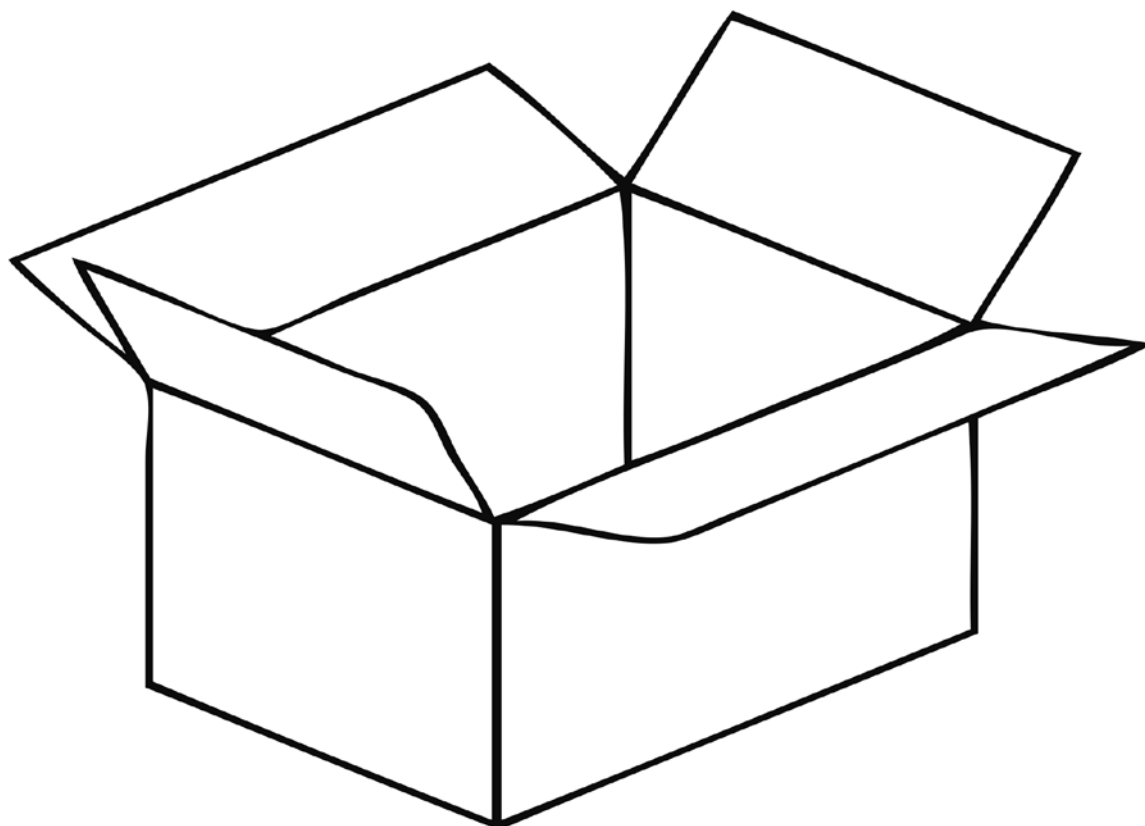
Pracovní listy „Co najdeme uvnitř balíčku?“.

Seznam předmětů obsažených v ghanské „školě v balíčku“ (Poznámka: K dosažení autentičtějšího zážitku navrhujeme balíček zrekonstruovat – obstarat jednotlivé předměty ze seznamu a vložit je do skutečné krabice).

Ghanská škola v balíčku

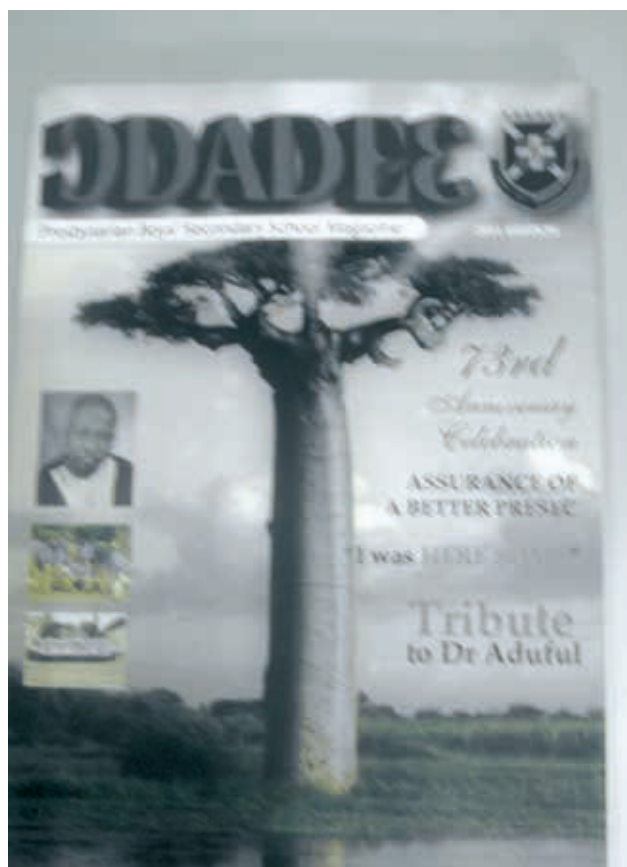
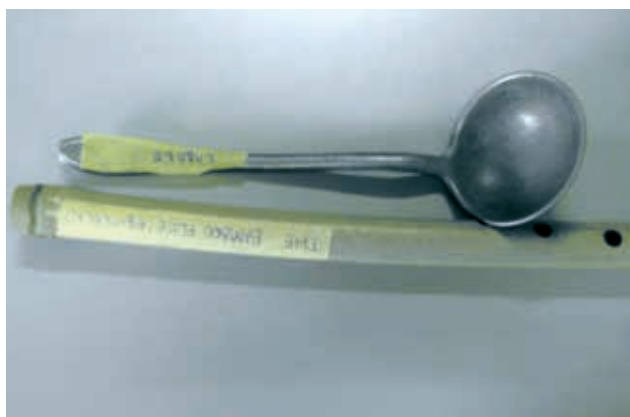

- co najdeme uvnitř balíčku?

Ghanská škola v balíčku

- Předměty obsažené v ghanské „škole v balíčku“

Jeden den v životě

Porovnávat mezi sebou různé životní styly a úhly pohledu.
Projevit pochopení pro životní styl ostatních.

Na základě faktických poznatků napsat fiktivní deník nebo vyprávění.

hodnoty vnímání podobnosti a rozdíly

Související
vzdělávací oblasti

Zeměpis
Jazyk a literatura
Občanská výchova

Úvod

Probereme profily tradičních řemeslníků „Jeden den ze života...“. Informační text čtou žáci nahlas. Čtení můžeme přerušovat, abychom vysvětlili případné nejasnosti. Ve dvojicích se žáci nad textem zamyslí. Každý se pak ostatními podělí o jeden aspekt považovaný za překvapivý, neobvyklý nebo zajímavý (například o něm dosud nevěděl, nebo v něm spatřuje paralelu s vlastním životem).

Základní myšlenky

Probereme kontrolní otázky uvedené na konci jednotlivých profilů. Cílem je, aby žáci práci těchto lidí dobře porozuměli. Bylo pro žáky zajímavé dozvědět se něco o životě jiných lidí? Máte s nimi něco společného? Znáte někoho, kdo dělá podobnou práci? Napadly vás v této souvislosti nějaké obecnější postřehy?

Aktivita

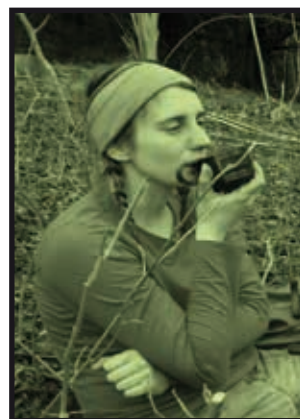
Předešleme, že na základě nově vstřebaných informací budeme psát vyprávění nebo fiktivní deník. Žáci se rozdělí do skupin a brainstormují, co vzrušujícího, děsivého nebo zajímavého by se mohlo stát ve všedním dni těchto pracovníků. Může to být jak příběh úspěchu, tak i smutný příběh. Skupiny si sestaví seznam námětů, poté bude každý žák psát svůj vlastní text – buď vyprávění nebo fiktivní deníkový záznam.

Navazující diskuse

Některé texty představíme celé třídě. Zamyslíme se nad dalšími možnými lidmi, o jejichž životě bychom se mohli něco dozvědět touto formou.

Nápady na rozšíření

Formou „jeden den ze života“ vytvoříme profil člověka žijícího v naší obci (např. tradičního řemeslníka nebo živnostníka). Předtím, než se žáci pustí do čtení profilu, si poznamenají svá očekávání. Poté je porovnají se skutečností.

Podnět / prameny / pracovní listy

Profily „jeden den ze života“ řady tradičních řemeslníků s fotografiemi na stránkách <http://global-literacy.yolasite.com>.
Velká Británie: téma potravin – Rachel, učnice-ovocnářka. Téma řemesel – košíkářka Lorna a učeň-uhlíř Sam.

Daniel's classical school - lekce 1

Zpochybnit předsudky a stereotypy o životě v Ghaně.
Porovnat podobnosti a rozdíly školního života v Ghaně a v Evropě.

Přečíst otázky, které přímo srovnávají život jiných dětí s naším životem a najít na ně odpovědi.

předsudky podobnosti a rozdíly

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Zeměpis

Úvod

Připomeneme žákům, kde leží Ghana - společně se podíváme na mapu Afriky a poté na podrobnější mapu Ghany. Poukážeme na sousední země, pobřeží a hlavní město Akru.

Základní myšlenky

Žákům rozdáme karty se 4 různými příčinami hladu jako způsob rozdělení do skupin. Upořádáním stejných karet k sobě vytvoří žáci 4 diskusní skupiny. Použijeme výroky: „na světě je příliš mnoho lidí“, „nedostatek vzdělání a schopných lidí v chudších státech“, „špatné klima a přírodní katastrofy v chudých státech“ a „jídlo není spravedlivě rozděleno mezi lidi“. Skupiny mají poté několik minut času na to, aby se zamyslely, jakým způsobem jejich věta souvisí s hladem ve světě. Každá skupina sdělí svůj názor ostatním a odpovědi zaznamenáme pro pozdější využití.

Aktivita

Rozdáme 4 fotografie postav z filmu Daniel's classical school. Každá skupina dostane jednu fotografii. Žáci se ve skupinách zamyslí, co asi jednotlivé postavy dělají a jestli oni v běžném životě dělají něco podobného. Vysvětlíme, že se v další hodině podíváme na video o těchto postavách, ale nejprve si zodpovíme nějaké otázky ještě před sledováním filmu. Poprosíme skupiny, aby prodiskutovaly otázky z pracovního listu ještě před sledováním filmu a pokusili se na ně odpovědět podle fotografií nebo znalostí o životě v Ghaně (Africe). Zároveň žáci porovnávají život postav z obrázku se svým vlastním a vše zapíší do pracovního listu.

Navazující diskuse

V rámci sdílení nápadů přečteme některé odpovědi jednotlivých skupin. Shodují se odpovědi skupin? Poprosíme žáky, aby své odpovědi více rozvedli, například pobídli: „můžete mi o tom říct víc?“ nebo „proč si myslíš, že...?“ (pokud se ukáže, že mají žáci nějaké předsudky a stereotypní vidění, budou je konfrontovat při následné lekci a sledování filmu).

Nápady na rozšíření

Můžete strávit více času při diskusi nad otázkou č. 8 „Jak byste popsali jeho/její životní úroveň? Pokuste se definovat, co znamená výraz životní úroveň“

Podnět / prameny / pracovní listy

Mapa Afriky a Ghany
4 fotografie postav z filmu Daniel's Classical School
Věty vyjadřující příčiny hladu (k rozdělení do skupin)
Pracovní list „otázky před sledováním filmu“

Daniel's classical school - lekce 2

Zpochybnit předsudky a stereotypy o životě v Ghaně.
Porovnat podobnosti a rozdíly školního života v Ghaně a v Evropě.

Sledovat a poslouchat pozorně, aby byl žák schopen odpovědět na konkrétní otázky. Vytvořit „živý obraz“ a tím se vcítit do lidí z jiných míst světa

předsudky stereotypy

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Zeměpis

Úvod

Připomeneme žákům předešlou hodinu tím, že jim ukážeme obrázky postav a přečteme vyplněné pracovní listy o postavách a o žácích samotných.

Základní myšlenky

Rozdělíme žáky do trojic a vysvětlíme jim, že si zahrajeme „živé obrazy“. Dva žáci budou představovat situaci na fotografii a třetí bude fotografem (pokud je na fotce jen jedna osoba, mohou přesto vytvořit scénu s dvěma postavami s tím, že druhá nebyla v záběru fotoaparátu). Měli by nějakou dobu předvádět, co postavy dělají až do doby, než učitel zvolá: „Zmrzněte!“ Pedagog poté prochází třídou a prohlíží si jednotlivé výjevy. Ptáme se fotografa, co se na fotce děje, a postav, na co myslí.

Aktivita

Vysvětlíte žákům, že postavy na obrázcích jsou z Baatsony, městské oblasti mezi Akrou a Temou v Ghaně. Podívejte se na mapu Ghany a ukažte, kde se nachází jejich škola Daniel's Classical School. Zhlédněte film Daniel's Classical School. Po zhlédnutí filmu dejte žákům list s poznámkami, aby zaznamenali informace o postavách filmu a o tom, co viděli, o jejich pocitech nebo obecně o tom, co je překvapilo.

Pro mladší žáky může být vhodnější pustit film po částech, zastavit ho po portrétu každé z postav a společně ji zrekapitulovat.

Navazující diskuse

Podívejte se na odpovědi dětí a porovnejte je s odpověďmi, které napsaly do pracovního listu před sledováním filmu. Zdůrazněte předsudky a stereotypy, které děti před zhlédnutím filmu měly a zeptejte se, zda se jejich názor změnil.

Nápady na rozšíření

V každé společnosti, skupině nebo škole najdeme mnoho podobností a rozdílů... „ať už je to v České republice, Británii, Polsku či Ghaně... nebo kdekoli jinde na světě.“

Podnět / prameny / pracovní listy

Filmu Daniel's Classical School na <http://global-literacy.yolasite.com/czech-republic.php> (délka cca 13 min.)

Mapa Afriky, Ghany a umístění Daniel's classical school

Pracovní list „otázky před sledováním filmu“ vyplněný při předešlé hodině.

Čistý list papíru na poznámky ke sledování filmu.

Daniel's classical school - lekce 3

Zpochybnit předsudky a stereotypy o životě v Ghaně.
Porovnat podobnosti a rozdíly školního života v Ghaně a v Evropě.

Pozorně sledovat a poslouchat tak, aby byl žák schopen odpovědět na konkrétní otázky. Použít faktické informace k vytvoření fiktivního deníku a ukázat schopnost vcítit se do života druhých.

předsudky podobnosti a rozdíly

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Zeměpis
Filosofie pro děti

Úvod

Zrekapitulujeme obsah předešlých hodin týkajících se filmu Daniel's classical school a vysvětlíme, že se na film podíváme znovu. V průběhu jeho sledování budeme hledat odpovědi na konkrétní otázky, abychom je našli, musíme dávat pozor a dělat si poznámky. Ukážeme žákům pracovní list „otázky po sledování filmu“, seznámí se v něm s otázkami ještě před tím, než se na film podívají.

Základní myšlenky

Sledujeme znovu film Daniel's Classical School, žáci v jeho průběhu vyplňují pracovní list.

S mladšími žáky je lepší sledovat film po částech, zastavovat ho a rozebírat jednotlivé části, aby žáci dokázali na otázky najít odpovědi. Společně si poté sdělíme odpovědi a můžeme reflektovat a rozšířit jednotlivé body, na něž přijde řeč.

V tento moment mohou žáci vytvářet otázky a pedagog naváže hodinou filosofie pro děti

Aktivita

Žáci mohou zkusit napsat deník z pohledu jedné z postav a využít při tom informace, které se naučili.

Navazující diskuse

Zeptáme se žáků na závěrečnou otázku: „Můžeme my osobně nějak podpořit chudé děti v Africe a v jiných regionech na světě?“

Příklady otázek filosofie pro děti:

„...máme stejná přání jako mají děti z Ghany?“
„Jak definovat, kdo je chudý?“

Nápady na rozšíření

Na závěrečnou diskusi může navázat „seznam konkrétních aktivit, co mohou dělat“. Žáci mohou rozvést nápady, které je konkrétně zaujaly.

Podnět / prameny / pracovní listy

Film Daniel's Classical School na <http://global-literacy.yolasite.com/czech-republic.php> (délka cca 13 min.)

Mapa Afriky, Ghany a umístění Daniel's classical school

Pracovní list „otázky před sledováním filmu“ vyplněný při předešlé hodině

Pracovní list „otázky po sledování filmu“

Daniel 's classical school

- mapa Afriky

Daniel's classical school

- mapa Ghany

Daniel's classical school

- mapa

Příčiny hladu

- kartičky pro skupiny

Na světě je příliš mnoho lidí.

**Nedostatek vzdělání
a schopných lidí v chudých
státech.**

**Jídlo není spravedlivě
rozděleno mezi lidi.**

**Špatné klima a přírodní
katastrofy v chudých státech.**

Příčiny hladu

- kartičky pro skupiny

Na světě je příliš mnoho lidí.

Jídlo není spravedlivě rozděleno mezi lidi.

Nedostatek vzdělání a schopných lidí
v chudých státech.

Špatné klima a přírodní katastrofy
v chudých státech.

Na světě je příliš mnoho lidí.

Jídlo není spravedlivě rozděleno mezi lidi.

Nedostatek vzdělání a schopných lidí
v chudých státech.

Špatné klima a přírodní katastrofy
v chudých státech.

Na světě je příliš mnoho lidí.

Jídlo není spravedlivě rozděleno mezi lidi.

Nedostatek vzdělání a schopných lidí
v chudých státech.

Špatné klima a přírodní katastrofy
v chudých státech.

Na světě je příliš mnoho lidí.

Jídlo není spravedlivě rozděleno mezi lidi.

Nedostatek vzdělání a schopných lidí
v chudých státech.

Špatné klima a přírodní katastrofy
v chudých státech.

Na světě je příliš mnoho lidí.

Jídlo není spravedlivě rozděleno mezi lidi.

Nedostatek vzdělání a schopných lidí
v chudých státech.

Špatné klima a přírodní katastrofy
v chudých státech.

Na světě je příliš mnoho lidí.

Jídlo není spravedlivě rozděleno mezi lidi.

Nedostatek vzdělání a schopných lidí
v chudých státech.

Špatné klima a přírodní katastrofy
v chudých státech.

Daniel 's classical school

- fotky

Daniel 's classical school

- fotky

Daniel 's classical school

- otázky před sledováním filmu

POSTAVA

MY

Co obvykle dělá dopoledne v běžný pracovní den?	Co obvykle děláme dopoledne v běžný pracovní den?
Co obvykle dělá odpoledne?	Co obvykle děláme odpoledne?
Jak pomáhá svým rodičům? Co musí dělat?	Jak pomáháme svým rodičům? Co musíme dělat?
Může nebo musí chodit do školy? Proč?	Můžeme nebo musíme chodit do školy? Proč?
Co musí platit rodiče dětí v Ghaně, když chtějí své děti poslat do školy?	Co musí platit naši rodiče, když chodíme do školy?
Kolikrát denně naše postava jí?	Kolikrát denně jíme?
S čím si rád/a hraje?	S čím si rádi hrajeme?
Jak byste popsali jeho/její životní úroveň?	Jak byste popsali vaši životní úroveň?

Daniel 's classical school

- otázky po sledování filmu

1. Jakým způsobem se platí školné v Daniel's classical school?
2. Platí každý žák stejně, aby mohl chodit do této školy?
3. Viděli jste ve filmu nějaká zvířata? Pokud ano, jaká?
4. Jak se lidé v Ghaně navzájem podporují?
5. Co tě ve filmu překvapilo?
6. Jakým způsobem definuje ředitelka školy chudého člověka – žáka ?
7. Co myslíš, že je největším přáním ghanských dětí?
8. Jak (a kde) žijí chudí lidé v Ghaně?
9. Jak (a kde) mohou žít bohatší lidé v Ghaně?
10. Odkud získává škola Daniel's Classical School peníze na svůj provoz?

Chtěl/a bych být...

Porovnat, jakou má vzdělání hodnotu pro děti v různých částech světa. Začít chápat vztah mezi vzděláním a rozvojem.

Zamyslet se nad osobními aspiracemi a podmínkami, na nichž může záviset jejich naplnění. Napsat úvahu o hodnotě vzdělání odhalující osobní perspektivu autora.

práva hodnoty rovnost

Související
vzdělávací oblasti

Jazyk a literatura
Zeměpis
Filosofie pro děti

Úvod

Vytvoříme kruh a žáci se několik minut potichu zamyslí nad tím, čeho by chtěli být schopni dosáhnout, až budou starší, kam chtějí cestovat a čím chtějí být, jinými slovy o jejich aspiracích a snech. Poté žáci jeden po druhém předstoupí doprostřed kruhu a o něco z těchto svých aspirací a snů se podělí s ostatními (např. „Chtěl bych cestovat do ...“). Slovo dalšímu žákovi předáváme hozením míče. Cílem je, aby každý předstoupil a řekl něco o svých aspiracích alespoň jednou.

Základní myšlenky

Žáci se zamyslí nad podmínkami ovlivňujícími naplnění některých těchto aspirací. Ukážeme třídě balíček „kartiček k seřazení“. Naším úkolem je seřadit je od nejdůležitější navrchu po nejméně důležitou vespod (úkol může řešit třída jako celek, nebo i ve skupinkách - každá obdrží jeden balíček).

Aktivita

Jmenujeme několik důležitých podmínek, jejichž kartičky se ocitly navrchu balíčku. Také se zmíníme o kartičkách, u nichž pořadí žáci nedokázali stanovit, například dvojice považované za stejně důležité. Vidí žáci nějaké vazby mezi jednotlivými podmínkami? Existuje nějaký společný jmenovatel všech? Naznačíme vzájemné souvislosti. Dále zjistíme názory žáků na možnost, že by z balíčku kartiček zmizelo vzdělání. Věří, že by mohli své aspirace naplňovat i bez něj? Proč ano/proč ne? Jak by je naplňovali? O vzdělání se snažíme hovořit v obecnějším smyslu, zahrnujícím například i kurzy plavání, fotbalové tréninky, cvičení v posilovně, hodiny tance.

Znovu si pustíme nebo alespoň připomeneme snímek „Daniel's Classical School“. Žáci si pokusí představit aspirace dětí vystupujících ve snímku. **Na tomto místě můžeme zformulovat otázky a zahájit hodinu filosofie pro děti.**

Dále žáci napíší úvahu o hodnotě vzdělání pod názvem: „Chtěl/a bych být...“. V textu mohou pojednat o svých cílech, snech, ambicích a aspiracích a vysvětlit, jak jim k jejich naplňování pomůže zrovna vzdělání.

Navazující diskuse

Vybrané úvahy prezentujeme před třídou. Poté brainstormujeme, jak by se daly zlepšit životy dětí a jejich rodičů ve snímku. Můžeme nějakou naději na změnu k lepšímu vkládat i do vzdělání?

Nápady na rozšíření

Potenciál vzdělání přispět ke zlepšení života lidí probereme podrobněji na příkladu vztahů mezi vzděláním a rovností žen a mužů, zaměstnaností a kvalitou zdravotní péče.

Podnět / prameny / pracovní listy

Film o škole „Daniel's Classical School“ (<http://global-literacy.yolasite.com>).
Kartičky k seřazení.

Chtěl/a bych být ...

- kartičky k seřazení

peníze

vzdělání

zkoušky

osobní automobil

ambice

přátelé

Chtěl/a bych být ...

- kartičky k seřazení

příležitosti

rodina

televizor

los

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ

NEJMÉNĚ DŮLEŽITÁ

Škola je super

Porovnat, jakou má vzdělání hodnotu pro děti v různých částech světa. Začít chápat vztah mezi vzděláním a rozvojem.

Napsat chronologický záznam školního dne.

práva hodnoty vzdělání

Související
vzdělávací oblasti

Zeměpis
Jazyk a literatura
Filosofie pro děti

Úvod

Sedneme si do kruhu a zahrajeme si „Škatulata, hejbejte se!“. Místa si vymění vždy ti žáci, kteří souhlasí s daným výrokiem (výroky můžeme pozměnit nebo přidat nové, chceme-li podnítit přemýšlení o všech možných aspektech školního života).

„Místa si vymění všichni, kteří... rádi chodí do školy... mají rádi tělocvik... rádi čtou... jezdí do školy autem... chodí do školního kroužku... si nosí oběd z domova... si rádi hrají... chodí do kurzu plavání... si myslí, že je škola důležitá“ atd.

Nad posledním výrokiem se pozastavíme. Žáci uvádějí důvody, proč si myslí, že škola je/není důležitá (tedy proč si vyměnili či nevyměnili místa).

Základní myšlenky

Předešleme, že v následující části hodiny se budeme zamýšlet nad hodnotou různých stránek našich životů a řadit je na hodnotící škále od té nejcennější po tu zcela bezcennou. Každou kartu ukážeme třídě a podáme vybranému žákovi, aby ji zařadil na škále (karty můžeme libovolně přepisovat nebo přidávat nové). Souhlasí s hodnocením ostatní žáci? Proč? Dále naznačujeme souvislosti mezi zmiňovanými stránkami života, např. v oblasti dovedností potřebných k jejich realizaci. Kde tyto dovednosti získáváme?

Zrekapitulujeme všechny karty a znovu se zeptáme, zda škola je, nebo není důležitá. Výměna názorů.

Aktivita

Pustíme si celý film „Daniel's Classical School“ nebo jeho část, popřípadě pouze připomeneme jeho obsah. Film nahlíží do života tří různých dětí z Ghany. Myslíte si, že si tyto děti vážily školy? Proč? Kam by ji umístily na hodnotící škále, se kterou jsme pracovali před chvílí?

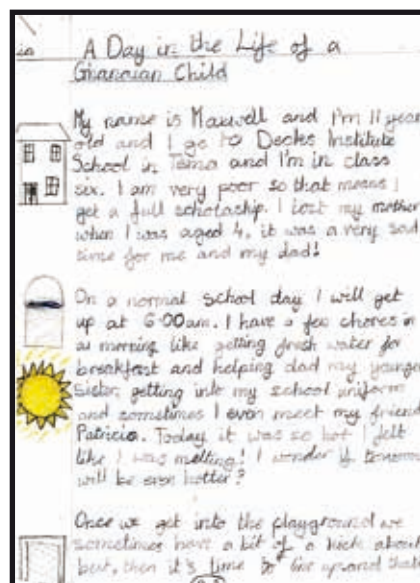
Na tomto místě můžeme zformulovat otázky a zahájit hodinu filosofie pro děti.

Vytvoříme chronologický záznam „jednoho dne v životě naší školy“ obsahující nejruznější dění odehrávající se současně pod střechou jedné školy (od práce s předškolními dětmi přes výuku v šesté třídě až po školní jídelnu a kanceláře).

Alternativně můžeme téma zpracovat ve formě deníku (vedle textu může obsahovat i video a fotografie).

Navazující diskuse

O vzniklé záznamy či deníky se podělíme s celou třídou. Cílem je ocenit množství věcí odehrávajících se ve škole a jejím okolí. Změnili žáci nějak názor oproti počátku hodiny? Hodnotíme teď školu jinak, když vidíme podrobněji, co všechno zábavného v ní děláme?

Nápady na rozšíření

Na základě informací z filmu „Daniel's Classical School“ napíšeme fiktivní deníkový záznam ghaneského dítěte (jeden den z jeho života).

Podnět / prameny / pracovní listy

Popisky hodnotící škály (velmi cenný, bezcenný). Karty s různými stránkami života. Film „Daniel's Classical School“ ze stránek Yolasite (www.global-literacy.yolasite.com).

**Velmi
cenné**

Bez cenné

Škola je super

- Karty s různými stránkami života

Naučit se plavat

Číst knížky

Naučit se počítat

Hrát si s kamarády

Řídit auto

Pít čaj

Hrát počítačové hry

Škola je super

- Karty s různými stránkami života

Hrát si Na schovávanou

Jít na nákup

Telefonovat

Mít myčku na nádobí

Jezdit na školní výlety

Trávit čas s rodinou

Poslat pohled babičce

